

БИБЛИОТЕКА НА С. З. БАНКА

ДНЕВНИКЪ

(стенографически)

на

X^{ТО} Обикновено Народно Събрание

(първа редовна сесия).

XXXVI заседание, срѣда, 8-й декемврий 1899 год.

(Отворено въ 3¼ часътъ слѣдъ пладнѣ, подъ прѣдсѣдателството на прѣдсѣдателя Жечо А. Бакаловъ.)

Прѣдсѣдателъ: (Звъни.) Обявявамъ заседанието за открито.

Моля секретаря г. Бѣлинова да прочете списъка на г. г. прѣдставителитѣ, за да се види: кой присѣтствува и кой отсъствува отъ днешното заседание.

Секретарь Иванъ Бѣлиновъ: (Прочита списъка.) Отсъствуватъ г. г. прѣдставителитѣ: Атанасъ А. Буровъ, Ахмедъ Хаджърчалъ, Бончо Радановъ, Владимиръ Недѣлевъ, Д-ръ Константинъ Стоиловъ, Д-ръ Никола Генадиевъ, Кирилъ х. Яневъ, Младенъ Ивановъ. Михаилъ Калъшовъ, Никола Странски, Никифоръ Влаевъ, Никола Константиновъ, Османъ Бей Сали-Бѣевъ, Д-ръ Паскалъ Табуриновъ, Симеонъ Ив. Казанджиевъ, Стефанъ Хр. Савовъ, Тодоръ Мирковичъ и Тодоръ Георгиевъ.

Прѣдсѣдателъ: Отъ 162 народни прѣдставители отсъствуватъ 18, а присѣтствува 144; има, значи, законното число прѣдставители, за да се пристъпи къмъ разискване на въпроситѣ, положени на дневния редъ.

На дневенъ редъ имаме:

I. Докладъ на бюджетарната комисия по бюджетопроектитѣ за расходитѣ прѣзъ 1900 год.: 1) на Върховното правителство, 2) на Министерството на Вътрѣшнитѣ Работи, и 3) на Министерството на Външнитѣ Работи и на Исповѣданията, и

II. Първо четене на законопроектитѣ: 1) за второто допълнение на Закона за насърчение мѣстната индустрия; 2) за финансовитѣ началници и главнитѣ бирници; 3) за държавнитѣ и общински пжтища; 4) за построяване съ концесия здания за министерствата и пр.; 5) за измѣнение и допълнение Закона за устройството на въоръженитѣ сили;

6) за измѣнение и допълнение Закона за носене военнитѣ тежоби; 7) за измѣнение Закона за административното дѣлене територията на България; 8) за пенситѣ на офицеритѣ и долнитѣ чинове; 9) за измѣнение Закона за минитѣ; 10) прѣдложението за измѣнение чл. 12-й отъ Закона за Висшето училище, и 11) прѣдложенията: 1) отъ Никополския народенъ прѣдставител, Панайотъ Г. Чорбаджиевъ, за присъединение Никополската околия къмъ Плѣвенския окръгъ; 2) отъ Трънския народенъ прѣдставител, Н. Ценовъ, за присъединение Царибродската околия къмъ Трънския окръгъ; 3) отъ Добришкия народенъ прѣдставител, Александъръ Арсениевъ, за закриване окръжитѣ: Свищовски, Ломски, Татаръ-Пазарджишки, Севлиеви и Трънски; 4) отъ народния прѣдставител Д-ръ В. Дочевъ, за празнуване 8-й ноемврий; 5) отъ народния прѣдставител Бобевски, за празнуване на 20-й априлий и 11-й августъ; 6) отъ народния прѣдставител Ив. Я. Поповъ, за амнистиране по печата; 7) отъ народния прѣдставител И. Теневъ, за измѣнение чл. чл. 567 и 617-й отъ Углавното сждопроизводство; 8) отъ народния прѣдставител Панайотъ Г. Чорбаджиевъ, за тълкуване чл. чл. 4, 5, 6, 42—46 и 48-й отъ Закона за адвокатитѣ; 9) отъ Ломскитѣ народни прѣдставители, за сѣмейнитѣ недвижими имоти; 10) отъ народния прѣдставител И. Теневъ, за измѣнение чл. чл. 148 и 704-й отъ Гражданското сждопроизводство; 11) отъ сжция, за отмѣнение Закона за търговско-индустриалнитѣ камари; 12) тоже отъ сжция, за измѣнение Закона за адвокатитѣ; 13) отъ народнитѣ прѣдставители С. Бабаджановъ, Хр. Хаджиевъ и Н. Габровски, за отмѣнение Закона за печата; 14) отъ народнитѣ прѣдставители М. Макавѣевъ и Ив.

Кирковъ, за измѣнение Закона за горитѣ; 15) отъ народнитѣ прѣдставители К. Липовански и Л. Братановъ, за опрощение глоби по нарушение Закона за тютюня; 16) отъ народния прѣдставител Д-ръ Ф. Симеоновъ, за допълнение алинея първа на чл. 208-й отъ Закона за сѣдоустройството; 17) отъ народния прѣдставител Ст. Касабовъ, за прибавление забѣлѣжка къмъ чл. 163-й отъ Търговския законъ, и 18) отъ народния прѣдставител Захарий Митовъ, за измѣнение Закона за бирницѣтъ.

Прѣди да се пристѣпи къмъ дневния редъ, секретарьтъ г. Макавѣевъ ще прочете съкратения протоколъ отъ вчерашното засѣдание.

Секретарь Миланъ Макавѣевъ: (Прочита съкратения протоколъ отъ XXXV засѣдание.)

Прѣдсѣдателъ: Желаетъ ли нѣкой да направи забѣлѣжка върху прочетения съкратенъ протоколъ? (Никой не се обаждатъ.) Понеже никой не иска думата, протоколътъ се приема за вѣренъ и точенъ.

Има да съобщѣ на г. г. прѣдставителитѣ, че на 3-й този мѣсець се раздадохъ нѣкои законопроекти отъ Министерството на Войната, между които и законопроектътъ за измѣнение и допълнение на Закона за носене воената тежоба. Сега Военното Министерство съобщава, че въ него сѣж се вмѣкнали много погрѣшки, вѣлѣдствие на което Военното Министерство испраща другъ законопроектъ за измѣнение и допълнение на сѣщия законъ, като сѣж поправени тия погрѣшки, които сѣж пропуснати въ по-първата редакция.

Г-нъ Нейчовъ има думата.

Вѣлко Нейчовъ: Г-да! Неотдавна е угасналъ въ Русия единъ животъ, който е драгоцѣненъ за населението на Южна-България, който въ такава сѣща мѣрка, не се съмнѣвамъ, е драгоцѣненъ и за нашитѣ братя отсамъ балкана; то е смъртъта на Генералъ Аркадия Димитровиць Столипинъ. Вие знаете, г-да, че този отличенъ генералъ, слѣдъ оттегляването на рускитѣ войски отъ Сѣверна-България, остана на чело на нужното число руски войски да организира Южна-България. Грижитѣ, които покойникътъ положи, особено за организиране защитата на бившата автономна областъ, му спечелихъ симпатитѣ на цѣлото население, като това население се туряше отъ точка зрѣние на високъ патриотизъмъ.

Г-да! Генералъ Столипинъ е, който въ своя широкъ организаторски духъ положи основитѣ на това съединение, което се изпълни по-скоро, отколкото нѣкои можехъ да мислѣтъ. Азъ, слѣдователно, като чадо признателно на бившата автономна областъ, мислѣхъ, г-да, че изразявамъ така чувствата на населението на Южна-България, както и чувствата на така високо благородното население на Сѣверна-България, на което население всички тукъ мислимъ сме добръ вдѣхновени прѣдставители; мислѣхъ, че съмъ добръ тълковачъ на чувствата на всички, като прѣдлагамъ г. прѣдсѣдателътъ да отпрати до опечаленото сѣмейство на покойния една телеграма на съболезнование.

Прѣдсѣдателъ: Г-нъ Нейчовъ прѣдлага да се испрати една съболезнователна телеграма до сѣмейството на покойния Генералъ-Адютантъ Аркадий Димитровиць Столипинъ.

Моля тия г. г. прѣдставители, които приематъ прѣдложението на г. Нейчова, да си вдигнатъ ржката (Абсолютно болшинство.) Бюрото взима актъ отъ рѣшението на Народното Събрание и още днесъ ще испрати тая телеграма.

Пристѣпѣме къмъ дневния редъ. На първо мѣсто стои докладътъ на бюджетарната комисиѣ по бюджетопроекта на Върховното правителство.

Моля докладчика, г. Ненчовъ, да заеме мѣстото си. (Мнозина прѣдставители искатъ думата.)

Докладчикъ Николай Ненчовъ: (Чете.)

„Върховно правителство.

Глава I.

§ 1. Цивилната листа на Негово Царско Височество Българския Князь 1.000.000 л.“

Както знаете, г-да народни прѣдставители, по основния законъ, цивилната листа на Негово Царско Височество Княза не може да бѣде увеличена или намалена, безъ негово съгласие. Увеличена да, но намалявана безъ Негово съгласие не. И така, този параграфъ не може да се намалява отъ никого, толкова повече, че самъ Негово Царско Височество, както знаете, съ Височайши рескриптъ нѣщо прѣди 1½ мѣсець искаше желание, щото отъ Неговата листа да бѣде приспадната половината, която ще се прѣнесе въ приходъ на общия бюджетъ.

Комисиѣта, като прие единодушно това спадане отъ цивилната листа, чрѣзъ мене моли Народното Събрание да приеме тая щедростъ, показана отъ Негово Царско Височество, съ особена акламация.

Прѣдсѣдателъ: Г-нъ Д-ръ Дочевъ има думата.

Д-ръ Василъ Дочевъ: Г-да народни прѣдставители! Самъ Негово Царско Височество съзна и съзнава трудното финансово положение, въ което се намира държавата и Той, като най-вѣрховенъ глава на държавата, иска да вземе участие съ самопожертвуването, съ щедростъта, която Той направи, да може за идущата година бюджетътъ да бѣде облекченъ съ ½ милионъ лева. Като цѣнѣхъ високо голѣмата щедростъ на Държавния Глава, азъ прѣдлагамъ и моля почитаемото народно прѣдставителство да се съгласи съ мене, щото, чрѣзъ бюрото, да се искаже отъ страна на народното прѣдставителство дълбоката благодарностъ за голѣмата щедростъ на Държавния Глава, който даде своето съдѣйствие за бюджета отъ 1900 год., да може да се облекчи съ ½ милионъ лева, която сума, както виждате, г-да народни прѣдставители, е много значителна.

Иванъ Бѣблиновъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ сподѣлямъ напълно чувствата, които току-що изрази г. Д-ръ Дочевъ и по-рано г. докладчикътъ на комисиѣта, по въпроса за намалението цивилната листа на Княза, и смѣтамъ, че втората частъ на прѣдложението на г. Д-ръ Дочева нѣма защо да се приема, защото и печатътъ, и обществото, и правителството у насъ вече имахъ случай да изразѣтъ своето задоволствие отъ постѣпка на Княза, чрѣзъ която Той отстъпва половината отъ Своята цивилна листа за въ полза на държавния бюджетъ.

Ползувамъ се отъ тоя случай да искажъ едно мнѣние, което ще има примѣнение въ по-нататъшното обсъждане на бюджета, и то е, че ако Държавниятъ Глава дава примѣръ, чрезъ отстъпване половината отъ своята заплата, за да може да се облекчи държавниятъ бюджетъ въ туй кризно врѣме, което прѣкарва отечеството, ще бѣде нужно и правителството, и прѣдставителството да уравнижъ по-нататъкъ бюджета така, щото да се спадне отъ него всичко онова, което е излишно и което не е безусловно необходимо за правилното функциониране на държавната машина.

Така щото, заключавамъ: като сподѣлямъ възгледитѣ, изказани отъ г. докладчика и г. Д-ръ Дочева, за отстъпката, направена отъ Държавния Глава въ полза на държавния бюджетъ, моля почитаемото народно прѣдставителство да има това прѣдъ видѣ, и по всичкитѣ други параграфи на бюджета, гдѣто стане нужда да се правятъ коренни намаления, да се не скъпимъ, защото сега или никога е врѣмето, когато и правителството, и народното прѣдставителство трѣбва да си подадѣтъ ръка, за да направятъ разноскитѣ на държавата възможно по-леки и необременителни, и, ако въ бюджета се получи нѣкой излишъкъ, да се употреби този излишъкъ за покриване на многото държавни дългове, та да може съ врѣме нашитѣ финанси да станатъ така цвѣтущи, както сж били прѣди 14—15 години.

Цвѣтко В. Таслаковъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ нѣма да се съглася съ г. г. прѣдговорившитѣ, относително това, което се говори, защото съвършено не се отнася тукъ въпросътъ за онзи подарѣкъ, който Негово Царско Височество Князътъ е направилъ на българската хазна съ отстъпването за прѣзъ 1900 год. половината отъ Своята цивилна листа. Каза се, че и Българскиятъ народъ, и българскиятъ печатъ, както и правителството сж изказали вече своитѣ чувства на благодарностъ къмъ Негово Царско Височество за този подарѣкъ. Обаче, за да не дохождаме дотамъ, щото да имаме нужда отъ подарѣци, които да идятъ отъ къдѣто и да било, азъ мисля, че ние трѣбва да постъпимъ другояче. Именно трѣбва да уравнисимъ бюджета, като съкратимъ расходитѣ и като направимъ умѣрени нашитѣ приходи. По глава I, § 1-й, азъ бихъ билъ съгласенъ да остане цивилната листа на Княза съ единъ милионъ лева, но само въ такъвъ случай, ако се намалитъ по глава II ония суми, които сж прѣдвидени за канцеларски разноски, а най-вече ония 60.000 л., които се прѣдвиждатъ за купуване ордени. Ако се остави глава II въ цѣлостъ, то непрѣмѣнно трѣбва да поискаме намалението на глава I, § 1-й. Въ нашата Конституция, когато е била прѣдвидена първоначално цивилната листа на Княза да бѣде въ размѣръ на 600.000 л., не ще съмнѣние, имало се е прѣдъ видѣ, че тия пари Му сж достатъчни; обаче, трѣбва да признаемъ, че нашиятъ Князь стана фамилиаренъ, има дѣца и, слѣдователно, има нужда, отъ повече разноски. Та, казвамъ, азъ не бихъ билъ противъ § 1-й, но съ условие като се исхвърлятъ или като се намалитъ до минимумъ сумитѣ: едната отъ 300.000 л. и другата отъ 60.000 л. въ §§ 2 и 3-й, които се прѣдвиждатъ за канцеларията на Негово Царско Височество, за пжтешествия, командировки,

телеграми, освѣтление и отопление дворцитѣ и поправка мебели, както и за купуване ордени. Азъ исказвамъ това мое мнѣние затуй, защото имамъ прѣдъ видѣ всички побуждения, които иматъ днесъ и правителството, и народното прѣдставителство, и всѣки. И ние трѣбва да го приемемъ за да не очакваме подарѣци отъ когото и да е. Ето защо, азъ ще гласувамъ за § 1-й както е прѣдставенъ, за сумата 1.000.000 л., но ще искамъ унищожението или намалението до 100.000 л. на ония суми, които се прѣдвиждатъ въ глава втора.

Прѣдсѣдателъ: Г-нъ Календеровъ има думата.

Сотиръ Календеровъ: Отказвамъ се.

Прѣдсѣдателъ: Г-нъ Бабаджановъ има думата.

Славчо Бабаджановъ: Отказвамъ се.

Прѣдсѣдателъ: Тогазъ, г. Христо Поповъ има думата.

Христо Ив. Поповъ: Г-да прѣдставители! Менѣ ми се струва, че глава I (Не се чува.) защото ние знаемъ, че Негово Царско Височество Князътъ, като подари половината отъ цивилната Си листа, това е единъ щедръ подарѣкъ, единъ актъ на самоотверженостъ, единъ примѣръ, какъвто може да направи само първиятъ гражданинъ на една държава. Нѣма, казвамъ, какво да говоримъ, освѣнъ да искажемъ своята дълбока, своята велика благодарностъ, за гдѣто първиятъ гражданинъ дава такъвъ доблестенъ примѣръ и да съзнаемъ, г-да прѣдставители, че ако всѣки гражданинъ би послѣдвалъ тоя примѣръ и половината отъ своитѣ приходи би пожертвувалъ въ полза на държавата въ тоя критически моментъ, ние бихме извлѣкли държавата отъ тая криза прѣди да напуснемъ Събранието. Ето защо, г-да, менѣ ми се струва, че като ние не сме доблестно въспитани като първи гражданинъ, поне трѣбва да бѣдемъ толкова въспитани, щото да искажемъ своята благодарностъ за този актъ на самоотверженостъ.

Азъ предлагамъ да приемемъ тая глава първо съ акламация и да натоваримъ уважаемия г. прѣдсѣдателъ на Народното Събрание да искаже благодарността на Българския народъ официално чрезъ българскитѣ народни прѣдставители, а не чрезъ печата или общественото мнѣние; защото, тукъ е Българскиятъ народъ и чрезъ нашитѣ уста говори той. (Ржкоплѣскане отъ дѣсеницата.)

Спасъ Ивановъ: Г-да прѣдставители! Нека да ми е позволено да не се съглася нѣкакъ си съ г. прѣдговорившия по цивилната листа, особено по първия параграфъ, гдѣто се прѣдвижда изрично заплата на Негово Царско Височество или цивилната листа. Азъ не знамъ на какво основание сж прѣдвидени въ бюджета 1.000.000 л. Може би да се усиливатъ на прѣдвиденото тѣлуване на Конституцията; но азъ имамъ прѣдъ себе си Конституцията и ще да ви прочетъ чл. 35-й. Той гласи изрично така: „Народното Събрание опрѣдѣлява за обдѣржане на Княза и на Неговия дворъ шестстотинъ хиляди франка на година“. По-нататъкъ, втората алинея казва: „Това количество не може да бѣде нито уголѣмено безъ съгласието на Народното Събрание, нито намалено безъ съизволенieto на Княза“. Слѣдователно, всичко това е по съдържанието на Княза. Затова, министерството за да тури 1.000.000 л., трѣбваше

да има съизволение на Княза (Нѣкой отъ прѣдставителѣ: Има, обаче, законъ!) и трѣбваше да има съгласието на Народното Сѣбрание. То трѣбваше да тури 600.000 л., както е прѣдвидено изрично въ чл. 35-й; за уголѣмяването, това е работа на Народното Сѣбрание, но нѣмаше възможностъ министерството да го вмѣсти въ самия бюджетъ. Ето защо, азъ мислѣхъ, че въ дадения случай нѣма нужда да става въпросъ, дали именно 1.000.000 л. да се положѣтъ въ бюджета, или 600.000 л. Мислѣхъ, че трѣбваше 600.000 л. да се положѣтъ и ако се иска да се увеличи на 1.000.000 л., трѣбва да се вземе съгласието на Народното Сѣбрание. Ако това е ставало по-напрѣдъ, то е ставало за всѣка една сесия, за всѣка една бюджетна година въ отдѣлностъ; това не може да се вземе за правило или норма и за всѣка година да се прилага. Ето защо, азъ, като приемамъ, че трѣбва да бѣде прѣдвидено въ бюджета 600.000 л. отъ една страна, и отъ друга страна, понеже 500.000 л. сѣ харизани, прѣдлагамъ, намѣсто 1.000.000 л., да останѣтъ 100.000 л. въ бюджета.

Едно нѣщо, което нѣкакъ ме смущава още въ постановлението на Конституцията, е именно, че „франка“ е казано, а не „лева“. Доколкото ми е извѣстно, на Негово Царско Височество се отпущатъ златни пари, а въ бюджета е прѣдвидено сребърни. (Вѣлко Нейчовъ: Сега ще взема книги!) Сега процентитѣ, или лихвата, или ажиото, което особено сега владѣе между насъ, то е доста голѣма цифра и азъ не знаѣхъ, защо именно трѣбва да се отпущатъ златни пари, когато въ бюджета е прѣдвидено сребърни, и когато трѣбва сребърни да се исплащатъ.

Та намѣсто да се тури 1.000.000 л. и да се приспаднатъ 500.000 л. — не може да се дебатира затова, не може да става и дума за тѣхъ, защото това е отдѣлна статия, а ние трѣбва да имаме прѣдъ насъ само бюджета и по него да говоримъ — азъ мислѣхъ, че трѣбва да се направи такова намаление, като се тури намѣсто 1.000.000 л. — 600.000 л., като при това се направи забѣлѣжка, че трѣбва да се исплащатъ сребърни, а не златни. Не трѣбва държавата да плаща и ажио, но трѣбва да смѣта въ монетата, по която става исхарчването на всички приходи и расходи въ самата държава.

А нѣкъ за простенитѣ 500.000 л., да се не говори нищо тукъ, защото тѣ не могатъ да бѣдѣтъ прѣдметъ на разискване въ Народното Сѣбрание.

Константинъ Липовански: Г-да народни прѣдставители! Азъ сподѣлямъ напълно чувствата, които се иска-захъ отъ г. Дочева, поддържани отъ г. Вѣлинова, и вѣрвамъ, че се чувствуватъ отъ всички почти народни прѣдставители, защото отъ говореното досега, противното не чухъ. Дали гражданската листа е правилно поставена въ бюджета 1.000.000 л., или, споредъ Конституцията, трѣбва да бѣде 600.000 л., менѣ ми се струва, че затова ни дума не може да става, защото г. Спасъ Ивановъ трѣбва да знае, че, на основание на сѣщия тоя членъ отъ Конституцията, имаше законъ отъ Народното Сѣбрание, имаше съизволение за увеличението на гражданската листа на 1.000.000 л., отъ по-напрѣдъ, не отъ настоящето правителство.

Относително въпроса, повдигнатъ отъ г. Таслакова, че той е съгласенъ да бѣде цифрата 1.000.000 л., само ако се отхвърли § 3-й отъ глава втора, именно, като се махне сумата за орденитѣ, менѣ ми се струва, че той пада въ грѣшка, защото българскитѣ ордени не се даватъ за личното удоволствие на Негово Царско Височество, а се даватъ за патриотически и извѣстни граждански заслуги на извѣстни лица. Така щото, тая сума не влиза въ джеба на Негово Царско Височество, ами ми се струва, че се раздава тѣй, както трѣбва да се раздава, споредъ нашитѣ закони.

Едно нѣщо, г-да народни прѣдставители, се вижда малко непонятно за мене и то е: когато Негово Царско Височество самъ е пожертвувалъ 500.000 л. и казва, че прѣзъ 1900 год. нѣма да вземе повече отъ 500.000 л., защо да се постави въ бюджета сумата 1.000.000 л. Може би да правѣхъ грѣшка въ тия сѣждения, но ми се струва, че така би било по-право. Защо да пишемъ, че ще се похарчи нѣщо, когато нѣма да се харчи. Ето защо, азъ мислѣхъ, че трѣбва да се поправи това, като се тури въ бюджета 500.000 л., а не 1.000.000 л. (Вѣлко Нейчовъ: Божѣтъ се отъ прецедентъ опасенъ!)

Димитъръ Маламеновъ: Г-да народни прѣдставители! Повдига се въпросъ върху сумата, която е прѣдвидена отъ 1.000.000 л. като гражданската листа на Негово Царско Височество: дали тази сума правилно е поставена 1.000.000 л. или не и дали може да бѣде измѣнявана въ по-голѣмъ размѣръ. Въ чл. 35-й на Конституцията се казва, че трѣбва да бѣде гражданската листа на Княза 600.000 л. Азъ мислѣхъ, че ако самата Конституция, безъ никакви посторонни обстоятелства стоеше прѣдъ насъ, ние пакъ трѣбваше да признаемъ, че има основание и се налага даже на насъ задѣлжение, щото гражданската листа да бѣде увеличена, защото, когато Конституцията опрѣдѣляше размѣра на гражданската листа, ние имаме единъ Князь на Сѣверна-България. (Драганъ Цанковъ: Никакъвъ нѣмахме тогазъ!) За Васъ може би да нѣма нищо, г-нѣ Цанковъ. За Васъ и свѣтъ може да нѣма. (Драганъ Цанковъ: Никакъвъ Князь нѣмаше тогазъ! Ти не знаешъ кога се е правила Конституцията.) Отъ друга страна, има и друго обстоятелство, г-да народни прѣдставители. Гражданската листа, безъ съгласието на Народното Сѣбрание, не може да бѣде увеличена, както не може да бѣде намалена безъ съизволение на Господаря. Това не може да бѣде буквално разбирано тѣй, че непременно 600.000 л. да бѣде сумата, но трѣбва да се разбира, че единъ нѣтъ установена една цифра за гражданската листа, колкото и каквото да бѣде това количество, дотогазъ, докогато Негово Царско Височество не даде съгласието си, туй количество, тази сума не може да бѣде намалена; както и противното: когато не се съгласи Народното Сѣбрание, тя не може да бѣде увеличена. Въ силата на туй, доколкото азъ знаѣхъ, Народното Сѣбрание е издало единъ специаленъ законъ, съ който е постановило, щото гражданската листа на Негово Царско Височество отъ 600.000 л. да се въскачи на 1.000.000 л. Азъ мислѣхъ, че при личността на тоя законъ, ние вече не можемъ, съ разискването на единъ параграфъ отъ бюджета, да намаляваме или

увеличаваме сумата, но трѣбва да спазимъ, тъй да се каже, всички правила за измѣнението на закона, и тогазъ чакъ да дойдемъ да вишнемъ цифрата по-голяма или по-малка. Дотогизъ, обаче, докогато съществува този законъ, ние не можемъ освѣтъ, както каза г. Поповъ, съ акламация да приемемъ тази сума.

Колкото за това, че понеже Негово Царско Височество благоволилъ да отстъпи въ полза на държавата за прѣз идущата година 500.000 л. и въ силата на туй обстоятелство трѣбвало да се вишнѣтъ въ бюджета само 500.000 л., а не 1.000.000 л., ми се струва, че и този възгледъ не е правъ, защото Негово Царско Височество не се отказва отъ своята цивилна листа за да я намалимъ на 500.000 л., но Той отъ това, което му е право да получи, като съзнава нуждата, въ която се намира България, подарява 500.000 л. Заради това, сумата трѣбва да остане 1.000.000 л. На това основание, азъ мислѣхъ, че нѣма даже нужда отъ никакво разискване, и моля да се прѣкратѣтъ дебатитѣ.

Прѣдсѣдателъ: Г-нъ Маламеновъ прави прѣдложение за прѣкращение на дебатитѣ. Моля ония г. г. народни прѣдставители, които считатъ, че е възможно да се прѣкратѣтъ дебатитѣ, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Дебатитѣ се прѣкратяватъ.

Има прѣдложение да се приеме глава I, § 1-й, отъ бюджета на Върховното Правителство съ акламация. Ще попитамъ Народното Събрание: да се пристѣпи ли къмъ вотиране, или Народното Събрание ще приеме съ акламация § 1-й? Ония г. г. народни прѣдставители, които сѣ съгласни да се гласува този параграфъ, да си вдигнатъ ржката. (Меншинство.) Значи глава I, § 1-й отъ бюджета на Върховното Правителство се приема тъй, както се прочете отъ г. докладчика.

Има прѣдложение, направено отъ г. Д-ръ Дочева, щото да се натовари бюрото на Народното Събрание да искаже своята благодарностъ на Негово Царско Височество за направения отъ Негова страна подарѣкъ отъ 500.000 л. на българската държава. Ще туржъ на вотиране това прѣдложение. Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ прѣдложението на г. Д-ръ Дочева, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство. Ржкоплѣскане.) Приема се. Бюрото взима актъ отъ това рѣшение на Народното Събрание и ще поиска ауденция да се прѣдстави на Негово Царско Височество Княза, за да му искаже благодарността на Народното Събрание за подарѣка 500.000 л.

Докладчикъ Николай Ненчовъ: (Чете.)

„Глава II.

§ 2-й. За канцеларията на Негово Царско Височество, за пжтешествия, командировки, телеграми, освѣтление и отопление дворцитѣ и поправка мобили . . . 300.000 л.“

Славчо Бабаджановъ: Г-да народни прѣдставители! Всички констатирахме, че благодарение на безисходното положение, въ което се намира нашата страна, въодушевяватъ се и правителството, и народното прѣдставителство, респективно и Князътъ, да се направи икономия тамъ, гдѣто е възможно, и отъ които не би се пакърнилъ добриятъ вървежъ и развитието на тая страна. Ние виждаме, че въ тази отзывчивостъ

на Княза, по отношение нуждитѣ на страната, които днесъ царуватъ по едни или други причини, Той самъ, казвамъ, въ съгласие съ нуждитѣ въ страната, направи една много добра постѣпка, като отстъпи половината отъ Своята цивилна листа въ полза на държавата. Този високъ актъ на Княза, ми се струва, ни дава достатъчно куражъ да поискаме извѣстни намаления тамъ, гдѣто виждаме че сѣ възможни и отъ които нѣма да се пакърни, тъй да се каже, държавната машина.

Г-да народни прѣдставители! Азъ по глава втора бихъ поискалъ да се направи едно малко намаление въ § 3-й отъ сумата за купуване на ордени. Нѣкои отъ г-да прѣдговорившиятъ говорихъ по § 1-й да станѣтъ нѣкои намаления, но тамъ не му бѣше мѣстото; а тъкмо сега му е мѣстото, тукъ да се говори по тази глава втора, § 3 й. Знаино е, че по-рано, прѣзъ 1893 год., ако не се лѣжжъ, се въведе такъвъ единъ параграфъ, за купуване на ордени, което по-рано не бѣ учредено. И, естествено, параграфитѣ се увеличилахъ въ нашия бюджетъ. Прѣдговорившиятъ г. Липовански каза, че трѣбвало тази цифра въ бюджета на Върховното Правителство да фигурира, защото се явявало нужда отъ раздаване на ордени отъ Княза, и че това било служело за поощрение на гражданския патриотизмъ. Азъ пъкъ мислѣхъ, че раздаването на частни граждани ордени . . . (Прѣдсѣдателъ: Г-нъ Бабаджановъ! Говорѣте само по § 2-й.) Нали и 3-й? (Прѣдсѣдателъ: Не! Сега само по 2-й.) Менѣ ми се чини, че ще се разисква глава по глава. (Прѣдсѣдателъ: Не! Прѣкрасно! За да нѣма нужда отпослѣ пакъ да взимамъ думата по § 3-й ще се искажъ; азъ почти исказахъ своята мисль по него. — По-рано това служеше за поощрение въ работата, отколкото за поощрение на нѣкакъвъ патриотизмъ. Раздаването на ордени има си мѣстото, когато то става за заслуги, принесени на бойното поле. Съ раздаването на граждански ордени ние умаловажаваме истинското значение на орденитѣ, да се даватъ за принесени на бойното поле заслуги. Ето защо, азъ бихъ поискалъ отъ Народното Събрание и моля болшинството и всички, ако се въодушевяватъ отъ желанието въ нашата страна по възможностъ да се намалѣтъ тия влѣчугарства, да намалите раздаването на ордени. Не поощрява патриотизма, като покачишъ дрѣнкалки на гърдитѣ си; напротивъ, съ тѣхъ ние сме заприличали просто на посмѣшница. Нѣкой отишълъ да посрѣща нѣкого или защото ходилъ въ палата — орденъ. Всичко това, споредъ моето дълбоко убѣждение, парализирва значението на орденитѣ, дадени за заслуги, принесени на бойното поле, спечелени съ кръвъ. Ето защо, ми се струва, че ще бѣдѣ тълкувателъ на чувствата на самия Князь, който съ голѣма щедростъ намали съ едно перо половината отъ цивилната Си листа, ако намалимъ този кредитъ поне на 20.000 л. Ако не можемъ окончателно да унищожимъ този параграфъ, то поне да го намалимъ до минимумъ. Споредъ мене, 20.000 л. бихъ били прѣдостатъчни.

Извѣстно ви е, г-да прѣдставители, че има и друго едно съображение, и това е, което ме кара да искамъ намалението на този кредитъ; защото е извѣстно, че въ всички

по-важни случаи, когато българският дворецъ е билъ заставенъ, или нѣкоя държавна нужда му е диктувала да раздава по-големо количество ордени — а знаете, че тѣзи ордени струватъ твърдѣ скъпо — изисквали сж се, прибѣгвало се е да се гласуватъ всевъзможни извънредни кредити отъ Народното Събрание. Помнете, когато неотколѣ се водѣше полемика между вѣстниците: „Миръ“ отъ една страна и „Новъ Вѣкъ“ и „Народни Права“ отъ друга, за отпусането на Негово Царско Височество единъ кредитъ отъ 250.000 л., оппозицията твърдѣше, че сумата е дадена на разположение на Княза, по мимо тая, която фигурира въ глава втора по бюджета на Върховното Правителство, и че била употребена за пжтешествия; обаче, отъ расправиитѣ на тия вѣстници излѣзе, че тия пари сж били похарчени за покупка на скъпи подарѣци и ордени давани — както отпослѣ обясняваше в. „Миръ“ — по случай покръщаването на Наслѣдника и помириенето на Русия. Ако при такива извънредни случаи, когато става нужда да се раздаватъ ордени повече, отколкото има кредитъ прѣдвиденъ въ бюджета, и българското правителство е било накарано да прокарва тѣзи извънредни разноси съ извънредни мѣроприятия въ Събранието, ми се струва, че съвършено излишно се явява фигурирането на тая сума въ бюджета. Мимо това, не съмъ отъ ония, които удобряватъ такива дѣйствия да се отпускатъ на когото и да било извънредни суми вънъ отъ прѣдвиденитѣ въ бюджета. Но казвамъ, фактътъ си е фактъ, че такива нѣща сж ставали. Даже въ полемиката си в. „Миръ“ казваше, че тѣзи пари сж били искани отъ Княза, бившето правителство е отказало, а настоящето правителство станало по-угодно и ги е отпуснало. Но, казвамъ, за да може да се върви въ съгласие между тия два грамадни фактора, Князътъ и народътъ, да се избѣгватъ такива работи и да не се подхвърлятъ упреки по адресъ на Негово Царско Височество, ми се струва, по възможностъ трѣбва да се отбѣгватъ такива кредити, поради които може да се тълкува най-лекоизсечено и, слѣдователно, да се подхвърлятъ упреки по адресъ на Негово Царско Височество, който, споредъ моето мнѣние, трѣбва да стои по-горѣ отъ всичкитѣ наши партийни борби, за да може да бжде една гаранция за напредѣлка на държавата. А щомъ има такива съблазни, естествено, нашитѣ стрѣли ще заминаятъ по-далече отъ министерството. Това е било всекога, това е и сега. За да се отбѣгне всичко това, трѣбва да бждемъ много скрупулосни въ такива случаи. Затова, съмъ противъ тоя параграфъ за ордени. И като правѣмъ още отъ сега прѣдложение, съмъ така сжщо на мнѣние, по сжщитѣ тия съображения и тълкувания на чувствата, които въодушевляватъ Негово Царско Височество, прѣдъ видъ на лопата финансова криза, и § 2-й да се намали отъ 300.000 на 100.000 л.

Д-ръ Кирякъ Н. Провадалиевъ: Г-да народни прѣдставители! § 3-й, отъ глава 2, не за пръвъ пътъ е занимавалъ . . . (Прѣдсѣдателъ: Г-нъ Провадалиевъ! Говорѣте по § 2-й, който е на разискване!) Добрѣ. — Въобще, г-да прѣдставители, когато се разисква въпросътъ

по глава втора, не е за пръвъ пътъ когато Събранието е сезирано съ разни мнѣния, но, по едни или други причини, въ никое Народно Събрание досега, споредъ както е искала оппозицията или министерството, не е било прието. Защо? Когато единъ най-високъ институтъ въ страната, който олицетворява цѣлия Български народъ било вънъ, или вътрѣ въ страната; когато този институтъ е олицетворение на сираведливостъ и законностъ и на всичко това, което обществената мораль изисква, защо на разположението на такъвъ институтъ да не се тури достатѣчна сума, за да посрѣщне материалнитѣ си нужди? Говори се, г-да прѣдставители, че сумата отъ 300. хиляди лева е една грамадна сума и едни отъ г. г. народнитѣ прѣдставители искагъ съвсѣмъ махването ѝ, а други — памалението ѝ. Естествено е, когато е въпросъ да се правѣтъ икономии, а особено сега, азъ давамъ пълно право на господата, които прѣдлагатъ това нѣщо; обаче, има съображения, които ни запрѣщаватъ да направимъ това. Отъ единъ околийски началникъ можемъ да вземемъ 50 или 20 л., отъ единъ обикновенъ чиновникъ можемъ да вземемъ така сжщо, защото неговитѣ материални интереси почти не се накърпаватъ; но колкото по-високо стои единъ човѣкъ, толкова по-големи сж неговитѣ нужди. Слѣдователно, г-да прѣдставители, тѣй както е турната тази цифра въ § 2-й да се приеме.

Независимо отъ това, ще направѣмъ едно прѣдложение, което е слѣдующето: Миналитѣ Събрания сж приели, и това е вече санкционирано отъ практиката, щото гласуването на бюджета да стане глава по глава, а да се говори параграфъ по параграфъ. Тази практика е въведена въ VIII-то Обикновено Народно Събрание. И понеже съ това се улеснява задачата на народното прѣдставителство при гласуването на бюджета, азъ правѣмъ прѣдложение, щото да се гласува глава по глава и моля г. прѣдсѣдатели да положи на гласуване това мое прѣдложение.

Атанасъ П. Краевъ: Трѣбва да се отмѣни по-напредъ Законътъ за отчетността по бюджета!

Д-ръ Кирякъ Н. Провадалиевъ: Може да бжде отмѣненъ винаги Законътъ за отчетността по бюджета, щомъ ние пожелаемъ!

Атанасъ П. Краевъ: Направѣте формално прѣдложение, споредъ Конституцията!

Никола Хр. Габровски: Г-да прѣдставители! Вѣмъ врѣме, когато нашата Конституция забраняваше раздаването на граждански ордени; обаче, въ Стамболово врѣме чл. 59-й отъ Конституцията се измѣни и се даде право на Княза да раздава ордени за гражданска заслуга

Прѣдсѣдателъ: Г-нъ Габровски! Говорѣте по § 2-й!

Никола Хр. Габровски: Говоримъ по пѣлата глава. (Прѣдсѣдателъ: Не.) Хубаво; по него ще говорѣмъ. Ако тази сума отъ 300.000 л., която се прѣдвижда за пжтешествия, командировки, телеграми, освѣтление и отопление дворцитѣ, и поправка мебели, се израсходваше за тѣзи цѣли, може би, още можемъ да се съгласимъ, че тя е на мѣстото си; но вие всички знаете, г-да прѣдставители, че всека година въ бюджета на Министерството на Обществениѣ Сгради се прѣдвижда сума за пжтешествия, която по извѣстенъ начинъ се уформява

тукъ, въ Народното Събрание. Това нѣщо се писа въ вѣстникъ и ние всички го знаемъ. Пжтуването на Държавния Глава въ странство, както и въ страната, става на държавни разноси. Това е Министерството на Общественитѣ Сгради, което плаща, а не се плаща отъ тия 300.000 л., които се прѣдвиждатъ въ § 2-й по глава II. Ето защо, азъ мисля, че тази сума си нѣма тукъ мѣстото.

Вънъ отъ това, въ този параграфъ е казано, че отъ тѣзи 300.000 л. се харчи още за поправки и мебели. Въ дѣйствителностъ така ли е? Фактитъ показватъ противното. Напр., знае се, че когато Книзътъ се установи въ Русчукъ, въ тамошни дворецъ, винаги окръжното управление, несъмнено по заповѣдъ отъ надлежния министъръ, отпуска пари даже за такива дребулии като: кърни, пешкири и за всевъзможни други мебели на двореца. Сжщото нѣщо става, както е извѣстно, и въ Евксиноградъ. Ето защо, азъ мисля, че цѣлата сума не отива за цѣлѣта, за която е прѣдначаченъ тоя параграфъ. Азъ смѣтамъ, че тая сума е твърдѣ голѣма и затова моето мнѣние е да се намали на 100.000 л. Нека правителството да вземе актъ отъ това и запапрѣдъ министерството да не отпуска никакви суми за пжтешествия, тѣй като специални суми за това се прѣдвиждатъ въ тоя параграфъ по Върховното правителство. Само тогава ще може да се тури край на онова прахосничество, противъ което възставахте и вие, когато бѣхте въ опозиция, и за което обвинявахте и упреквахте правителството на г. Стоилова, че отпускало пари за пжтешествия въ странство, каквито не е имало прѣвидени въ бюджета. Сега се повтаря сжщото нѣщо. Ще дойде да се резглежда бюджетътъ на Министерството на Общественитѣ Сгради, Пжтищата и Съобщенията и тамъ вие ще видите, че се прѣдвиждатъ 100.000 л. за поправка на дворцитѣ и т. н.

И тѣй, моето мнѣние е, да се намали сумата въ тоя параграфъ на 100.000 л., като не се отпускатъ никакви други пари за пжтешествия, било вжтрѣ въ страната, било вънъ. Ако има нужда отъ нѣкаква сума за пжтешествия, да се вземе и харчи отъ глава втора. Това е моето мнѣние по тоя параграфъ.

Христо М. Топузановъ: Г-да прѣдставители! Както виждате, въ миналогодинния бюджетъ е прѣвидена сумата 300.000 л. по тоя параграфъ. Тѣй сжщо се прѣдвижда и въ настоящия бюджетъ пакъ 300.000 л. и комисията се е съгласила и не е направила никакво намаление. По първия параграфъ се искаха г. г. ораторитѣ, като искаха благодарността си, и даже Събранието взе рѣшение да се благодари на Негово Царско Височество за щедростта, която е показалъ, да намали цивилната Си листа за въ полза на бюджета. Азъ вѣрвамъ, че Негово Царско Височество, водимъ отъ това желание — да се помогне на бюджета въ настоящето положение — не би билъ противъ, ако се намали и тая сума по втория параграфъ. Вие виждате, че сумата отъ 300.000 л. въ тоя параграфъ се отпуска за пжтешествия, командировки, телеграми, освѣтление и отопление. Това е било и въ минали бюджети. Ние знаемъ, че миналата година Негово Царско Височество

твърдѣ много пжтува. Азъ вѣрвамъ, че той, като има прѣдвидъ лошото наше финансово положение тази година, може би самъ да скрати своитѣ пжтувания и разноси и така да направимъ икономия и по тоя параграфъ. Ето защо, азъ се съгласявамъ съ прѣдложението на г. Бабаджанова, щото тоя параграфъ да остане само съ 100.000 л.

Никола Йонковъ-Влашкинъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ ще ви моля да се съгласите да гласувате тая втора глава даже безъ разискване. (Гласове отъ лѣвицата: Браво, браво!) Ще ви кажъ защо. Отъ освобождението и до днесъ нито едно Народно Събрание не е отказало да гласува тая глава. (Цвѣтко В. Таслаковъ: Всичката опозиция възстава и говореше противъ!) И вие, когато дойдете тукъ, ще защитавате тая глава и ще я гласувате. Азъ мисля, че ще бжде най-добъръ и даже ще бжде въ полза на възпитанието характера на хората, особено на народнитѣ прѣдставители тукъ, да приемомъ въ Правилника, щото по глава първа и втора по бюджета за Върховното правителство да говорятъ водителитѣ на партиитѣ най-напрѣдъ и послѣ тѣхнитѣ дървиши. (Смѣхъ. — Прѣдсѣдателъ: Г-нъ Влашкинъ! Недѣйте оскърбява г. г. прѣдставителитѣ!) Вие виждате, г-да народни прѣдставители, че всѣки единъ взема думата и говори, а водителитѣ на партиитѣ стоатъ тукъ и дръматъ, и не приематъ да говорятъ нищо. (Смѣхъ. — Прѣдсѣдателъ: Не употребявайте такъвъ языкъ, г-нъ Влашкинъ!) Моля! Азъ говоржъ за пороцитѣ имъ. (Цвѣтко В. Таслаковъ: Я издекламирай една своя статия отъ в. „Отзивъ!“)

Г-да народни прѣдставители! Лѣтосъ имаше едно прѣдложение отъ г. Габровски, за намаление на цивилната листа, за разноситѣ на канцеларията и др. (Никола Хр. Габровски: И сега съмъ за намалението на цивилната листа!) И Дѣдо Цанковъ бѣше подписалъ това прѣдложение, но послѣ г. Людскановъ му бѣше подрѣпналъ ушитѣ и той се отказа. (Александъръ Людскановъ: Срамота е да казвате такива нѣща!) Г-нъ Каравеловъ е билъ поканенъ да подпише, но не е подписалъ, а само казалъ: азъ ще ви поддржамъ въ Камарата.

Петко Каравеловъ: Вие пѣмате право да говорите за мене! Вие сте доланджрджия! Трѣбва да го исхвърлятъ отъ Събранието!

Прѣдсѣдателъ: Г-нъ Влашкинъ! Говорѣте само по параграфа и не оскърбявайте г. г. народнитѣ прѣдставители!

Никола Йонковъ-Влашкинъ: И така, гласувайте тоя кредитъ даже безъ разискване, защото така е било и така ще бжде запапрѣдъ, докогато България бжде конституционно-монархическа страна.

Вълко Нейчовъ: Г-да! Най-напрѣдъ, Негово Царско Височество, докогато азъ съмъ можалъ да узнажъ, било въ милосивитѣ срѣщи, които съмъ ималъ честта да имамъ съ Него, било отъ расположенията, които прави въ всѣки случай, Негово Царско Височество, казвамъ, не испуща да каже като съвѣтъ намъ, на народнитѣ прѣдставители, за икономитѣ, че нѣма да бжде противъ едно намаление на тази сума. Общественото мнѣние чака отъ насъ съ нетърпѣние да се

покажемъ малко независими спрѣмо двореца, спрѣмо Негово Царско Височество. И азъ съмъ убѣденъ, че най-напрѣдъ, който ще ржкоплѣщи на това, ще е самъ Негово Царско Височество, и то затова, че дѣйствително ние сме оцѣнили неговото прѣмодушие и желание, да сме искрени спрѣмо него, а не прикрити. Така щото, ако посѣгнемъ на сумата 300.000 л., която е прѣдвидена тукъ, ако я свалимъ наполовина, нѣма никакъ да докачимъ рицарския духъ на Негово Царско Височество, който тоѣ ргоріо прѣдложи половината отъ цивилната Си листа за улечение на бюджета. Азъ собствено не възставамъ противъ сумата 300.000 л., но само бихъ прѣдложилъ да се допълни § 2-й съ едно изрѣчение още: „расходки и пжтешествия въ Княжеството“. Да, азъ бихъ щѣлъ, щото сумата 300.000 л., дори и ако се похарчи все въ пжтешествия, да остане въ ржцѣтъ на българскитѣ граждани, които я даватъ. Отъ друга страна, Държавниятъ Глава на България има нужда да вижда по-често своитѣ подданици и да констатира de visu, не чрѣзъ устата на своитѣ министри или на своитѣ съвѣтници, или други органи, окаяното състояние на българското население, на което теглото е дошло до гущата и не знае вече на кой Господъ да кади таманъ за облекчение. Та азъ бихъ казалъ да се тури „пжтешествия въ Княжеството“, за да искажемъ желанието на българското население, че обича да види и прѣгърне свои господаръ, да искаже болкитѣ си въ самото му лице, а не чрѣзъ министритѣ.

Ако се не лъжжъ, въ нашия бившъ Органически уставъ на Южна-България имаше специална статия, или бѣше въ закона на обичаитѣ турено, не помнѣжъ добрѣ, но бѣше така, че една сума отъ 800 лири се отпущаше на главния управителъ за пжтешествия, но за пжтешествия въ страната. Само веднажъ Алеко Богороди отиде въ Цариградъ та похарчи една частъ отъ тая сума и той си навѣя белята и още единъ пжтъ нѣма и врѣме да отиде, той не посмѣи да се опита още веднажъ да похарчи отъ тая сума нѣкоя нара по раскошния брѣгъ на Воефора, или да ги тури въ кесията си, а ги харчеше въ страната за да види своитѣ управляеми. Нищо нѣма да нахърни великодушнитѣ чувства на Негово Царско Височество, ако туримъ думитѣ „пжтешествия въ Княжеството“. Азъ държжъ за сумата 300.000 л., но само подъ това условие. Ако нѣма това условие ни три пари не давамъ.

Петко Каравеловъ: Г-да прѣдставители! Азъ малко съмъ на друго мнѣние, отколкото г. г. прѣдшествоващитѣ оратори. Нѣмамъ нищо противъ сумата. Имамъ друго нѣщо да кажжъ: по никакъвъ начинъ да се не турятъ въ други мѣста въ държавния бюджетъ суми за пжтешествия, нито вжтрѣ въ страната, нито вънъ. Азъ желажъ да се приучатъ всички власти въ България да уважаватъ българскитѣ закони. Азъ приемамъ тоя кредитъ, както е прѣдложенъ отъ министерството, но искамъ да се не отпуща никакъвъ кредитъ за извънредни тренове, било въ Европа или кждѣто и да било. Желателно е да се плаща и на нашиѣ желѣзници отъ тоя кредитъ. Щомъ стане това, ще бжде добрѣ и за Негово Царско Височество, защото тогазъ нѣма да

говорѣтъ и да пишжтъ, както често става, и за Него, и за министритѣ. Да не фигуриратъ занаяпрѣдъ въ разни мѣста въ бюджета различни разноси, които се касажтъ до двореца. Щомъ стане това, азъ съмъ задоволенъ отъ бюджета. Това е моето мнѣние.

Министъръ Д-ръ Василъ Радославовъ: Разисква се § 2-й отъ глава втора по бюджета на Върховното правителство. Добрѣ забѣлѣзахъ нѣкои отъ г. г. прѣдставителитѣ, че по този параграфъ не трѣбваше никакво разискване, защото отъ изложението, което направи г. Министърътъ на Финанситѣ, отъ мѣркитѣ, които ние сме взели, се вижда, че тамъ, гдѣто е било възможно, безъ да се поврѣди на държавното управление, министерството е направило нужната икономия. Излишно бѣше, слѣдователно, да се правѣтъ бѣлѣжки, да се допълня параграфътъ съ още думи, както искатъ нѣкои, толкозъ повече, че бюджетарната комисиия напространно е разгледала всичко и тя е направила нѣкои измѣнения, съ които ние сме съгласни. Така щото, както г. Каравеловъ, тѣй и други, които бѣхж членове на тази комисиия, знажтъ много добрѣ, че ние бѣхме наклонни тамъ, гдѣто е възможно, да отидемъ докрай. Заради това, азъ мислжъ, че не трѣбваше да се спираме да говоримъ работи, които сж излишни за § 2-й. Ония работи, които ни прѣпоржчватъ, ние сме ги прѣдвидѣли въ бюджета. Бюджетътъ е даже съ нѣколко милиона излишжкъ. Доколкото е възможно, направихме всичко за да се улесни управлението. Кой може да не признае голѣмата щедростъ на Господаря, който отетжпи 500.000 л. отъ цивилната Си листа? Ако бѣше възможно и въ този параграфъ да направимъ повече икономии, бждѣте увѣрени, шѣхме да ги направимъ. За достолѣпнието на канцеларията на Негово Царско Височество, прѣдвидени сж само толкозъ разноси, колкото сж необходими, повече не.

Нека кажжъ нѣщо и по § 3-й. Тия суми не се харчжтъ цѣли. Така щото, глава I и II отъ бюджета на Върховното правителство, както каза г. Владикинъ, трѣбва да се приемжтъ съ аklамация.

Петко Каравеловъ: Нѣма ли да фигуриратъ въ други бюджети разноси за пжтуване?

Министъръ Михаилъ Теневъ: За пжтуване — нѣма!

Прѣдсѣдателъ: Г-нъ Поповъ има думата.

Иванъ Я. Поповъ: Отказвамъ се. Азъ мислжъ, че е исчерпанъ въпросътъ, и прѣдлагамъ да се прѣкратѣтъ дебатитѣ.

Прѣдсѣдателъ: Счита ли Събранието въпроса за исчерпанъ? (Гласове: Исчерпанъ е въпросътъ!) Който е съгласенъ да се прѣкратѣтъ дебатитѣ, да си вдигне ржката (Болшинство.) Прѣкратѣватъ се.

Ще туржъ на гласуване § 2-й отъ бюджета на Върховното правителство. Молижъ ония г. г. прѣдставители, които приематъ тоя параграфъ на сума 300.000 л., да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ. Николай Ненчовъ: (Чете.)

„§ 3. За купуване на ордени 60.000 л.“

Нѣма нито увеличение, нито намаление. Комисиията го прие пълно.

Цвѣтко В. Таслаковъ: Г-да народни прѣдставители! Когато разискваме тия параграфи, азъ нѣма въ своитѣ разисквания и разсуждения да се ръководя отъ нѣкои чувства, които много сж навикнали тукъ да отдаватъ, че едни имали низкопоклонни чувства спрѣмо Господаря, а други имали груби и т. н. Когато разискваме, трѣбва да имаме едно единствено нѣщо прѣдъ очитѣ си, именно да знаемъ какво е общественото мнѣние и, заедно съ това, да се слагаме съ това общественото мнѣние, да го почитаме и да накараме, както правителството, така и Княза, да почитатъ това общественото мнѣние. Отъ тази точка зрѣние азъ бихъ щѣлъ да кажж нѣколко думи по § 2-й, а така сжщо и по § 3-й. Споредъ мене, тия два параграфа трѣбва да се слѣжтъ въ едно, и намѣсто да се казва „за пжтешествия, командировки“ и пр., можеше да се каже съвършено въ друга форма „за освѣтление, отопление и поправка на дв-реца и купуване ордени“. Не намирамъ за потрѣбно да се казва „за командировки“, защото знаемъ, че не отъ двореца могатъ да ставатъ командировките. Всички командировки, въ която и да е частъ на нашето Княжество, ставатъ чрѣзъ министритѣ. Азъ не намирамъ за потрѣбно, кога, напр., може Негово Царско Височество да прави командировки. По служебни работи, ако има командировки, тѣ могатъ да ставатъ чрѣзъ министра, по която частъ се отнасятъ. Колкото се отнася до пжтешествията, азъ искамъ да се исхвърлятъ. (Прѣдсѣдателъ: То се гласува вече!) Молжъ, азъ искамъ съединението на тия два параграфа и ще ви кажж, какъ искамъ да се слѣжтъ. (Прѣдсѣдателъ: Говорѣте по § 3-й!) Именно.

Като казвамъ, че трѣбва да се държимъ за общественото мнѣние, вие знаете, че всѣкога общественото мнѣние е, както противъ пжтешествията, така и противъ ордени. (Константинъ Липовански: Не е противъ ордени!) Вие знаете общественото мнѣние, още повече, че и г. г. министритѣ сж се исказвали въ тази смисълъ въ своитѣ органи, когато сж били въ опозиция. Ми се струва, че когато г. г. министритѣ сж правили това, тѣ сж исказвали общественото мнѣние.

Това, гдѣто казва г. Владикинъ, че водителитѣ не се исказвали, а дохождали да се исказватъ тѣхнитѣ дървиши, има да кажж, че г. г. народнитѣ прѣдставители, когато се исказватъ, не трѣбва да държжтъ смѣтка за нѣкакви водители, а трѣбва да държжтъ смѣтка за общественото мнѣние. Сжщо така трѣбва да държжтъ смѣтка и самитѣ водители, когато сж на властъ и когато сж въ опозиция. Това общественото мнѣние е главниятъ факторъ и то трѣбва да се проявява въ всѣка точка, та било и въ бюджета. Това общественото мнѣние трѣбва да бжде солидарно съ всѣка стотинка, която се прѣдвижда въ бюджета. Азъ нѣма да държж толкова за паритѣ, колкото за лошото влияние, което произвеждатъ тия пари, гдѣто даватъ възможностъ да се правжтъ работи, които не сж по правитѣ на Българския народъ. Помните добрѣ, че когато Князь Александъръ бѣше детрониранъ, цѣлиятъ печатъ говорѣше, че причината за това били ордени. На нѣкои офицери, като Вендерева и Груева, не били дадени ордени, тѣ били обидени отъ Княза и това най-много по-

служило за детронирането на Княза. (Кирилъ Н. Добревъ: Има думата г. Каравеловъ!) Дай Боже да не е така, дай Боже да се не записва въ историята, че е имало офицери, които, защото не сж били наградени съ ордени, направили сж едно прѣдателство. Но менѣ ми се струва, че трѣбва да констатираме, че това е истина. Ето защо, азъ се исказвамъ противъ ордени въобще, а още повече противъ ордена за гражданска заслуга. Съ тия ордени ще накараме слабохарактернитѣ да си прѣчупатъ повече грѣбнака, да нѣматъ свое мнѣние, защото сж окачили орденъ не по характера имъ, или, макаръ и да иматъ свое мнѣние, по единъ пътъ сж го окачили, болжтъ ги очитѣ да кажжтъ нѣщо срѣщу ржцѣтъ, които сж имъ го окачили. И ето защо ще дохожда тукъ единъ Владикинъ да казва, че водителитѣ не се исказвали, а дървешитѣ. Прѣдъ видъ на това, молжъ да се не прѣдвиждатъ никакви пари за ордени. Съ това ще се прѣсѣче по-нататъкъ пжтя за раздаване на ордени. Ако ще се раздаватъ ордени, то да се раздаватъ само на военни лица. Азъ съмъ и противъ тѣхъ, но прѣдъ видъ на това, че въ всички войски трѣбва да има нѣщо за да се възнаграждаватъ храбърцитѣ на бойното поле, то допустимо е да има една малка награда въ лицето на военния орденъ.

Така щото, въ резюме, азъ искамъ съединението на двата параграфа въ единъ, да се исхвърлятъ думитѣ „пжтешествията и командировките“, а да се остави „за освѣтление, отопление, дворцитѣ, поправка мобили и купуване на ордени 100.000 л.“ Ето защо, азъ молжъ да се не прѣдвижда нищо за пжтешествия и командировки.

Спасъ Ивановъ: Г-да народни прѣдставители! Дѣйствиелно, въ чл. 59-й отъ Конституцията е казано, че Князътъ има право да дава ордени, но не е опрѣдѣлено на кои лица. Казано е по-долу, че учреждението на ордени ще стане съ особенъ законъ. И менѣ ми се струва, че тия прѣдвиждания на разни суми въ разни параграфи, както е въ § 3-й, не сж друго, освѣнъ увеличение на една и сжща цифра по разни начини. Опасенията на г. Каравелова въ много мѣста ще се оправдажтъ, защото, освѣнъ тия параграфи, които имаме . . . (Прѣдсѣдателъ: Говорѣте по § 3-й, да се отпусне или не сумата, а не по § 2-й.) Азъ говоржъ по § 3-й. § 2-й и § 3-й не сж освѣнъ расчленения. Разни источники иджтъ за попълване на единъ и сжщъ джебъ. Защото забѣлжвамъ, че и въ бюджета по Министерството на Обществениятъ Сгради, въ глава IV, буква в, е прѣвидена една сума отъ 100.000 л. за дворцитѣ. Така щото, ако съберемъ всичкитѣ суми, ще излѣзе доста голѣма сума, противъ която говоржтъ всички български граждани, па и всички когато сж били въ опозиция. Азъ мислжъ, че понеже въ чл. 59-й отъ Конституцията изрично не е казано кому да се даватъ тия ордени, то да се даватъ само на военнитѣ, защото въ много случаи ордени се даватъ не намѣсто и това ни довежда къмъ обратното на това, което гопи цѣлѣта. Достига ли се цѣлѣта, щомъ се даватъ ордени и тамъ, гдѣто не трѣбва? Не би трѣбвало да се прѣдвижда това възнаграждение въ параграфа, вмѣстенъ въ отдѣла на Върховното правителство, ами трѣбваше да се отпусне една сума на Военното Ми-

нистерство, и, когато се дават ордени, Военното Министерство да оправдава тая сума със документи, за да не даваме поводъ на лошитъ язици да казватъ, че се пратосва народната пара. Но ако вземемъ даже, както е параграфътъ, азъ мисля, че и така сумата е доста голъма и не трѣбва да се прѣдвижда, особено въ тия оскъдни години, които прѣкарваме. Защо, напр., на единъ разсилень, който получава 50 л., да правите разни одръжки, за да го може да живѣе, а пъкъ за такива раскошества давате 60.000 л.? Защо да нѣма и отъ тѣхъ никакви одръжки и патенти? Азъ мисля, че ако миналата година и по-миналата е имало 60.000 л., тая година трѣбва да се намалѣтъ на 10.000 л. Да се даватъ тия ордени на хора, които сж заслужили. Ето защо, азъ съмъ на мнѣние да се исчеркне съвсѣмъ този параграфъ, но ако се не съгласите за цѣлия, прѣдъ видъ на кризата, бихъ желалъ да се съгласите да се намали поне на 20.000 л., защото много е 60.000 л. да отпущаме за луксъ и раскошъ.

Тодоръ К. Шипковъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ мисля, че ние не можемъ да зачеркнемъ този § 3-й, който фигурира въ бюджета, отъ когато се измѣни Конституцията. Въ първата Конституция, прѣди тя да бѣше измѣнена, имаше особенъ параграфъ, който казваше, че ордени сж забранени. Първата Конституция бѣше основана на демократически начала. Ордени сж останки отъ монархическия врѣмена, и колкото монархията се обръща на конституционна държава, толкозъ повече ордени сж губѣтъ значението си. Едно нѣщо, обаче, азъ искамъ да загатнѣ по този параграфъ, и то е: да узнамъ, дали има особенъ Законъ за ордени. Тѣй като ордени сж узаконени отъ Конституцията, значи, че и учреждението да се раздаватъ ордени е държавно учреждение, и всѣкога едно учреждение, както гласи чл. 59-й, трѣбва да има особенъ законъ, по който това учреждение да функционира. Сега, едно нѣщо мисля загатнахъ тукъ нѣкои народни прѣдставители, па и въ вѣстникитъ се често пише, че ордени сж не раздавали правилно. Наистина, господарѣтъ на страната олицетворява всѣчко, що е великодушно и щедро, и единъ господаръ, олицетворителъ на всѣка добродѣтелъ, е наклонень всѣкога, на всѣки моментъ, на благосклонни чувства и грижи, и желае да изказва своитъ благодарствени чувства съ едно раздаване на орденъ; но пъкъ, щомъ нѣма особенъ законъ, възможно е да се появѣтъ често такива случаи, които да унищожѣтъ значението на самитъ ордени при раздаването имъ безъ особенъ законъ. Ето защо, азъ мисля, че е желателно по нашето орденно учреждение да има особенъ законъ, който да урегулира начинътъ на раздаването на ордени въ такъва смисълъ, щото министритъ всѣкога да докладватъ по раздаването на ордени. Както знаете, чл. 18-й на Конституцията казва, че наредбитъ и распрежданията, които излизатъ отъ Княза, иматъ сила само когато сж подписани отъ надлежния министъръ, който приема всичката отговорностъ. Така щото, стане ли раздаването на ордени съ докладъ, министритъ що бждѣтъ отговорни за раздаването на ордени и нѣма

нито въ пресата, нито отъ опозиционнитъ фракции да се бичува Князѣтъ за неправилното имъ раздаване.

Прѣдсѣдателъ: Това, което говорите, нѣма нищо общо съ § 3-й, г-нъ Шипковъ.

Тодоръ К. Шипковъ: Азъ говорѣмъ по § 3-й!

Прѣдсѣдателъ: Тия общи разисквания си имахъ мѣстото при генералнитъ дебати по бюджета.

Тодоръ К. Шипковъ: Не ми дадохте думата тогава.

Прѣдсѣдателъ: Сега можете да говорите само: трѣбва ли да се отпусне тая сума или не трѣбва и въ какъвъ размѣръ, а не: има ли законъ или нѣма.

Тодоръ К. Шипковъ: Азъ знамъ, че нѣма Законъ за ордени, г-не прѣдсѣдателю! Конституцията, на която е основанъ тоя параграфъ, говори, че трѣбва да има законъ.

Прѣдсѣдателъ: Щомъ нѣма законъ, излишно е да говорите, какъ трѣбва да става раздаването имъ!

Тодоръ К. Шипковъ: Тукъ азъ говорѣмъ, г-не прѣдсѣдателю, за начина, по който се раздаватъ ордени.

Прѣдсѣдателъ: Не му е мѣстото тукъ. Не е въпросъ сега какъ се раздаватъ, а да се отпусне или не сумата!

Тодоръ К. Шипковъ: Азъ съмъ за отпускането, както казахъ отначало.

Прѣдсѣдателъ: Хубаво!

Тодоръ К. Шипковъ: Но да се урегулира въ такава форма, щото да не ставатъ никакви нередовности.

Прѣдсѣдателъ: Азъ не могъ да позволямъ да се говори по въпроси, които нѣматъ нищо общо съ параграфа

Г-нъ Краевъ има думата.

Атанасъ П. Краевъ: (Отъ трибуната.) Азъ имахъ случаи, г-да народни прѣдставители, и другъ пжтъ отъ тая трибуна да пожеламъ, щото раздаването на ордени да става по единъ статутъ, за да се знае, какви ордени могатъ да се даватъ, тѣй като азъ съмъ слушалъ отъ много наши съотечественици критики, които сж отъ естество да дискредитиратъ института на гражданскитъ ордени, а желателно би било този институтъ да се ползува и у насъ съ сжщия кредитъ, съ сжщата почитъ, както и въ другитъ държави. Въ Франция, напр., носителѣтъ на „Legion d'honneur“ е гражданинъ, който се счита за нѣщо особено между останалитъ негови съграждани; носенето на „Почетния легионъ“ е една голъма честъ и слава.

Вълко Нейчовъ: Вилсонъ опозори и тѣхъ!

Прѣдсѣдателъ: Г-нъ Краевъ! Ограничете се да говорите по § 3-й.

Атанасъ П. Краевъ: Така щото, въ настоящата минута, като се ползувамъ отъ случая, изказвамъ сжщото благопожелание и надѣжъ се, че отъ надлежното мѣсто ще се вземе актъ отъ изказаното желание изъ между народнитъ прѣдставители и ще уреди този въпросъ, за да се избѣгнатъ подозрѣнията, даже и критикитъ.

Колкото се отнася до размѣра на сумата, която трѣбва да гласуваме по този параграфъ — „който трѣбва да гласуваме“ казвамъ, защото Конституцията дава право на Негово Царско Височество да раздава ордени, споредъ измѣненията ѣ прѣзъ 1893 год.; слѣдователно, ние като че ли сме длъжни да вотираме извѣстенъ кредитъ за тая

цѣль — колкото за размѣра, казвамъ, понеже не могатъ да се прѣдвиджтъ случаитѣ и нуждитѣ отъ раздаването на такива ордени, има да припомнимъ на почитаемото народно прѣдставителство, че кредитътъ за орденитѣ за 1894, 1895 и 1896 год. бѣше отъ 30.000 л.; прѣвзехъ по бюджета за 1897 год. се увеличи на 60.000 л. Тогазъ ние запитахме тогавашния Министъръ-Прѣсѣдателъ г. Д-ръ Стоиловъ да обясни причинитѣ, по които кредитътъ се удвоява, и г. Стоиловъ обясни, че вслѣдствие припознаването на Негово Царско Височество отъ Великитѣ Сили, Князътъ обиколилъ Европа и Нему, както и на свитата Му били дадени ордени, та междувародната вѣжливост го задължава и Той да отговори по сѣщия начинъ. Тогазъ бѣше естествено покачането на кредита отъ 30.000 на 60.000 л.; но това обстоятелство веднажъ се случи, нѣмаме ежегодно признаване, нѣмаме ежегодни посѣщения на европейски дворове и, слѣдователно, нѣмаме такава нужда, каквато е съществувала тогазъ за увеличението на кредита. Напротивъ, ние се намираме при обстоятелства крайно неблагоприятни за нашитѣ държавни финансии и ние имаме вѣпнюща нужда да правимъ съкращения въ всѣко отношение. Примѣръ за това ни се дава отъ най-високото мѣсто — отъ самия Князь. Азъ мисля, слѣдователно, че могли бихме въ този параграфъ да направимъ едно съкращение. Споредъ мене, ако не може Негово Царско Височество да си послужи въ случай на нужда съ орденитѣ, които вѣроятно има, и ако ще трѣбва една сума за купуване на нови ордени, § 3-й да го гласуваме съ 10.000 л. и по този начинъ ние ще реализираме една икономия въ бюджета отъ 50.000 л. и, убѣденъ съмъ, че Негово Царско Височество Князътъ ни най-малко нѣма да погледне на туй наше рѣшение, като рѣшение имѣюще естество или характеръ на едно недовѣрие или едно оскръбление по неговъ адресъ, понеже единствениятъ мотиви, които ни каратъ да направимъ това намаление, сж обясними — не особената пужда отъ раздаване много ордени, а належащата пужда отъ правене икономии. Вѣрвамъ, че г. Министъръ-Прѣсѣдателътъ ще има любезността да сподѣли тия мои възгледи и, слѣдователно, да се съгласи и той да се направи това намаление.

Д-ръ Кирякъ Н. Провадалиевъ: Г-да народни прѣдставители! Противъ приемаето или отхвърлянето на тая сума отъ 60.000 л. има само двѣ съображения: първото съображение е, че се иска да се направятъ икономии, и второто, че съ това, както каза г. Таслаковъ, много грѣбници се прѣвивали. Нито едното е право, нито второто. Азъ съжалявамъ дѣйствително този човѣкъ, този гражданинъ или това лице, което ще може да се охрани отъ приписуемия порокъ съ отказването да се гласува тази сума въ бюджета. Вземѣте самата републиканска Франция, тамъ, гдѣто хората сж по-свободомислещи, тамъ, гдѣто хората сж се борили въ разстояние на 100 години и гдѣто сж положени по-здрави основи, щото правата на гражданитѣ да не бждатъ пакърнени; тамъ ще видите сжщото нѣщо, г-да прѣдставители. Дѣйствително, че институтътъ за раздаването на ордени е единъ срѣдневѣковенъ институтъ, но, тъй или

иначе, той е приетъ въ всѣка една цивилизована държава и той днесъ фигурира като единъ институтъ, който служи за поощрение било военнитѣ къмъ своитѣ занятия, било гражданитѣ къмъ добродѣтель, които обязательно трѣбва да черпжтъ гражданска доблестъ.

Никола Хр. Габровски: У насъ орденитѣ служатъ за поощрение на гражданското работѣние!

Д-ръ Кирякъ Н. Провадалиевъ: Не сж орденитѣ причината, г-нѣ Габровски, но самиятъ характеръ, лошото възпитание, което имаме!

Цвѣтко В. Таслаковъ: Щомъ не постигатъ цѣльта да не се раздаватъ!

Д-ръ Кирякъ Н. Провадалиевъ: Орденитѣ не могатъ да бждатъ достойние само на военнитѣ, защото самата мисль за раздаването на ордени е такава, че който е заслужилъ спрѣмо държавата може да претендира на една отличителна черта, на единъ отличителенъ знакъ. Нема само военнитѣ сж, които съ пушка на рѣжка бранжтъ отечеството? Нема това отечество нѣма нужда и отъ други прѣдани синове, които могатъ, безъ да се биждатъ на бойното поле, да заслужатъ на това отечество? Дѣйствително, скромниятъ и добръ гражданинъ, който направи нѣщо за своето отечество, не го прави, че ще получи орденъ — той не желае даже орденъ, той малко значение дава на този орденъ; но не трѣбва да липсваеме Държавния Глава отъ тая сума, съ която Той може да достави тия ордени и да ги раздава на тѣзи, които най-много заслужатъ. Ако тия ордени, казвамъ, си иматъ мѣстото и могатъ да бждатъ носени въ републиканска Франция, ние нѣмаме основание да ги отхвърляме.

Азъ отивамъ даже по-надалечъ, г-да народни прѣдставители. Азъ напълно съмъ съгласенъ, че тия ордени сж излишни, че тѣ не трѣбва да се раздаватъ на граждански лица, защото, както каза г. Габровски, тѣ служатъ често за поощрение на работѣнието на хората, които ги получаватъ; но това не е грѣшка нито на института, нито на оизи, които ги раздава, а това е лошата отхрана, лошото възпитание и лошото сформирание на характера. Слѣдователно, единъ подобенъ порокъ — какъвто, азъ се ласкамъ, не съществува у насъ — не може да се унищожи съ гласуването или съ негласуването на една сума. Искате ли Вие, г-нѣ Габровски, да имате добри хора? Намѣсто да проповѣдвате социализмъ, идѣте и научете народа да трѣгне въ пжтя на прогреса и на първия дългъ къмъ отечеството — доблестъта.

Христо Ив. Поповъ: Г-да народни прѣдставители! Менѣ ми се струва, че съвсѣмъ не трѣбваше да се говори за орденитѣ, защото, най-послѣ, трѣбва да признаемъ, че ние или не сме дисциплинирани въ умствено отношение, или че сме се събрали да говоримъ влобще по всички въпроси. Азъ тъй разбирамъ, г-да прѣдставители. Прѣди всичко ми говорите, че трѣбва да се правятъ икономии и ние сме толкова души, щото ако почнемъ да говоримъ всичко, което може да се каже по единъ прѣдметъ, безъ да се държимъ строго въ програмата, азъ ви увѣрявамъ, че съ втората глава може да се закрие сесията. Менѣ ми е чудно, защо

толкова оратори говориха отъ лъвицата по въпроса: симпатични ли сж имъ орденитѣ или не сж имъ симпатични? Може да сж имъ симпатични, а може и да не сж имъ симпатични; но фактъ е, че при Стоиловия режимъ Българскиятъ народъ ги приемаше; фактъ е, че 5 години, догдѣто бѣ Стоиловиятъ режимъ, мълчахме; фактъ е, че и днесъ е тѣй, и фактъ е още, че тия наши граждани, които най-много викахъ противъ орденитѣ, първи се наредиха съ тѣхъ. Тогава, кому се сърдите? Всички ги приематъ и това е едно фактическо явление. Значи, Българскиятъ народъ не е могълъ да дойде дотолкова високо, щото да надмине френския и германския народи. Става единъ фактъ и той е въ Конституцията. Ако дойде време нека нашата младежъ се въздигне противъ този порокъ, ако мисли, че е такъвъ, и да го унищожи; но ми се струва, че това е само думи. Въпросътъ е: трѣбватъ ли 60.000 л. за ордени или не? Тѣ сж приети отъ Конституцията и ако сте конституционни граждани, ако уважавате Конституцията, какъ тогазъ се поставяте противъ нея? Измѣнете я, че тогазъ!

Цвѣтко В. Таслаковъ: Конституцията не е императивна — тя позволява само!

Никола Хр. Габровски: Нѣма да пострада държавната машина, ако не се гласуватъ суми за ордени!

Христо Ив. Поповъ. Нѣма нужда да Ви казвамъ, г-нѣ Габровски, че Вие се ръководите отъ тая точка само да кажете нѣколко думи противъ орденитѣ. Азъ бихъ казалъ като Мирабо: „Кажете на Негово Величество, че самъ народътъ ме е пратилъ тукъ и само съ щикове може да ни искара“. Това го е казалъ Мирабо, а не Габровски. При каквито условия живѣемъ ние сме органически свързани съ него, и ако азъ съ г. Габровски не можъ да работя, азъ мисля, че всички сме длъжни да се отнесемъ симпатично къмъ Негово Царско Височество... (Цвѣтко В. Таслаковъ: Не е въпросътъ за антипатия и симпатия!) И въ такива перипетии, нашата преса единъ день се явява съ голѣми букви, другъ день се явява съ малки букви и не знае какво прави. Какво е това, г-да? Менѣ ми е драго да констатирамъ, че болшинството отъ Народното Събрание е съзнало тази истина, че трѣбва да се отнася тѣй, както трѣбва да се отнася всѣки, който знае, че има работа съ държавенъ глава, всѣки, който съзнава, че има работа съ първия факторъ на държавата. Но азъ се много радвамъ още, че само г. Габровски и г. Таслаковъ възставатъ противъ орденитѣ. (Никола Хр. Габровски: Вие въ опозиция така ли говорѣхте?) Азъ правя предложение да се приеме този параграфъ съ 60.000 л., защото тия думи на лъвицата едва ли ви убѣждаватъ. Който иска да обори този параграфъ трѣбва да излѣзе и да каже: какъ се раздаватъ тия ордени, колко сж и Негово Царско Височество съ каква сума може да мине? Защото, ако Го поставимъ въ такова положение, Той да раздава ордени, трѣбва да знаете, че Той има достойнство (Цвѣтко В. Таслаковъ: Не сж орденитѣ, които засѣгатъ достойнството на нашия Князь!) и ще трѣбва непрѣмънно къмъ всички подчинени еднакво да раздава орденитѣ. Вие направихте ли такава смѣтка? Тогава нека си позволи нѣкой оттамъ да каже, че 5 л. сж до-

статъчни и да се свърши въпросътъ. Менѣ ми се струва, че тия въпроси тѣй не се разискватъ, това е съвсѣмъ не-сериозно и затова моля почитаемитѣ прѣдставители да приематъ този параграфъ.

Прѣдседателъ: Г-нѣ Маламеновъ има думата (Гласове: Нѣма го тукъ!)

Никола Хр. Габровски: Дайте менѣ думата! Азъ пръвъ искахъ думата! (Глъчка.)

Прѣдседателъ: Г-нѣ Щирковъ има думата.

Тодоръ Хр. Щирковъ: Г-да народни прѣдставители! По този въпросъ се говори достатъчно и вѣрвамъ всички се освѣтлихме. Трѣбва да вземете прѣдъ видъ, че въ цѣлия свѣтъ се даватъ ордени за храбрость. Тѣ сж прѣдвидени не само отъ насъ, но отъ всичкитѣ режими досега, които се даватъ на военнитѣ, за насърчение на тѣхната храбрость. Затова, азъ считамъ въпроса за изчерпанъ и моля да се прѣкратятъ дебатитѣ.

Прѣдседателъ: Г-нѣ Щирковъ прѣдлага да се прѣкратятъ дебатитѣ. Моля тия г. г. прѣдставители, които сж съгласни да се прѣкратятъ дебатитѣ, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Значи, дебатитѣ се прѣкратаватъ.

Ще туря на вотирание § 3-й отъ глава II отъ бюджета за расходитѣ на Върховното правителство. Моля тия г. г. народни прѣдставители, които приематъ § 3-й на сума 60.000 л., да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Николай Ненчовъ: (Чете.)

„Глава III.

Народно Събрание.

За съдържание на Народното Събрание.

а) пжтни на народнитѣ прѣдставители 20.000 л.; б) дневни на сжщитѣ (по 20 л. на день) 250.000 л.; в) прѣдставителни на прѣдседателя (3.000 л.) и подпрѣдседателитѣ (по 1.500 л.) 6.000 л.; г) канцеларски разноски на Събранието и канцеларията при него, отопление и освѣтление, мобилировка, пощенски разноски за експедицията на дневницитѣ и други книжа и абонаментъ за телефона на прѣдседателя на Народното Събрание 5.000 л.; д) за печатане и корегирание на стенографическитѣ дневници и други книжа 10.000 л.; е) за исписване книги за библиотеката 2.500 л. и ж) за дрѣхи на разсилнитѣ 1.000 л.=294.500 л.“

Въ бюджета сѣхъ прѣдставени 201.000 л. дневни пари на народнитѣ прѣдставители. Комисията, като разгледа тая сума, намѣри, че тя не е достатъчна въ случай на продължение на сесията, или свикване, може би, на извънредна сесия на народното прѣдставителство; затова я увеличи на 250.000 л.

Така сжщо се увеличи расходътъ по буква г отъ 2.400 на 3.000 л., въ буква е сумата за исписване книги за библиотеката се увеличи отъ 500 на 2.500 л.; расходътъ по буква ж, за дрѣхи на разсилнитѣ, се увеличи отъ 600 на 1.000 л. А всичко сумата по § 4-й отъ 241.900 се увеличи на 294.500 л.

Никола Хр. Габровски: Г-да прѣдставители! Както се говори вече, всички се въодушевяваме отъ мисълта да

правимъ икономия. Прѣди малко, когато се разискваше § 1-й, за цивилната листа на Държавния Глава, искаше се тукъ отъ нѣкои г. г. прѣдставители да се искаже благодарностъ и се взе даже рѣшение и се наговори бюрото да поднесе тази благодарностъ на Кнѣза. Азъ нѣмахъ случай да вземъ думата по този въпросъ и да кажъ на какво съмъ мнѣние; сега е случаятъ да кажъ, че когато вие вземате рѣшение да изказвате благодарностъ на Държавния Глава, защото той пожертвува половината отъ цивилната си листа, колко повече ние, народнитѣ прѣдставители, трѣбва по собствена инициатива, да намалимъ дневнитѣ, които се прѣд-виждатъ въ този параграфъ. (Вѣлко Нейчовъ: Кой ще ни благодари тогава?) Азъ не съмъ отъ онѣзи прѣдстави-тели, които експлоатиратъ съ този въпросъ, които правятъ евтина демагогия отъ този въпросъ; азъ съмъ по принципъ да се плаща на депутатитѣ, и по-много добри съображения, особено въ такава демократическа страна, каквато е нашата. Азъ знамъ, имаше течение още при бившия режимъ, да се намалитѣ дневнитѣ на депутатитѣ и тогава казвахъ нѣкои, че е по-добрѣ да се унищожитѣ дневнитѣ пари на прѣд-ставителитѣ; да, по тогава ще имаме само тежки търговци и лихвари въ Камарата, които да прѣдставляватъ Българския народъ, а не хора, които излизатъ отъ неговата срѣда и разбиратъ неговитѣ нужди. Въ вичкиѣ страни, както и въ Англия, и въ Германия, гдѣто не се плаща на депутатитѣ, се борятъ да се плаща опрѣдѣлено възнаграждение, тѣй като тѣ го заслужаватъ, понеже напушатъ работата си, на-пушатъ занятията си, но не като възнаграждение, че дѣй-ствително заслужаватъ на народа, защото правятъ закони. Моего мнѣние е, да се намалитѣ дневнитѣ отъ 20 на 15 л. Да останатъ тѣй, както бѣхъ въ самото начало.

Прѣдсѣдателъ: Има да Ви забѣлжж, г-нъ Габровски, че това е законодателенъ въпросъ. Чл. 42-й отъ Избира-телния законъ опрѣдѣли дневнитѣ и нѣжнитѣ пари на прѣдставителитѣ. Не можемъ да измѣняваме чл. 42-й отъ Избирателния законъ при гласуването на бюджета. Ако имате прѣдложение за измѣнението на този членъ, тогава можете да говорите по него. Но сега говорѣте само по бюджета.

Никола Хр. Габровски: Мислж, нѣма нужда, когато гласуваме една сума по извѣстенъ параграфъ отъ бюджета, да измѣняваме самия законъ. Ние сме компетентни да на-маляваме сума, прѣдвидена по единъ законъ; не можемъ да увеличаваме само сума прѣдвидена въ законъ, но да нама-ляваме можемъ винаги, особено когато се каже до самитѣ насъ. Вѣрно е, че въ извѣстенъ членъ отъ Избирателния законъ се опрѣдѣлятъ дневнитѣ пари, които трѣбва да получаватъ депутатитѣ; но сега, при гласуването на бюджета, ние сме съвѣрени да ги намалимъ, безъ да измѣняваме самия Избирателенъ законъ. Съ това, мислж, ние ни най-малко нѣма да поврѣдимъ нито на правилното функциониране на народното прѣдставителство, нито на правилния вървежъ на държавната машина. Така щото, не е късно сега да пристѣпимъ къмъ тази икономия и съ това намаление ще докажемъ, че се ръководимъ отъ чувства на справедливостъ и по отношение на другитѣ чиновници, на които се нама-

ляватъ заплатитѣ по 7%, когато сами ние намаляваме своитѣ дневни пари. Това е моето прѣдложение — да се на-малитѣ дневнитѣ на 15 л.

Второ, и за прѣдсѣдателя прѣдвидени сж 3.000 л. прѣдставителни. Азъ прѣдлагамъ тая сума да се намали на 2.000 л. Мислж, че 2.000 л. сж твърдѣ достатъчни за да задоволятъ нуждитѣ на прѣдсѣдателя.

Спасъ Ивановъ: По § 4-й азъ ще направж само двѣ забѣлжжж, и да бѣхъ знаелъ, че комисията ги е на-правила, не щѣхъ да вземамъ думата да говорж. Но прѣдъ-видъ на това, че г. Габровски прави прѣдложение за на-маление прѣдставителнитѣ пари на прѣдсѣдателя на Събра-нието, то азъ ще кажж, че не съмъ съгласенъ да се на-маляватъ прѣдставителнитѣ на прѣдсѣдателя на Народното Събрание отъ 3.000 на 2.000 л. Съображенията ми сж таква: единъ прѣдсѣдателъ на Народното Събрание, раз-бира се, има такова значение, едва ли не по-високо отъ Президентъ-Министра. Азъ го намирамъ даже, че е по-високо, защото той прѣдставлява народа, като прѣдсѣдателъ на прѣдставителството на този народъ. И ако вие отпускате въ глава IV на Президентъ-Министра 3.000 л. и на единъ неговъ частенъ секретаръ 5.580 л., а всичко 8.580 л., мислж, че прѣдсѣдателътъ на Народното Събрание, който, споредъ мене, стои по-високо отъ единъ президентъ-мини-стеръ и който, споредъ Конституцията, ще трѣбва да създава министри-президенти, не е по-доленъ отъ тѣхъ; трѣбва да бжде по-добрѣ възнаграденъ, за да пази своето достойнство и да не може да лакейничи; да дава отпоръ на всѣкиго, който посѣгне на неговитѣ права. Затова, азъ съмъ на мнѣние да остане сумата 3.000 л., защото тя е една доста скромна сума. И въ сравнение даже съ тая отпущана на Министра-Президента е нищожна сума. Министъръ-Прези-дентътъ частенъ секретаръ нѣма; защо да отдѣляме сумата отъ неговата? Значи, той получава 8.580 л. Когато давате толкова пари на Президентъ-Министра, нѣма защо да се скжпимъ за прѣдсѣдателя на Събранието, който е нашъ шефъ и на цѣлия народъ, който ние тукъ прѣдставляваме. За да бжде самостоятеленъ и ръководи всичкитѣ работи безъ вмѣшательство отъ когото и да е, трѣбва да го въз-наградимъ.

Отъ друга страна, мене ме очудва сумата 500 л. за библиотеката на Народното Събрание. Едно Народно Събрание, което трѣбва да даде възможностъ на прѣдставителитѣ да получаватъ нужнитѣ свѣдѣния, трѣбва да има обширна библио-тека, за да нѣма нужда отъ никакви книги, да нѣма оскѣдностъ отъ никакви книги по развитието на науката. Заради това, азъ се присъединявамъ къмъ мнѣнието на комисията, относително увеличението сумата, прѣдвидена въ този параграфъ за библиотеката въ Народното Събрание, и изказвамъ желание, щото сумата по буква е, за исписване книги за библиотеката, да бжде 2.500 л., както е приета отъ комисията. Казвамъ даже, че тая сума е малка, за да се попълни този пробелъ въ библиотеката, защото има книги, които изискватъ стотини и хиляди левове и не сж достатъчни 2.500 л. Науката върви и не чака и всѣка година нови книги трѣбва да набавяме, за да се ползуваме

отъ разработенитѣ данни по науката, за да можемъ да издаваме свършени закони.

Съ тия поправки свършвамъ по този въпросъ.

Прѣдсѣдатель: Г-нъ Донко Анчовъ има думата. (Гласове: Нѣма го!) Г-нъ Владикинъ има думата.

Никола Йонковъ-Владикинъ: Отказвамъ се.

Прѣдсѣдатель: Г-нъ Шипковъ има думата.

Тодоръ К. Шипковъ: Г-да прѣдставители! Азъ съмъ строго за икономитѣ и по всѣки параграфъ, гдѣто може да се направи икономия, ще искамъ да се направи; обаче, по § 4-й, пунктъ е, за прѣдставители на прѣдсѣдателя, азъ съмъ противъ икономията. Азъ даже мисля, че сумата 3.000 л. е недостатъчна за прѣдставители на прѣдсѣдателя. Не е достолѣпно за прѣдсѣдателя на Народното Събрание, който въ наше отсъствие не прѣдставлява само насъ, но и цѣлия Български народъ, не е достолѣпно, казвамъ, за тоя прѣдсѣдатель, ако цѣнимъ народния суверенитетъ, ако цѣнимъ нашето достолѣние, да му се плащатъ само едни прѣдставители отъ 2.400, или, ако щете, 3.000 л. Съ тая сума единъ прѣдсѣдатель на Народното Събрание не може да живѣе тъй, както го изисква достолѣнието, както го изисква народниятъ суверенитетъ. Наистина е, че ние сме демократиченъ народъ и трѣбва да бждемъ икономисти въ много отношения; но се пакъ трѣбва да бждемъ прѣдставлявани тъй, както народното ни достолѣние изисква. Ние не бихме желали, щомъ сесията се закрие, нашиятъ прѣдсѣдатель да си вземе адвокатската папка и да отиде въ Шуменъ да адвокатствува прѣдъ съдилищата. Слѣдователно, въ една парламентарна страна, гдѣто прѣдсѣдательтъ на Народното Събрание занимава единъ постъ, споредъ мене, много по-горенъ отъ който и да е министерски постъ, трѣбва тоя прѣдсѣдатель щедро да се възнаграждава, за да може да живѣе тъй, както достолѣнието на неговия високъ постъ изисква. Въ Англия на спикъра, прѣдсѣдательтъ на Народното Събрание, се плаща тъй богато, както и на министра-прѣдсѣдателя. И Америка е демократическа страна, но тамъ на прѣдсѣдателя се плаща по-високо отъ който и да е министъръ. Въ Франция сжщо се плаща повече. Когато на нашитѣ министри плащаме по 16.500 л., или да кажемъ 12.000 л., то на прѣдсѣдателя на Народното Събрание най-малката сума, която можемъ да дадемъ, е 6.000 л. Даже и 6.000 л. е малко, но азъ прѣдлагамъ въсто 2.400 или 3.000 л., тая сума да се увеличи на 6.000 л. За достолѣнието на Българския народъ, за суверенитета на тоя народъ и, най-сетнѣ, за достолѣнието на народното прѣдставителство, азъ прѣдлагамъ тая сума да се увеличи на 6.000 л. Ние трѣбва да поставимъ прѣдсѣдателя на онова високо положение, отъ което той да може най-свѣстно да изпълнява всичкитѣ свои задължения не само къмъ лѣвицата и дѣсеницата, но и къмъ центра, и къмъ всички. Намѣсто да бжде зависимъ отъ тогава или отъ опогова, на мѣсто да бжде заставенъ да неупражнява своитѣ права прѣдъ министерството или другадѣ, ние, като го поставимъ на тая висота и като го обезпечимъ материално, ще направимъ една заслуга на Българския народъ.

Сега, относително до втората точка на тоя параграфъ, искамъ да кажъ това, което вчера казахъ и което, споредъ нѣкои, не бѣше умѣстно. Прѣдъ видъ на трудното финансово положение, ние трѣбва да се замислимъ малко и да направимъ всичко, каквото трѣбва. Най-вече трѣбва да се има прѣдъ видъ, както се заяви и отъ дѣсеницата, че тукъ единъ народенъ прѣдставитель не иде за 20 л. Ние не можемъ да искаме да се направятъ икономии отъ което и да е управление, ако ние отъ наша страна сами не сме готови за тази година, па и за идущата година, докогато финансовата криза продължава, да отстъпимъ една частъ отъ нашитѣ дневни. Ако и да има чл. 42-й отъ Избирателния законъ, който да казва, че възнаграждението на единъ народенъ прѣдставитель е едни-колко, нищо не противорѣчи, ако ние единодушно рѣшимъ да се намалитъ нашитѣ дневни отъ 20 на 15 или 10 л. Г-нъ Габровски въ извънредната сесия внесе едно прѣдложение за намаление на нашитѣ дневни пари, но то остана мендеръ-алтж. Друго прѣдложение се приготвяваше отъ дѣсеницата, но и то ще остане мендеръ-алтж. Най-важното нѣщо, което разискваме, е бюджетътъ, и сега, когато го разискваме параграфъ по параграфъ, мѣстото му е и трѣбва да напомнимъ за извѣстни икономии. Азъ даже мисля, че тукъ именно ние, народнитѣ прѣдставители, трѣбва да направимъ едно самопожертвуване. Негово Царско Височество отъ само себе си, безъ да му иска нѣкой, безъ ние да сме загатнали, отстъпни половината отъ цивилната Си листа за въ полза на бюджета. Хубаво. Ние не можемъ да имаме по-високъ примѣръ за подражание. Когато Негово Царско Височество своеволно е отстъпилъ половината отъ Своята цивилна листа, азъ мисля, че ние ще направимъ съразмѣрно съ това една сжщо такава патриотическа длъжностъ, ако, при разискването на тоя параграфъ, се откажемъ отъ половината отъ нашитѣ дневни пари.

Относително библиотеката, сумата 500 л. е недостатъчна. (Прѣдсѣдатель: Комисията прѣдлага 2.500 л.) Хубаво. Азъ съмъ за сумата 2.500 л., защото въ библиотеката нѣма най-важнитѣ политически списания, било английски, било френски. Една енциклопедия нѣмаме още. (Прѣдсѣдатель: Азъ я заржчахъ.) Благодарѣ.

Министъръ Д-ръ Василь Радославовъ: Въпросътъ за дневнитѣ пари на г. г. народнитѣ прѣдставители е старъ въпросъ. За намалението на тия дневни пари е ставало дума още въ II-то Обикновено Народно Събрание. Тогава тѣ бѣхъ по 15 л. И тогава имаше прѣдложение да се намалитъ на 10 л.; но всѣкога, когато се правятъ прѣдложения за намаление на дневнитѣ, ораторитѣ не дѣйствуватъ сериозно, защото вътрѣшно сж увѣрени въ обратното. Това имамъ да кажъ на г. Габровски, който настояваше да се намалитъ дневнитѣ пари отъ 20 на 15 л. Когато му се каза, че въ Избирателния законъ е опрѣдѣлено, какви дневни трѣбва да получава единъ народенъ прѣдставитель, той отговори: „Но нищо не значи. Когато е за намаление, не се изисква отмѣнение на закона по установения редъ.“ Даже и да бѣше така, всички ще признаете, че 20 л. дневни за единъ народенъ прѣдставитель сж малко. И азъ бѣхъ на

мнѣние за намаление дневнитѣ отъ 20 л. на 15 л., но сега виждамъ, че това не е практично. Защото и 20 л. даже сж малко. А оня отъ г. г. прѣдставителитѣ, който намѣри, че 20 л. му сж доста и му артисватъ, той може да се откаже отъ 5-тѣ лева въ полза на държавата; на такъвъ депутатъ може да искажемъ и особна благодарностъ. А това може да стане безъ прѣдложение и безъ да се вотира тукъ при разискването на бюджета. Мислѣж, че г. Габровски въ такъвъ случай ще бѣде удовлетворенъ.

Колкото до прѣдставителнитѣ на прѣдсѣдателя и азъ ще се съгласѣжъ съ г. Шипкова, че 3.000 л. сж съвършено малко. Положението на прѣдсѣдателя на Камарата трѣбва да го цѣнимъ, при всичко, че досега, за съжаление, не се е цѣнило. Може би, и ние сме причината на това. Въше врѣме, когато на прѣдсѣдателя нищо не се плащаше. Прѣдставителнитѣ отъ 3.000 л. намѣрихме, че сж много; намалихме ги на 2.400 л., но комисията не се съгласява съ нея. За прѣдставителни на прѣдсѣдателя на Народното Сѣбрание и 6.000 л. сж малко. Ако се съгласите, можете да турите въ бюджета по 1.000 л. на мѣсецъ, но тогава на прѣдсѣдателя трѣбва да му кажемъ, че той трѣбва да бѣде само прѣдсѣдатель. Защото, инакъ нѣма да се намѣри лице, което съ достоинство да занема тая длѣжностъ. Ако искате да го поставите на положението, както е въ Франция, въ Англия, въ Америка и другадѣ, дайте му и квартира. (Василъ Кънчовъ: Тамъ засѣдаватъ цѣла година!) Гласувайте му по 1.000 л. на мѣсецъ или 12.000 л. годишно и тогава той нѣма да се занимава съ друга работа, а ще бѣде само прѣдсѣдатель на Народното Сѣбрание. Ако сте съгласни на това, ние нѣмаме нищо противъ. Обаче комисията е прѣдвидѣла прѣдставителни 3.000 л., та мислѣж, че нѣма защо да се губи по-нататѣкъ врѣме, а да приемемъ сумата тѣй, както я е приела комисията. По моитѣ бѣлѣжки, комисията е направила едно увеличение отъ 20.000 л. отъ миналата година: ние бѣхме турили 241.900 л., а пѣкъ комисията е прѣдвидѣла 294.500 л.; значи, съ 20.500 л. повече отъ миналата година, защото 274.000 л. бѣхж прѣдвидени лани. Щомъ комисията е намѣрила, че за нѣкои работи сж нужни повече пари, мислѣж за дневнитѣ, (Докладчикъ Николай Ненчовъ: Да!) и е увеличила сумата, трѣбва да се съгласимъ съ нея, защото може да се похарчи цѣлиятъ кредитъ, но може и да не се похарчи. Прочее, нека приемемъ параграфа тѣй, както комисията го е приела.

Атанасъ П. Краевъ: Вчера, когато се загатна за прѣдставителнитѣ, азъ казахъ, че това не е една плата, а е обезщетение за ония, които папушатъ своето мѣстожителство и своитѣ занятия и дохождатъ да се посвѣтѣжтъ всецѣло на служене на общитѣ интереси. Наистина, за мнозина отъ нашитѣ колеги 20 л. дневни не сж достатѣчни; но ако се намалѣжтъ, тогазъ всеѣки ще се простира споредъ чергата си. Който обича да живѣе въ хотелъ „България“ и да се располага по-раскошно, ще може да си позволи този луксъ, ако има спестени пари вѣнъ отъ прѣдставителнитѣ за да донажда това, което не му достига. Но общо взето, като се вземе прѣдъ видъ животътъ въ София, гдѣто само

наемитѣ сж сравнително скѣпи, а всичко друго сравнително е евтино, даже по-евтино, отколкото въ нѣкои провинциални по-голъми градове, азъ мислѣж, че 15 л. дневни ще бѣджтъ достатѣчни, за да може единъ народенъ прѣдставитель, който нѣма възможностъ, който нѣма частни срѣдства да донажда това, което му недостига, да проживѣва съ тия срѣдства, които ще му дава народътъ. Ето защо, азъ мислѣж, че врѣме е сега, наша длѣжностъ е, и властни сме, да посѣгнемъ най-напрѣдъ на нашитѣ прѣдставители, за да дадемъ примѣръ на икономии, за да послѣдваме стоящия по-високо отъ всеѣка похвала примѣръ на Негово Царско Высочество, за икономисването на народната пара. Азъ не можъ да се съгласѣжъ съ мнѣнието, което прибѣрзано иска за уважаемиятъ г. прѣдсѣдатель на Сѣбраието, че този въпросъ билъ отъ законодателенъ характеръ и, слѣдователно, Сѣбраието могло да го обсъжда само, ако има внесено прѣдложение, съобразно съ чл. 109-й отъ Конституцията. Споредъ мене и споредъ много автори, бюджетътъ е законъ на законитѣ — той е най-главниятъ законъ. Народното Сѣбрание, като откаже да вотира единъ кредитъ, по този начинъ суспендира закона, който прѣдвижда израсходването на кредита; туря го въ положение на застойчивостъ. Признавамъ, че много пѣти сж правени прѣдложения за намаление дневнитѣ, но никога такивато прѣдложения не сж достигали до трибуната. Азъ мислѣж, че това е, не толкозъ защото сж правени подобни прѣдложения на шега — защото самъ г. Министерътъ на Вътрѣшнитѣ Работи каза, че и той, ако е подписвалъ нѣкога такова прѣдложение, подписвалъ го е сериозно, защото е сподѣлялъ възгледитѣ на нѣкои прѣдставители, че 15 л. дневни сж достатѣчни — колкото защото при нареждането на дневния редъ винаги, умишлено или несъзнателно, се е испущало да се постави такова едно прѣдложение на дневния редъ. Ако въпросътъ даже е отъ законодателенъ характеръ, не можемъ да го рѣшимъ, освѣнъ като вотираме едно измѣнение на чл. 42-й отъ Избирателния законъ. Е добръ, имаме едно прѣдложение, внесено отъ уважаемия Искрецки народенъ прѣдставитель, г. Кръстанъ Доцевъ, което е подписано отъ достатѣчно число народни прѣдставители; ако вотираме спѣшностъ за това прѣдложение, азъ мислѣж, че нищо не ви спѣва да се спрѣте за една минута при вотирането на § 4-й отъ бюджета на Върховното правителство и да се занимаете прѣдварително съ прѣдложението на г. Кръстана Доцевъ. Но менѣ ми се струва и поддържамъ мнѣнието, че не е нужно едно измѣнение на чл. 42-й отъ Избирателния законъ, за да се намалѣжтъ дневнитѣ или прѣдставителнитѣ пари на народнитѣ прѣдставители; слѣдователно, азъ бихъ молилъ почитаемото народно прѣдставителство, за достолѣшието на членоветѣ му и да се даде едно удовлетверение на една нужда и на единъ гласъ вопиющъ на народа, да се съгласите, щото прѣдставителнитѣ на ония г. г. народни прѣдставители, които нѣматъ своето мѣстожителство въ Столицата, да бѣджтъ 15 л., ония же, които живѣжтъ въ Столицата, да получаватъ само 10 л.; а пѣкъ които иматъ изборна плащана длѣжностъ, а сжщо, които сж пенсионери и иматъ пенсия по-голъма отъ дневнитѣ или сравнително колкото сж дневнитѣ, да не

получават нищо. Казахъ отдѣвъ, че прѣдставителнитѣ сж едно обещетение. За да дойдж азъ въ Народното Събрание, трѣбва да си затворж дюкяна, или бакалницата, ако съмъ бакалинъ и т. н. Дохождамъ тукъ — азъ не трѣбва да влизамъ въ дългове — плаща ми държавата, за да мож да проживѣмъ, да мож безъ стѣснение да упражнж високия мандатъ на единъ народенъ прѣдставителъ. Щомъ, обаче, като кметъ, или като помощникъ-кметъ, или като членъ на постоянна комисиия, или като пенсионеръ, имамъ срѣдства за живѣне и депласирането ми отъ Шугенъ, напр., въ София ни най-малко не ми причинява врѣда и стѣснение въ Народното Събрание, азъ мислж, че нѣма смисълъ да ми се дава нѣкакво обещетение. Така щото, въ заключение, азъ правж прѣдложение въ тази смисълъ: на прѣдставителитѣ неживущи въ Столицата, прѣдставителитѣ, дневнитѣ, сж 15 л., на живущитѣ въ Столицата 10 л. Не получаватъ дневни занимающитѣ изборни съ заплата длѣжности и пенсионеритѣ.

Минавамъ по-нататъкъ, на буква е, за прѣдставителнитѣ на прѣдседателя и на подпрѣдседателитѣ на Народното Събрание. Азъ напълно сподѣлямъ мнѣнието на г. Шипкова, че положението на прѣдседателя на Народното Събрание е отъ естество, което налага на лицето, занимающе този високъ и почетенъ постъ, единъ начинъ на живѣне, често нжти даже не по угодата му, често нжти по-раскошенъ отъ онзи, що обикновено води това лице, и, слѣдователно, това положение му налага разноски, безъ които той може да мине, ако го не занимаваше. Ето защо, азъ сподѣлямъ напълно мнѣнието, че на единъ прѣдседателъ на Народното Събрание, който трѣбва да прѣдставлява Камарата, когато даже тя не е на сесия, който трѣбва да върши работитѣ, оставени недовършени въ канцеларията или въ стенографическото бюро на Събранието, трѣбва да му се даде едно лично обещетение, което да го освободи отъ неприятността да отива да защитава процеси прѣдъ мировитѣ сждилища за 50—60 л. и да ходатайствува по чужди дѣла, често нжти за работи, които може да уронжтъ неговото положение и достолѣние за удовлетворение взискането на странитѣ. Независимо отъ това, не трѣбва да се испуща изъ прѣдъ видъ и обстоятелството, че, по положението си, прѣдседателтъ на Камарата е най-влиятелното лице. Мжчно е единъ министъръ да откаже на неговото ходатайство да се прѣмѣсти или да се уволни единъ сждия, единъ окръженъ управителъ, единъ околийски началникъ, или другъ какъвъ да е чиновникъ. Прѣдъ видъ на това, ако той продължава да упражнява своята професия, има мѣсто да подозираме, че той може да влияе съ своето положение; а нѣкъ прѣдседателтъ на Камарата трѣбва да стои, и стои дѣйстви-телно, високо, толкозъ високо отъ подобни долнокачествени подозрителни мнѣния, щото трѣбва да се вземжтъ мѣрки за недопущането на такива подозрѣния. Ето защо, като правж абстракция отъ личността, която занимава прѣдседателския постъ, и като имамъ прѣдъ видъ, че въ други държави прѣдставителнитѣ пари на прѣдседателя на камарата надминаватъ и платата на министра, напр. въ Англия прѣдседателскиятъ фотъй се плаща съ 200.000 л.,

въ Америка—125.000 л., въ Франция 60.000 л. и т. н., намирамъ, че у насъ, държава по-бѣдна, хора по-скромни, добръ е да се задоволимъ съ прѣдставителни, достатѣчни да обезпечжтъ едно охолно проживѣване на прѣдседателя на Народното Събрание. Ето защо, безъ да се стремимъ да се сравняваме съ държави много по-богати и по численность много по-голѣми сравнително съ нашата малка и бѣдна България, достатѣчно е на прѣдседателя на Камарата, ако му дадемъ прѣдставителни, както каза и г. Министърътъ на Вжтрѣшнитѣ Работи, 10.000 л. Неговото достолѣние ще му налага тогазъ съ какво да се занимава. Обаче, отидемъ ли докрай да правимъ икономии, задоволимъ ли се съ направеното отъ бюджетарната комисиия намаление, тогазъ да не ни е мжчно, че прѣдседателтъ на Народното Събрание ще слѣзе отъ висотата на положението си и ще отива по сждилищата, да се мжчи по този начинъ, отъ една страна, да искава нужното за проживяването си, отъ друга страна, да си добави и онова, което му липсва, за да поддържа излишѣци, като прѣдседателъ на Камарата.

Колкото се отнася до увеличение сумата за исписване книги за библиотеката на Народното Събрание, позволѣте ми, г-да, да намѣрж, че това увеличение, направено отъ бюджетарната комисиия, е незначително. Вѣрно е това, което забѣлжжи г. Шипковъ, че библиотеката на Народното Събрание е много бѣдна съ най-важнитѣ съчинения, както по политиката, тѣй по политическата икономия, тѣй по финансовата наука, така по социологията, тѣй по углавното право, тѣй и по другитѣ клонове на науката. А безспорно е, че народнитѣ прѣдставители трѣбва да иматъ възможность при себе си, въ Камарата, да можтъ лесно и бързо да правжтъ справки за да добижтъ всичкитѣ желани освѣтления върху въпроси отъ голѣма важность, които се дебатиражтъ въ оградата на Камарата. Ето защо, бихъ желалъ, щото и по отношение на този расходъ да се не скжпимъ. Но ако ще доставимъ книги, ако ще имаме маса съчинения, ще трѣбва, не молци да ги пояждатъ, а да пожелаемъ, щото народнитѣ прѣдставители да се интересуватъ и постоянно да се занимаватъ, да консултиратъ тия съчинения. Тия бѣхж бѣлжж-китѣ, които имахъ да направж по този параграфъ.

Въ заключение ще кажж, че има на другадъ мѣсто и възможность да се направи голѣмо намаление, безъ обаче да се накърни правилното функциониране на държавната машина, и когато дойде редъ, би било желателно да се даде възможность на веѣки народенъ прѣдставителъ да искаже своето мнѣние. Напр., по бюджета на Министерството на Вжтрѣшнитѣ Дѣла азъ още отъ сега ангажирамъ г. прѣдседателя да ме запише. (Прѣдседателъ: Когато му дойде редътъ ще говорите.) Азъ ще се постарамъ да укажж кждъ е възможно да се направи икономия и кждъ е нужно да се увеличжтъ расходитѣ, и, безъ да се прѣдвиди въ общия резултатъ една по-голѣма сума, отколкото е прѣдвидилъ уважаемитѣ г. Министъръ на Вжтрѣшнитѣ Работи въ своя бюджетопроектъ, ще видите, че ние ще можемъ да приложимъ на дѣло до извѣстна степенъ, въ ержга на възможността поне, чл. 5-й отъ програмата на Либералната партия, който ни задѣлжава да ратуваме за бесплатна

медицинска помощ и за учредяването на подвижни аптеки, достъпни за бѣдното население.

Прѣсѣдатель: Г-нъ Тодоръ Табаковъ има думата.

Тодоръ Табаковъ: Отказвамъ се.

Прѣсѣдатель: Тогава, г. Макавѣвъ има думата.

Миланъ Макавѣвъ: Много се каза по този въпросъ.

И менѣ ме блазни идеята да се намалѣтъ дневнитѣ на народнитѣ прѣдставители отъ 20 л. на 15, а за Софийскитѣ 10 л. Безъ да искамъ да обвинявамъ нѣкого ще кажъ, че въ извънредната сесия направихъ такова прѣдложение и знаете ли, че само 17 подписа намѣрихъ! И азъ общавамъ да наблюдавамъ лѣвицата, не тия, които не говорихъ, но тия, които ни говорихъ, дали ще бждѣтъ въ засѣданието, когато ще гласуваме. Азъ съмъ увѣренъ, че тия г. г. народни прѣдставители, каквито сж г. Краевъ и г. Шипковъ, които говорихъ за престижа на прѣсѣдателя на Камарата, които говорихъ, че този човѣкъ по своето обществено положение трѣбва да сѣди толкозъ високо и че за да поддържа това положение би трѣбвало да му се даде едно възнаграждение много по-големо, имахъ много благодарно и, споредъ мене, правилно основание да искатъ това, защото честта на прѣсѣдателя на Народното Събрание е наша честь. Но ако вие искате — и колко хубави думи — щото прѣсѣдателятъ на това прѣдставителство да стои въ обществено положение тѣй високо, щото всѣкакви намеки за неговъ недобъръ и не-относящъ се до положението му животъ да не ставатъ и положението му да се не накърнява, менѣ ми се струва, че когато се говори и за дневнитѣ пари на народнитѣ прѣдставители и когато се опрѣдѣля размѣра на тия пари, трѣбва да се има прѣдъ видъ, че ако единъ прѣсѣдатель трѣбва да се постави въ обществото така хубаво, за което му трѣбватъ много пари, въ всѣки случай и на прѣдставителя трѣбва да му се даде нѣщо, за да може поне да не спи въ „Ломския ханъ“ при файтонджитѣ и да не ходи да яде кебапчета. Азъ смѣтамъ, че съ 15 л. може да се живѣе, а Софийскитѣ прѣдставители може даже и съ 10 л. (Василъ Кжичовъ: И съ 5 л!). Но всички дайте да разискаме въпроса правилно, че тогазъ. Г-нъ Краевъ казва, че можемъ и мимо закона да направимъ това. По форма, като че и азъ съмъ съгласенъ. Когато е за намаление, можемъ да потърсимъ чл. 42-й отъ Избирателния законъ, защото и въ Конституцията е казано, че Князътъ ще получава единъ милионъ лева, но като Негово Царско Височество ги не иска, нѣма да му ги наложимъ, ще му дадемъ 500.000 л.; но по-скоро дайте на насъ по-сериозни мотиви, би трѣбвало да намѣрите по-сериозни мотиви да се съгласимъ, че 15 л. сж достатъчни. Лично за мене, азъ съмъ увѣренъ, че 15 л. би ми стигнали, защото и 20 л. не ми стигатъ — разбирате ме какво искамъ да кажъ — но надали между насъ има такива, които хубаво да живѣятъ съ 10 л. Сега, ако ние дойдемъ съ по-положителни основания да признаемъ, че 15 л. може да стигнатъ, азъ ще бждъ първиятъ и сега още заявявамъ, че ще гласувамъ за прѣдложението, направено отъ г. Краева и г. Шипкова, за намаление на дневнитѣ на

15 и 10 л. Но ако на мене и на г. Краева стигатъ, вѣрвамъ, че на други нѣма да стигнатъ и тогазъ престижътъ на прѣдставителството по-скоро ще бжде убитъ, отколкото маса други условия бихъ направили това.

За прѣсѣдателското възнаграждение, щомъ комисията е увеличила на 3.000 л., азъ смѣтамъ, че засега могло би да бжде достатъчно.

За библиотеката съ 2.500 л. много нѣщо не може да се купи и зарадъ това, нашата библиотека е пълна съ „Държавенъ Вѣстникъ“ и дневницитѣ.

Прѣсѣдатель: Г-нъ Липовацки има думата. (Гласове: Нѣма го!)

Г-нъ Д-ръ Провадалиевъ има думата. (Гласове: Нѣма го!)

Тогава, г. Иванъ Я. Поповъ има думата.

Иванъ Я. Поповъ: Г-да народни прѣдставители! Мнозина се искаха тукъ по § 4-й, глава трета, относително възнаграждението, което се плаща на народнитѣ прѣдставители, както и за прѣдставителнитѣ на прѣсѣдателя и за канцеларскитѣ разноси. Нѣкои отъ г. г. народнитѣ прѣдставители много по-рано, още прѣди да стане въпросъ сега именно за дневнитѣ, които се плащатъ на всѣки единъ отъ насъ, казаха, че тѣ сж много и трѣбва да се намалѣтъ, защото ние ще трѣбва да излѣземъ прѣдъ Българския народъ и да се похвалимъ, че отъ насъ сме захванали намаленията. Азъ не знамъ, г-да народни прѣдставители, доколко ще бжде искрено това заявление на нѣкои отъ нашитѣ колеги, което, ми се чини, че повече се прави за реклама. (Гласове: Не е вѣрно!) Тоя, който прѣдлага това, е убѣденъ, че не може да се направи, ами тѣй само да се създаде една реклама да излѣзе на вънъ и да каже, че го е правилъ въпросъ въ Камарата. (Сотиръ Календеровъ: Не е вѣрно!) Г-нъ Шипковъ и по-рано бѣше повдигналъ тоя въпросъ, но не ще да е искрено това заявление. (Тодоръ К. Шипковъ: Вие сждите по себе си!) Г-нъ Шипковъ знае, че между нашитѣ другари тукъ се носѣше отъ двама души едно прѣдложение за подписване и въ това прѣдложение се искаше намалението дневнитѣ на народнитѣ прѣдставители. Мене, ако ме питате, все едно ми е: ако щете може да унищожите и всичкитѣ дневни; но да видимъ дали сме дошли ние за 20-тѣхъ лева! Мина онова врѣме, когато идвахъ прѣдставителитѣ отъ Ломъ и другадѣ съ торбички хлѣбъ и се хранѣхъ по ханицата! Мина това врѣме. Сега, дали сж достатъчни 20 л., дали ние можемъ да вземемъ за база, за единъ критеріумъ това за да измѣримъ нашата дѣятелностъ законодателна съ 15 или 20 л., още е въпросъ. Ако народътъ ни е пратилъ тукъ да му вършимъ работата, която иска отъ насъ, и съ това заедно да намалимъ, тѣй да се каже, и дневнитѣ си, то азъ ще кажъ, че не е така работата. Ние сме дошли да вършимъ работа, и тая работа да излѣзе плодотворна. Азъ ви увѣрявамъ, че нѣма да има избирателъ, който е гласувалъ, който е пусналъ гласа си въ урната за всѣкиго отъ насъ, който да възнегодува за това, че не сме посѣгнали на дневнитѣ си. Той ще гледа на онова, което сме изработили; той ще ни осжди, ако ние съ цѣли часове продължаваме раз-

глеждането на единъ малъкъ въпросъ. Отъ това излиза, че два и три мѣсеци да не можемъ да свършимъ никаква работа. Ние ще излѣземъ, слѣдователно, прѣдъ нашитѣ избиратели да се похвалимъ съ нашата дѣятелностъ, а не съ това, че сме почнали да намаляваме дневнитѣ на народнитѣ прѣдставители отъ 20 на 15 л. Каква полза отъ това, когато ние не можемъ да направимъ нищо по-добро? Ами тѣ ще кажътъ: ние не те испратихме за да намаляванъ на себе си, ами да направишъ нищо друго, отъ което да се уреди държавата. Ами защо зачекваме тия малки работи — дали да бждѣтъ дневнитѣ 15, 10 и 20 л.?

Независимо отъ това, азъ споменахъ, че тукъ има двѣ прѣдложения, които сж се посили за подписване, и за това ще дойде редъ, когато ще се разглеждатъ тѣ. Азъ съмъ за намалението на прѣдставителнитѣ и ще вдигна рѣка за това намаление. Но защото виждамъ азъ, че туй не е сериозно, сега гдѣто го правятъ... (Атанасъ П. Краевъ: Протестирамъ за себе си!) Исклучавамъ г. Краева, защото той много хубаво каза, че туй е едно обещание. (Прѣдсѣдателъ: Не се расправяте отдѣлно съ прѣдставителитѣ! Кажете си мнѣнието!) И той много хубаво обясни това; но между друго казваше 15 и 10 л. да бждѣтъ. Ми се чини, че той казваше, че същевременно трѣбва и прѣдложенията да се сложѣтъ на разглеждане. И азъ съмъ на това съгласенъ.

Така че, по първия въпросъ, за намалението на дневнитѣ, азъ да ви кажж правото, не можж сега да се съгласж съ тия отъ г. г. народнитѣ прѣдставители, които искажж това намаление, защото туй, прѣди всичко, не е искрено и азъ откровенно го казвамъ сега, ще гласувамъ за толкова, колкото сж прѣдвидени отъ комисията.

По-нататѣкъ. Прѣдставителнитѣ на прѣдсѣдателя, споредъ мене — 3.000 л., които комисията е прѣдвидѣла, сж малко; защото ние на трицитѣ се лъяваме толкова скжпи, а на брашното сме евтини. Всѣки отъ насъ знае, съ какво е натоваренъ прѣдсѣдателътъ на Народното Събрание и затова нѣма нужда да се спирамъ. (Иванъ Бѣлиновъ: Съ нищо не е натоваренъ, освѣнъ да ръководи засѣданията!)

А така скжщо и за библиотеката. За библиотеката прѣдвиденитѣ пари отъ комисията сж тоже малко — 2.500 л. Азъ мислж, че ако се тури 4.000 л., не ще сбъркаме. Та въобще поправкитѣ, съ които е внесенъ настоящиятъ бюджетопроектъ отъ комисията сж достатѣчни и съмъ съгласенъ сумата за прѣдсѣдателя и тая именно за библиотеката да се увеличжтъ. Та заявявамъ, че ще гласувамъ тѣй, както комисията е прѣдвидѣла тоя § 1-й отъ глава трета на бюджетопроекта.

Константинъ Досевъ: Г-да народни прѣдставители! По повдигнатия въпросъ отъ нашитѣ другари, г. г. Шинковъ, Габровски и Краевъ, ще кажж, че не му бѣше мѣстото сега. Ако дѣйствително искрено желяехъ този въпросъ да бжде разгледанъ, ако искрено желяехъ непрѣмѣнно дневнитѣ на г. г. народнитѣ прѣдставители да бждѣтъ намалени било съ 5 или съ 10 л., трѣбваше да вземжтъ по-отрано мѣрки. Пъкъ и сега не е късно и можѣтъ да внесжтъ едно законодателно прѣдложение, подписано отъ

надлежното число прѣдставители, да бжде подложено тукъ на разглеждане, и азъ вѣрвамъ, че ще се намѣржтъ хора, които да гласуватъ за него. При разглеждането на тоя бюджетъ не постигате исканото.

Сотиръ Календеровъ: Кажете му, г-не прѣдсѣдателю, че има дадено такова прѣдложение.

Атанасъ П. Краевъ: Нали имате прѣдложението?

Прѣдсѣдателъ: Молж, молж, недѣйте прѣкъсва оратора.

Сотиръ Календеровъ: Не искаме да го прѣкъсваме, но съобщете му, че има такова прѣдложение.

Константинъ Досевъ: Такова прѣдложение азъ не знаж да има внесено въ настоящата сесия.

Сотиръ Календеровъ: Има! Има подписано!

Константинъ Досевъ: Ако има, азъ Ви заявявамъ, че и азъ ще гласувамъ за това прѣдложение; но не трѣбва да бжде направено прѣдложението тайно, а да бжде искрено.

Цвѣтко В. Таслаковъ: Ама какъ можете Вие да влѣзете въ сърцата на хората? Какво по-искренно искате?

Константинъ Досевъ: (Продължава.) Затуй, ако вие искахте да запазите престижа, достолѣнието на народното прѣдставителство, не щѣхте да излизате съ такова прѣдложение за едни 5 л. При жертвитѣ, които дава народното прѣдставителство, когато дойде да засѣдава тукъ въ Камарата, искате ли да даде още повече жертви? Нищо не трѣбва да взима; да дойде тукъ и бескористно да служи на своя народъ. И азъ съмъ единъ отъ ония партизани, които искатъ да не получаватъ прѣдставителитѣ никакво възнаграждение.

Атанасъ П. Краевъ: Ще взиматъ комисионна, за да назначаватъ на служба.

Константинъ Досевъ: Г-нъ Краевъ! Недѣйте ме прѣсича, защото Вие най-малко право имате, понеже най-несериозно третирате този въпросъ.

Атанасъ П. Краевъ: Протестирамъ! Това е нагло оскърбление! Нѣмате право!

Прѣдсѣдателъ: (Къмъ Досева.) Говорѣте по прѣдмета, не оскърбявайте!

Константинъ Досевъ: Азъ ще Ви кажж...

Атанасъ П. Краевъ: Нѣмате право! Азъ искрено и правилно исказвамъ своя съвѣтъ.

Константинъ Досевъ: Когато се повдигна въ извънредната сесия въпроса за избирането на трима подпрѣсѣдатели, а не двама, ние вотирахме за трима, като показнихме нашитѣ другари да се откажѣтъ отъ прѣдставителнитѣ си пари. (Атанасъ П. Краевъ: Азъ вотирахъ за двама!) Двамата приятели се отказахж, само г. Краевъ не се отказа! (Атанасъ П. Краевъ: Ще ми дадете думата за лично обяснение!) И сега ще говори за икономия и за милия народъ!

Д-ръ Лазаръ Дагоровъ: За цѣла година ги е взелъ! (Глъчка.)

Прѣдсѣдателъ: Г-нъ Досевъ! Поканвамъ Ви да говорите по прѣдмета.

Константинъ Досевъ: Азъ по прѣдмета говорж. Прѣдъ видъ, че въ Избирателния законъ е опрѣдѣлено онова, което трѣбва да се плати на народнитѣ прѣдставители,

докато не се измѣни по законодателен редъ това законо-
 постановление, ние не можемъ да говоримъ по този въпросъ.
 Всички ония господа, които сж на противно мнѣние, азъ ги
 моля да внесатъ едно предложение, но не за намаление,
 а съвсѣмъ да не се получава; да се измѣни, или да се
 отмахне този членъ отъ Избирателния законъ, който опрѣ-
 дѣля дневнитѣ на народнитѣ представители. Да, само то-
 гава ние ще говоримъ по този въпросъ. А засега, азъ
 моля да се гласува и приеме параграфътъ тъй, както е
 въ бюджетопроекта. И предлагамъ да се прекратятъ де-
 батитѣ.

Прѣдсѣдателъ: Г-нъ Досевъ прави предложение да
 се прекратятъ дебатитѣ. Моля тия г. г. народни прѣд-
 ставители, които приематъ това негово предложение, да си
 вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Прекратяватъ се дебатитѣ.

Атанасъ П. Краевъ: Моля дайте ми думата за лично
 обяснение!

Прѣдсѣдателъ: Само по-късо.

Атанасъ П. Краевъ: Г-да народни представители!
 Мжно ми е да говоря за единъ въпросъ, който се отнася
 лично до мене; но бидейки прѣдизвиканъ отъ Ески-Джу-
 майския народенъ прѣдставителъ, г. Досевъ, азъ съмъ при-
 нуденъ да взема думата и да кажа нѣщо, за да отхвърля
 това обвинение, което тукъ въ срѣдъ Камарата ми се
 хвърли. И, прѣди всичко, ще повикамъ г. Досева за сви-
 дѣтель, за да каже тукъ: не съмъ ли далъ редъ доказа-
 телства за своето бескористие, като общественъ дѣецъ?
 Питамъ г. Досева и го моля по съвѣсть да заяви: не
 знае ли той, че азъ не единъ пжтъ съмъ жертвувалъ своитѣ
 материални блага и даже съмъ турялъ въ рискъ своя жи-
 воть, за да служа честно и искрено на народнитѣ инте-
 реси, като общественъ дѣецъ?

Константинъ Досевъ: За удовлетворение на г. Краева
 заявявамъ, че азъ констатирахъ единъ фактъ вѣренъ. Що
 се касае до неговата дѣятелностъ, азъ признавамъ, че той
 е ратуваъ, борилъ се е и че той е жертвувалъ. Но ние
 не говоримъ, г-нъ Краевъ, за Вашитѣ жертви, а говоримъ
 за това, което се извършва тукъ, въ Народното Собрание.

Атанасъ П. Краевъ: Азъ прѣдизвиквамъ и самия
 прѣдсѣдателъ на Собранието, г. Бакаловъ, и той да каже:
 не му ли е извѣстно, че азъ винаги, като народенъ прѣд-
 ставителъ, съмъ правилъ дългове въ всѣка сесия? Нека
 каже г. Бакаловъ. Съжалявамъ, че не е тукъ г. Д-ръ
 Вачовъ, сега Министъръ на Народното Просвѣщение . . .
 (Христо Ив. Поповъ говори нѣщо.) Г-нъ Поповъ! Не ме
 прѣсичайте! Азъ не съмъ издавалъ в. „Врѣме“ като Васъ.
 (Прѣдсѣдателъ: Г-нъ Краевъ! Азъ мисля, че не Ви
 дадохъ думата да се расправите съ г. г. народнитѣ прѣд-
 ставители.) Когато се тури предложението на гласуване,
 за опрѣдѣляне числото на подпрѣдсѣдателитѣ, азъ бѣхъ
 единъ, заедно съ тия, които гласувахъ за двама подпрѣд-
 сѣдатели, при всичко, че отъ болшинството, отъ което и
 азъ правѣхъ частъ, бѣше рѣшило да бждатъ трима. И ко-
 гато се даде отидхъ, ми се зададе въпросътъ: какъ така,
 нали и вие сте за подпрѣдсѣдателъ, а за двама гласувате?
 Азъ казахъ, че азъ рѣшихъ участъта на собствената си

кандидатура — ще изберемъ само двама. И азъ гласувахъ
 за двама. Дойде въпросътъ за прѣдставителнитѣ. Когато
 излѣзе г. Панайотовъ да заяви, че той оставя своитѣ прѣд-
 ставителни на единъ фондъ въ Русчукъ; когато излѣзе
 и г. Д-ръ Сава Иванчовъ да заяви, че и той отстъпва на
 държавното съкровище своитѣ прѣдставителни, азъ казахъ
 на г. Д-ра Вачовъ, отъ дѣсната страна на когото сѣдѣхъ
 като подпрѣдсѣдателъ, че ще станж да си дамъ оставката
 отъ подпрѣдсѣдателството. Той ме моли, задържа ме на
 мѣстото и ми каза: „стой, какво правишъ.“ (Нѣкои прѣд-
 ставители отъ болшинството: Цж, цж!) Недѣйте се
 чуди. И докато имахъ една стая въ хотелъ Метрополъ,
 за подпрѣдсѣдателството бѣхъ принуденъ да ангажирамъ
 втора стая. Докато можехъ като депутатъ да се храня
 у Перо „Явашъ-Явашъ“, заедно съ жена си и дѣтето си,
 като подпрѣдсѣдателъ, азъ не можехъ да ямъ у Перо
 „Явашъ-Явашъ“. Прочее, ако азъ не се отказахъ отъ прѣд-
 ставителнитѣ като подпрѣдсѣдателъ, това не го направихъ
 отъ користолюбива цѣль. Не отъ тия пари ще забогатѣя.
 И заявявамъ тукъ по съвѣсть и давамъ честна дума —
 ако щете повѣрвайте — че отъ тия пари нито 5 пари
 не занесохъ, но, благодарение пакъ на тия прѣдставителни,
 не си отидохъ съ дългове, както всѣка сесия си отивахъ.
 Но безъ да гледамъ на това, че винаги не сж ми дости-
 гали, азъ поддържахъ искрено, че трѣбва да се намалятъ
 прѣдставителнитѣ, за да имамъ куража и правственото
 право да искамъ да посѣгна, да направимъ намаления
 въ платитѣ на другитѣ обществени служители, на дър-
 жавнитѣ чиновници.

Това бѣше обяснението, което счетохъ за нужно да
 дамъ, и мисля, че е достатъчно, за да отбие онова обви-
 нение за користолюбие, което г. Досевъ хвърли тукъ въ
 лицето ми.

Прѣдсѣдателъ: Г-да народни прѣдставители! Ще се
 гласува § 4-й отъ глава III отъ бюджета на Върховното
 правителство. Направихъ се по него нѣколко предложения,
 върху които е нужно да дамъ обяснение. Касае се да опрѣ-
 дѣлимъ една сума за дневнитѣ на г. г. народнитѣ прѣдста-
 вители. Ние тукъ не можемъ да се занимаваме съ въпроса:
 трѣбва ли 20 л., 15 л., или 10 л. дневни пари да се даватъ,
 защото този въпросъ е разрѣшенъ съ чл. 42-й на Избира-
 телния законъ. Ние ще гласуваме сумата по бюджета за
 идущата година и ако дотогава стане предложение по
 правилата, които изисква Конституцията и Вжтрѣшниятъ
 правилникъ, за намалението на дневнитѣ, и се приеме, за
 идущата година, не ще съмнѣние, г. г. прѣдставителитѣ
 ще получаватъ по 15 или по 10 л. дневни пари, както
 ще се рѣши.

Ще положж на гласуване § 4-й, както се докладва
 отъ г. докладчика, на сума 294.500 л. Моля ония г. г. на-
 родни прѣдставители, които приематъ този параграфъ така,
 да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Тия г. г. прѣдставители, които искатъ да направятъ
 предложение за измѣнение на чл. 42-й отъ Вжтрѣшния
 правилникъ, свободни сж да направятъ това. Казвамъ,
 че такова предложение сега не е постъпило; постъпило е

предложение да се намалитъ дневнитъ отъ 20 на 15 л., което не е направено по формата, изисквана отъ нашата Конституция.

Моля г. докладчика да продължава по-нататъкъ.

Докладчикъ Николай Ненчовъ: (Чете.)

„§ 5. За съдържание личния съставъ при канцеларията на Народното Събрание.

1 началникъ на канцеларията	5.160 л.
1 секретаръ	3.600 „
1 счетоводителъ-библиотекаръ	2.400 „
1 икономъ	2.700 „
1 архиваръ-регистраторъ	2.100 „
1 писаръ	1.200 „
2 писари	по 1.080 „
1 началникъ на Стенографическото Бюро	5.040 „
3 провѣрители стенографи	по 4.200 „
2 стенографи I разредъ	по 3.900 „
3 „ II „	3.300 „
1 стенографъ III „	2.760 „
10 разсилни	по 900 л.“

Причината, по която отъ една страна става увеличение на чиновниците въ Народното Събрание, а отъ друга намаление въ стенографическото бюро, е тая, че бюджетарната комисия, като има прѣдъ видъ и другитъ длѣжности, другитъ заплати на длѣжноститъ по другитъ министерства, както напр. на началникитъ на отдѣленията, направи едно приблизително изравнение на заплатитъ на службитъ, както въ отдѣленията при разнитъ министерства. Прибави още единъ писаръ съ 1.200 л. годишна заплата. И тъй, отъ 68.340 л., обща сумата по тоя параграфъ възлиза на 66.420 л.

Цвѣтко В. Таслаковъ: Г-да народни прѣдставители! Ние всички, мислѣ, заедно съ правителството и народното прѣдставителство, всѣкога се ръководимъ отъ началото да имаме чиновници високо честни, способни, работливи и когато ги поставяме на длѣжностъ искаме отъ тѣхъ да отговарятъ на разни цензове и да изпълняватъ длѣжността си по единъ акуратенъ начинъ. Когато искаме отъ тѣхъ, отъ чиновникитъ, това, ние правимъ съвършено друго нѣщо, правимъ работи, съ които противорѣчимъ. Напр., за една работа, която е за по-добъръ, за по-способенъ човѣкъ, ние туряме намѣсто единъ трима други неспособни, за де отстѣпимъ мѣсто на трима наши приятели. Ако има нѣщо, което разяжда, както голѣмитъ, така и малкитъ държави, това е увеличението на службитъ. Намѣсто да увеличаваме службитъ, трѣбва да ограничимъ числото имъ, трѣбва да изискваме отъ чиновникитъ честностъ, трудолюбие, а не да ги увеличаваме. Дайте на чиновникитъ сигурностъ, че ще бждѣтъ чиновници докато изпълняватъ акуратно службата си, тѣ ще работятъ по-хубаво, отколкото когато увеличавате числото и платитъ имъ. Тогава въпросътъ е, че даваме поводъ да се разяжда държавата, както се разяжда днесъ самата Франция. Тамъ, понеже всички народни прѣдставители, когато нѣтуватъ да полагатъ своята кандидатура иматъ нужда отъ агитатори, отварятъ нови и нови

служби, назначаватъ свои агитатори; това сѣщото като че ли е и у насъ, въ България. Ако взехъ думата по тоя § 5-й, азъ най-много ще настоявамъ върху това, щого началникътъ на канцеларията и секретарътъ, тия двѣ длѣжности да се слѣжатъ въ едно, ако щете нарѣчете я секретарска или дѣловодителска или ако щете пакъ началникъ на канцеларията, но единъ да изпълнява двѣтѣ работи и да получава каквато е прѣдвидената заплата 5.400 л. Нѣма нужда да назначаваме секретаръ край него и да виждаме да се прѣчкатъ цѣль денъ по Събранието и да не знайтъ каква работа да вършатъ. Счетоводителъ, икономъ, архиваръ-регистраторъ, всички тия длѣжности може да ги изпълнява едно лице и съ прѣдвидената тукъ заплата най-голъма 2.400 л.

Избирайте, г-да, лица способни, работливи и акуратни и когато дойдѣтъ други, когато видѣтъ въ тѣхъ лица способни, мжно ще ги уволнитъ, а когато видѣтъ, че сж назначени по партизанство, по приятелство, ще ги махнатъ и ще турятъ свои хора. Съ това ще прокарате способноститъ и ще създадете самостоятелностъ у чиновника; не ще го направите низкопоклоненъ къмъ голѣмцитъ.

По-нататкъ виждаме, че се прѣдвиждатъ 10 души разсилни. Азъ мислѣ, че сж много; и 5 души ще бждѣтъ достатъчни. Даже никакъ не сж потребни, когато Народното Събрание не засѣдава. Когато засѣдава Събранието има 5.000 л. за врѣмenni служащи. Какво ще правятъ тия, не знамъ. 5.000 л. сж 25.000 гр. Ние засѣдаваме два мѣсеца, по 100 л. като се дадѣтъ на човѣкъ достатъчно сж. Така щото, повече отъ 5 души разсилни не знамъ за какво сж, ако не за да биждѣтъ тукъ народнитъ прѣдставители.

Така щото, г-да народни прѣдставители, ако съкратимъ числото на разнитъ служащи, ще вършатъ работата си по-акуратно и ще имате възможностъ да намѣрите хора по-способни.

Азъ забѣлѣзвамъ друго нѣщо тукъ, че тамъ, гдѣто трѣбва да се намали, се увеличава, а гдѣто трѣбва да се увеличи, се намалява. Тукъ прѣдъ насъ стоитъ стенографитъ, не познавамъ нито одного отъ тѣхъ, нито сж ми партизани, нито приятели; обаче, гледамъ, че сж принудени да работятъ денемъ и ноцемъ и се истезаватъ като хамали и вие сте посмѣли да намалите тѣхнитъ заплати. Азъ не знамъ, какво искате да покажете съ това. Искате да ги обезсърчите. Тѣмъ имъ отпадатъ ржцѣтѣ, когато стоитъ ноцѣ до 12 часѣтъ и до 2—5 часѣтъ сутринъ. Вие сте намалили заплатата на тия хора специалисти, каквито не можете да намѣрите, каквито сж рѣдкостъ у насъ. Азъ не могъ да разберъ началото, което ви е ръководило да направите това. Ето защо, ще моля на стенографитъ не само да не намалявате, но да увеличите заплатата, да увеличите, ако има възможностъ, даже и числото имъ; защото по тоя начинъ ще улесните работата и ще имате по-врѣно схванати разискванията на Събранието, тѣ ще иматъ повече ржцѣ да изработватъ дневникитъ догдѣто сме още тукъ.

Колкото се отнася до другитъ служащи, азъ казахъ, че това го правите за да назначите ваши приятели. Това се констатира вече отъ тия, които сж назначени тукъ.

Когато тукъ въ Народното Събрание потърсихъ защита отъ Паскала Паскалевъ, той пръвъ се хвърли върху мене. Не разбирамъ защо и до днесъ се държи тукъ. Когато се направи разследването отъ г. Панайотова, азъ му казахъ това. Единъ служащъ не трѣбва да посѣга върху единъ народенъ прѣдставителъ. (Константинъ Досевъ: Единъ народенъ прѣдставителъ не трѣбва да се спуща на единъ служащъ!) Ето защо, настоявамъ тѣзи служащи да се уволнятъ, да се оставятъ 5 души разсилни; архиварьтъ да остане на тримата на мѣстото и единъ началникъ на канцеларията безъ секретарь. Тогава ще имате възможностъ да увеличите и числото, и заплатата на тия денонощни работници — стенографи.

Дамянъ Цековъ: Г-да народни прѣдставители! Забѣлжката на г. Таслакова по първитѣ служащи въ канцеларията, именно да се слѣе длъжността началникъ и секретарь въ едно, е свършено умѣстна. Нашиятъ Вътрѣшенъ правилникъ, въ чл. 27-й, опредѣля длъжността на секретаритѣ и споредъ него секретаритѣ трѣбва да произлизатъ отъ сѣдбата на Народното Събрание; тѣ трѣбва да бждѣтъ народни прѣдставители и трѣбва да се занимаватъ съ канцеларията, като се е разбирало, че тѣхната длъжностъ се простира дотогава, докогато трае сесията на Събранието. Азъ не знамъ, защо не се е обърнало внимание досега на това постановление на Вътрѣшния правилникъ и не сж се задължавали секретаритѣ на Народното Събрание да изпълняватъ тая длъжностъ. Чл. 27-й на Вътрѣшния правилникъ казва: „Секретаритѣ сж длъжни, по реда указанъ отъ прѣдсѣдателя или едного отъ подпрѣдсѣдателитѣ: а) да съставятъ съкратенитѣ протоколи и да прѣглеждатъ стенографическитѣ, и б) да изпълняватъ въ общевсичката канцеларска работа на Събранието“. Защото специално секретарьтъ затъ друга длъжностъ нѣма въ Събранието. Когато съмъ билъ и другъ пътъ народенъ прѣдставителъ, занимавалъ съмъ длъжността секретарь въ Народното Събрание и съмъ се интересувалъ и отъ това, което става въ канцеларията. Намирамъ, че отъ специална длъжностъ секретарь абсолютно нѣма нужда. Даже нѣма мѣсто и за началникъ на канцеларията, но това е казано въ Вътрѣшния правилникъ чл. 28-й: „За водене дѣлата на Народното Събрание, послѣдното си има една постоянна канцелария, управлявана отъ единъ началникъ“ и пр.

Азъ имамъ случай лично да провѣржъ дѣятелността на началника и не знамъ каква е личността, която сега занимава тая длъжностъ, нито знамъ кой ще занимава тази длъжностъ утрѣ, но видѣхъ и чухъ съ ушитѣ си, лично отъ този началникъ на канцеларията да казва: „нашата работа е раздаване на билети само“. И че само това е неговата дѣятелностъ, всѣки отъ г. г. народнитѣ прѣдставители, който е влизалъ въ канцеларията е видѣлъ това. Ако е тази работата на началника, тази длъжностъ прѣспокойно може да изпълнява свършено друго лице, да служи въ Народното Събрание съ заплатата на единъ писарь или разсиленъ или пъкъ другъ чиновникъ. Дохождатъ прошения въ Канцеларията на Народното Събрание, прѣдсѣдательтъ на Събранието ги резолира и тази резолюция се изпълнява,

а това може да направи всѣки писарь. Началникътъ на канцеларията не заема това положение както единъ началникъ на отдѣление въ Министерството на Финанситѣ или въ Министерството на Правосъдието и пр., да изучава работата, да е въ течението на работата, или, ако щете, да разрешава въпроситѣ, които минаватъ прѣзъ неговитѣ ръцѣ; на началника тукъ заниманието е да прѣпраща резолюциитѣ отъ прѣдсѣдателя книжа въ комисииитѣ и свършено. И за такава длъжностъ се прѣдвждатъ тукъ 5.400 л. по бюджетопроекта или както прѣдлага докладчикътъ 5.160 л., почти равна на заплатата, която получаватъ нѣкои началници и главни секретари въ разнитѣ министерства. Това е несправедливо и прѣкалено, ако щете. Тая заплата е прѣголъма на такива служащи въ Народното Събрание. Ако пъкъ въпросътъ е, че той трѣбва само да изобразява отъ себе си нѣщо като началникъ на канцеларията и да му даватъ повече заплата, то е друго нѣщо, обаче, съ работата, която изпълнява, това назначение не се оправдава.

За секретарь не може да става и дума да се говори, защото, както казахъ, Вътрѣшниятъ правилникъ задължава самитѣ секретари на Народното Събрание да изпълняватъ тая длъжностъ и не остава освѣнъ прѣдсѣдательтъ да распореди това да става, въ изпълнение на Вътрѣшния правилникъ: секретаритѣ по дежурство да изпълняватъ канцеларската работа. Ако сж малко, да се увеличи числото имъ. Ние казахме, че тѣхната работа е свършено лека.

Колкото за счетоводителя, библиотекаря, архиварь-регистратора и писаритѣ нѣма да говоржъ, защото да се намали или увеличи заплатата съ 100—200 л., нѣма да бжде голѣма икономия, която ще направимъ. Ако дѣйствително слѣемъ длъжността началникъ на канцеларията съ длъжността секретарь и направимъ икономия отъ толкова лева, можемъ да дадемъ тази заплата, която е прѣдвидѣла комисията и както е оставена въ бюджетопроекта отъ страна на правителството, именно на писаритѣ и другитѣ служащи.

Едно нѣщо забѣлзвамъ въ бюджетопроекта, че се добавятъ още трима провѣрители стенографи въ бюрото. Мислжъ, че тия длъжности сж свършено излишни. Доколкото знамъ, отъ освобождението досега въ всичкитѣ сесии на Народното Събрание такива не е имало. Доколкото изучихъ тѣхната работа, можъ смѣло да кажжъ, че тѣ свършено малко работа иматъ: това, което се напише отъ редовнитѣ стенографи, тѣ просто го провѣрватъ; прѣгледатъ дешифрираното отъ стенографитѣ, слѣдъ това взематъ шапкитѣ си и си отиватъ. А тѣзи, които нарѣче г. Таслаковъ дѣйствително мжченици на работата, роби стенографи, на тѣхъ виждаме заплата намалена. Работата, която изпълняватъ и вършжтъ денонощно, ги е обърнало просто на — не знамъ какъ да ги характеризирамъ (Никола Хр. Габровски: „Пишуци машини“) Много право забѣлжи г. Габровски — „пишуци машини“ и тѣхната заплата е намалена!

Доколкото знамъ, платата на началника на стенографическото бюро миналата година е била 475 л. мѣсечно и

не знаех по кои съображения сега въ началото на октомврий и тя е намалена. Какъ се е мислило, че съ нея ще може да се възнагради началникътъ на стенографическото бюро, който, вънъ отъ това, носи всичката отговорностъ за правилното служене на другитѣ стенографи, за наврѣмепното излизане на дневницитѣ и, ако щете, за всѣка дума въ тѣхъ? Пъкъ сега виждаме, че вънъ отъ това намаление на 450 л. мѣсечно, единъ мѣсець слѣдъ това заплатата му се намалява на 425 л., споредъ бюджетопроекта на комисията. Ако се има нѣщо противъ личността на началника на стенографическото бюро, г. прѣдсѣдателътъ е волентъ да го уволни, но не по такъвъ начинъ да му се намалява заплатата.

Отъ друга страна, това сжщото е станало, както каза г. Таслаковъ, и по отношение на всички други стенографи. Така напр., правителството е намѣрило, че на първоразреднитѣ стенографи може да се намали заплатата — по всѣка вѣроятностъ, като сж имали прѣдъ видъ миналитѣ бюджети, особено тогава, когато Народното Събрание не се е занимавало по този начинъ, не е имало толкова силни прѣнния, както сега — и е рѣшило да имъ се намалѣтъ заплатитѣ. Но нека вземемъ пролѣтосната извънредна сесия и ще видимъ, че за 45 дни се е говорило толкозъ, колкото въ една сесия и половина, т. е. три пѣти повече се писало отъ стенографитѣ, отколкото въ други сесии на Народното Събрание. Защото бѣхъ врѣмена, когато докладчикътъ, като стане да докладва нѣщо, всички казвахъ прието, а понеже гласуването бѣше, който е противъ да си вдигне ржката, даже не се е гледало отъ скамейката на прѣдсѣдателя дали е прието, но щомъ не вдигахъ ржка, то значеше, че е прието. Тогава стенографитѣ сж се възнаграждавали за своя трудъ съ по-голѣмо възнаграждение, а днесъ съвършено обратното виждаме: за по-голѣмъ трудъ възнаграждението имъ отъ день на день, отъ мѣсець на мѣсець се намалява. Та искамъ да кажъ, че първоразреднитѣ стенографи, които сж получавали до 1-й октомврий т. г. 372 л. мѣсечно, на 1-й октомврий бившиятъ прѣдсѣдателъ е намалилъ заплатитѣ имъ на 350 л., сега виждаме да ни се докладва съ намаление 325 л. Немъ ние ще сравняваме работата на единъ стенографъ съ дѣятелността на единъ секретаръ или околийски началникъ? За Бога, ние трѣбва да бждемъ справедливи! Ние сме прѣдставители, ние виждаме прѣдъ очитѣ си всичко, което става съ тѣхъ. Ние знаемъ, че изрично е виѣнено въ обязаността имъ, да изработватъ извѣстна работа въ извѣстно врѣме, и когато дохождаме сутринъ намираме стенографитѣ тукъ, намираме ги и подиръ обѣдъ; първи сж стенографитѣ, които се ливатъ въ Народното Събрание, а пъкъ когато излизаме вечеръ, послѣдни сж стенографитѣ, които напуцатъ стола си. И за възнаграждение на всичко това, трѣбва да имъ намалимъ заплатитѣ по такъвъ начинъ.

Това сжщо имахъ да кажъ по отношение на тримата стенографи второразредни и по отношение на треторазредни. Защо се дѣлѣтъ на разреди, не знаехъ; не съмъ компетентенъ, но допускамъ едни сж по-вѣщи, повече работа вършѣтъ и трѣбва да бждѣтъ така на разреди. Третораз-

редниятъ стенографъ е по-малко нѣщо и отъ околийския началникъ или секретаръ. Нему още се намалява заплатата.

Въ престижа на Народното Събрание, въ интереса на работата и ако сме онѣзи справедливи народни прѣдставители, ако даваме възмездие за труда на всѣкого, ако възнаграждаваме всѣкого за труда, азъ моля г. докладчика отъ името на комисията да се съгласи съ мене, ако не се увеличѣтъ заплатитѣ, то поне да останѣтъ, както сж въ бюджетопроекта, но въ никой случай по отношение стенографитѣ да се не прави намаление.

Колкото за секретаря, който нѣма никаква работа, нѣщо, което бурото не може да откаже, азъ моля да се зачеркне тая длѣжностъ, а началника на канцеларията да остане съ 4.200 л.

Това е моето мнѣние.

Докладчикъ Николай Ненчовъ: Считаю за нужно да обясня, че това намаление, което е станало по отношение на стенографитѣ, е направено съгласно забѣлѣжката, направена въ бюджетъ, въ която се казва, че общо намаление 7% се прави на заплатитѣ. Така приспаднато, излиза, че трѣбва този, който получава 5.400 л. да получи 5.022 л., а комисията окръгли сумата и прие 5.040 л., или 420 л. мѣсечно и т. н. По-нататѣкъ, 7% нѣма да се спира.

Цвѣтко В. Таслаковъ: Комисията нѣма причини да не се съгласява на това нѣщо. Не трѣбва да се намалява нищо. Хора, които работѣтъ, трѣбва да имъ се плаща добръ.

Прѣдсѣдателъ: Моля, г-нъ Таслаковъ! — Г-нъ Липовански има думата.

Константинъ Липовански: Отказвамъ се.

Василъ Кънчовъ: Г-да народни прѣдставители! Въ бюджетарната комисия, когато се разглеждаше този бюджетъ на Върховното правителство, трѣбваше да станѣтъ намаления, които изобщо намѣри се за нужно да се направѣтъ на всички длѣжности по 7%. По-натѣтъкъ вие ще видите, че не сме се държали строго о този принципъ: на нѣкои, които иматъ голѣми заплати, намалили сме повече, а на които получаватъ по-малка заплата — по-малко. Ние сме гледали да бждемъ даже строги справедливи по отношение на този товаръ, който трѣбва да се понесе, благодарение на това, че държавата ни се намира въ трудно финалсово положение. Азъ искамъ да сподѣлѣхъ мислитѣ си съ васъ по направеното намаление заплатитѣ на стенографитѣ. Азъ дѣйствително видѣхъ и се убѣдихъ, че не трѣбваше по отношение на стенографитѣ да се направи това намаление 7%. Когато се говорѣше въ комисията за намаленията изобщо заплатитѣ на чиновницитѣ, на нѣкои, които иматъ заплата повече отъ 5.000 л., стана приказка да се намали повече; но взехме прѣдъ видъ, че длѣжността на стенографитѣ е много трудна, не трѣбва да става повече намаление и оставихме срѣдното намаление 7%. Но като се има прѣдъ видъ тежката работа, като се има прѣдъ видъ, че сега имаме много голѣма сесия, много голѣма по дни и по работа, че дѣйствително стенографитѣ сж много прѣтрупани съ работа, има даже нѣколко души умрѣли отъ охтика, вслѣдствие на тежката работа, добръ

ще бжде ако се съгласите да се не прави това намаление на тѣхъ, което се прави на другитѣ чиновници. Ще удовлетворимъ хора, които си искарватъ поминѣка съ единъ голѣмъ трудъ и които заслужаватъ да имъ се направи това благоволение отъ страна на Народното Събрание, за много добрия трудъ, който вършатъ.

Азъ не знаѣхъ, дали началникътъ на канцеларията, секретарътъ, счетоводителятъ и другитѣ чиновници иматъ работа; но отъ думитѣ, които прѣдседателятъ говори въ бюджетарната комисия, азъ намирамъ, че тия човѣци сѣ на-товарени съ извѣстна работа, трѣбва да я изпълняватъ добръ, и затова трѣбва и да се възнагради добръ. Ако дѣйствително нѣкои отъ тѣхъ нѣматъ работа, азъ вървамъ, че г. прѣдседателятъ щѣше да съобщи въ бюджетарната комисия. Заради това, ние ги оставихме.

Нѣмамъ какво да говоря повече, а искамъ да по-молѣ Народното Събрание, както и бюджетарната комисия, да се съгласятъ, да не става това намаление 7% по отношение на стенографитѣ.

Димитъръ Маламеновъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ намирамъ, че . . . (Иванъ Бѣлиновъ: Понеже въпросътъ е исчерпанъ, прѣдложете да се прѣкратятъ дебатитѣ!) Ако обичате, и него мож да направѣхъ. (Иванъ Бѣлиновъ: Най-хубаво!) Азъ намирамъ, че всички тия служащи, които сѣ прѣдвидени въ бюджета, сѣ на мѣстото си, и никой отъ тѣхъ не е излишенъ: стенографитѣ си иматъ своята работа, другитѣ хора иматъ друга работа, а ако дойдемъ до секретаря и той си има своята работа, защото той води кореспонденцията, която нѣма нищо съ стенографическата работа. И понеже, ако въ такова едно учреждение се на-пуснатъ всички отдѣлни служащи на своя глава да вършатъ така, както тѣ знайтъ, ще се яви единъ беспорѣкъ, една бъркотия, отъ която нищо не може да се разбере, то естествено слѣдва, че трѣбва да има единъ началникъ, който да урежда работата за всички и да наблюдава за точното изпълнение на тѣхнитѣ длѣжности. Така щото, явява се, че, както началникътъ, така и секретарътъ, както и всички други служащи, сѣ необходими.

Сега, повдигна се отъ нѣкои наши другари въпросъ, че разсилнитѣ сѣ били излишни, защото тѣхната работа не била друга, освѣнъ въ извѣстни случаи да нападатъ прѣдставителитѣ и не знаѣхъ какво. Азъ много съжалявамъ, че имаме такива другари, които отиватъ дотамъ, да влизатъ въ расправия съ разсилнитѣ. Мислѣхъ, че ако разсилнитѣ сѣ излишни, тогазъ би трѣбвало да наредимъ де-журни отъ народнитѣ прѣдставители, тѣ да чистѣятъ Народното Събрание.

Колкото се отнася, г-да прѣдставители, до заплатитѣ, дѣйствително, и азъ съмъ съгласенъ, че е несправедливо намалението на заплатитѣ, не само на стенографитѣ, но на всичкитѣ служащи. Вземамъ за примѣръ началника на канцеларията. Азъ мислѣхъ, че Народното Събрание е едно върховно учреждение, което стои по-горѣ и отъ всѣко министерство даже, и неговиятъ началникъ, като началникъ на канцеларията, трѣбва да стои по-горѣ отъ служащитѣ

въ всѣко министерство. Имамъ свѣдѣния, че когато се е опрѣдѣляло заплатата на началника на канцеларията, той е билъ приравненъ къмъ началникитѣ на отдѣленията въ раз-нитѣ министерства, но азъ мислѣхъ, че този възгледъ е по-грѣшенъ, защото, ако Народното Събрание стои по-горѣ отъ едно министерство, даже по-горѣ отъ всички министер-ства, вземени вкупомъ, то началникътъ на канцеларията на Народното Събрание не може да бжде приравненъ съ на-чалникъ на отдѣление, а трѣбва да бжде приравненъ съ главния секретаръ на министерството. Така щото, прѣдъ видъ на това, азъ намирамъ, че на началника на канцеларията, даже заплатата е малка, защото тукъ трѣбва да бжде избранъ човѣкъ, (Цвѣтко В. Таслаковъ: Защото стои цѣлъ день, безъ да върши нѣщо!) който достойно да занимава мѣстото. Когато не засѣдава Народното Събрание, когато нѣма прѣдседателя, когато нѣма никой прѣдстави-тель тукъ, той е, който прѣдставлява Народното Събра-ние. Значи, той трѣбва да бжде човѣкъ съ извѣстна те-жестъ, съ извѣстно достойнство. Така щото, прѣдъ видъ на това, азъ намирамъ, че заплатата на началника на канцеларията, ако е възможно, даже трѣбва да бжде увели-чена. А пъкъ за прѣкратаването на дебатитѣ, оставямъ на г. Бѣлинова и на г. Габровски.

Иванъ Бѣлиновъ: Браво, г-нъ Маламеновъ!

Прѣдседатель: Г-нъ Календеровъ има думата.

Сотиръ Календеровъ: Г-да народни прѣдставители!

Азъ не можъ да се съгласѣ съ г. Маламенова, щото за-платата на началника на канцеларията да бжде увеличена и да бжде даже по-голѣма отъ заплатата на началникитѣ въ разнитѣ министерства. Дѣйствително, канцеларията на Народното Събрание, може да се каже, че стои по-високо отъ всѣко министерство, отъ всѣка друга канцелария, обаче, работата, която се върши тукъ, така или иначе, е много по-малко отъ она, която се върши въ министерствата; за-щото знаемъ, че Народното Събрание засѣдава два мѣсеци прѣзъ годината и началникътъ на канцеларията надали има работа толкозъ, колкото въ министерството, когато засѣдава Народното Събрание, а прѣзъ всичкото врѣме, споредъ мене, той има толкозъ много малко работа, колкото да надзирава писаритѣ и разсилнитѣ въ Народното Събрание, или, ако постѣпи нѣкоя бумага, да отговори на нея, или да се ис-пратѣтъ стенографическитѣ протоколи до народнитѣ прѣд-ставители. Споредъ мене, неговата работа е толкозъ малко, щото заплатата му е много голѣма, и азъ съмъ на мнѣние не да се увеличи, но да се намали на 4.200 л. годишно, по 350 л. на мѣсець.

Относително другитѣ служащи, нѣма да се простирамъ, защото намирамъ, че на секретаря не е голѣма заплатата, както и на другитѣ служащи.

Относително стенографитѣ, азъ не знаѣхъ каква е длѣж-ността на провѣрителитѣ — стенографитѣ. Споредъ г. Тасла-кова, тѣ имали малко работа. Азъ ще кажъ, че това е ра-бота на прѣдседателя: ако нѣматъ работа, да ги уволни, а не да имъ намаляваме заплатитѣ. Може да се гласува бю-джетътъ и когато нѣкои служащи нѣматъ работа, може да се уволнятъ; сумата да се остави на расположението на

бюрото. Това е моето мнѣние. (Иванъ Я. Поповъ: Прѣкратѣте баремъ дебатитѣ!) Азъ прѣдлагамъ да се намали заплатата на началника на канцеларията на 4.200 л., а относително прѣкратаването на дебатитѣ, гдѣто каза г. Поповъ, то е негова работа.

Димитъръ В. Мантовъ: Въ майската сесия и Вие ги прѣкратавахте! (Гласове: Исчерпанъ е въпросътъ!)

Никола Ценовъ: Мислѣ, че въпросътъ е исчерпанъ и затова прѣдлагамъ да се прѣкратѣтъ дебатитѣ.

Прѣдсѣдателъ: Г-нъ Ценовъ прѣдлага да се прѣкратѣтъ дебатитѣ. Молиж ония г. г. прѣдставители, които сж съгласни да се прѣкратѣтъ дебатитѣ, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Прѣкратаватъ се дебатитѣ

Ще турѣмъ на вотиране § 5-й отъ глава III на бюджета за расходитѣ по Върховното правителство. Сумата по този параграфъ е 66.420 л. Молиж тия г. г. народни прѣдставители, които приематъ § 5-й отъ този бюджетъ, на сума 66.420 л., да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Николай Ненцовъ: (Чете.)

„§ 6. Заплата на врѣмenni служаци, догдѣто трае сесията на Народното Сѣбрание — врѣмenni, . . 5.000 л.“

Прѣдсѣдателъ: Турѣмъ на гласуване § 6-й отъ глава III по бюджета на Върховното правителство на сума 5.000 л. и молиж тия г. г. прѣдставители, които сж съгласни да се приеме така § 6-й, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Николай Ненцовъ: (Чете.)

„Глава IV.

Министерски Сѣвѣтъ.

§ 7. За съдържание личния сѣставъ въ Министерския Сѣвѣтъ.

1 прѣдсѣдателъ (прѣдставителни)	3.000 л.
1 секретаръ	5.160 „
1 частенъ секретаръ на Министра- Прѣдсѣдателя	5.160 „
1 архиваръ-регистраторъ	2.100 „
1 писаръ I разредъ	1.380 „
1 „ II „	1.080 „
1 разсилень	900 „
2 разсилни	по 840 л.“

Иванъ Вѣлиновъ: Г-да народни прѣдставители! Ржководимъ отъ началото, че въ бюджета трѣбва на всѣкъждѣ, гдѣто е възможно, да се правѣтъ икономии, азъ ще прѣдложъ всичкия тоя параграфъ да се истрие отъ бюджета. (Константинъ Панайотовъ: Отъ лицето на земята! — **Димитъръ Маламеновъ:** Когато станешъ ти министъръ!) Ние ще станемъ заедно съ Васъ, г-нъ Маламеновъ. (Смѣхъ — Ржкопѣсване отъ лѣвицата — Константинъ Панайотовъ: Това бѣше хубаво! — Миланъ Макавѣевъ: Искренно ама ненаходчиво!) Ще станемъ отъ една партия и заедно ще станемъ министри.

Прѣдлагамъ, прочее, цѣлиятъ параграфъ да се истрие, защото смѣтамъ, че отъ това вървежа на държавната ма-

шина нѣма въ никакво отношение да се спжва, като се основавамъ главно върху онова, което сѣдящитѣ днесъ на министерскитѣ скамейки сж проповѣдвали, когато сж били въ опозиция. Министерскитѣ сѣвѣтъ, споредъ нашата Конституция, сѣставлява особено учреждение; то влиза въ числото на така нарѣченитѣ върховни държавни уредби; по азъ мислѣ, че при една малка добра воля, при едно малко желание, да има това учреждение, но за него специални фондове да се не харчѣтъ, цѣльта може прѣкрасно да се постигне. Прѣдсѣдателътъ на Министерския Сѣвѣтъ, споредъ мене, не е нищо друго освѣнъ министъръ на една отъ върховнитѣ уредби, човѣкъ, който специални задѣлжения и специални отговорности прѣдъ Народното Сѣбрание нѣма, но човѣкъ, който се ползува съ особеното довѣрие на Държавния Глава, комуто послѣдниятъ поржча да образува министерство. Този прѣдсѣдателъ — министъръ всѣкога е министъръ на едно отъ министерствата и работата си като Министъръ-Прѣдсѣдателъ всѣкога може да я върши въ това министерство, на което той е шефъ. Въ прѣдлагаемия бюджетопроектъ Министерскитѣ Сѣвѣтъ като че е изваденъ отъ реда на върховнитѣ държавни уредби и като че се е създадо канцелария, така да се каже, на единъ държавенъ саповникъ, който има особена уредба, т. е. който е министъръ безъ портфейлъ и около него се гради особена канцелария, особенъ секретаръ, частенъ секретаръ, разсилни, архиваръ, регистраторъ и пр. А у насъ даже има и особено помѣщение, за което се плаща наемъ и т. н.

Азъ искамъ, като правѣмъ това прѣдложение, да дамъ нѣкои обяснения, защо би могълъ Министъръ-Прѣдсѣдателътъ, като управлява своето министерство въ сжщото врѣме да бжде и Министъръ-Прѣдсѣдателъ, безъ особена канцелария и безъ особенъ секретаръ. Най-напрѣдъ иска се помѣщение, гдѣто да може да засѣдава Министерскитѣ Сѣвѣтъ Прѣкрасно. Въ всѣко министерство има по единъ салонъ, гдѣто 8 души министри могатъ да се съберѣтъ и да обсжждатъ всички въпроси, които по Конституцията и по конституционната практика у насъ, сж отъ вѣдомството на Министерския Сѣвѣтъ. Второ, главниятъ секретаръ на този министъръ, който е и Министъръ-Прѣдсѣдателъ, прѣкрасно може да върши ролята, да изпълнява длѣжността и на секретаръ на Министерския Сѣвѣтъ и на частенъ секретаръ на Министъръ-Прѣдсѣдателя. Азъ съмъ се интересуваъ да узнаѣмъ, каква работа върши частниятъ секретаръ на Министъръ-Прѣдсѣдателя и се оказва, че неговиятъ Министъръ-Прѣдсѣдателъ или го праща по нѣкои министерства да му събира нѣкои свѣдѣния, касающа се до управлението, или му шифрира и дешифрира депешитѣ. За тая цѣль, г-да прѣдставители, азъ мислѣ, че нужда отъ особенъ държавенъ служителъ нѣма, защото и главниятъ секретаръ на това министерство, на което Министъръ-Прѣдсѣдателътъ е шефъ може прѣкрасно да изпълнява длѣжността по шифрирането и дешифрирането на депешитѣ. Що се касае до събирането на свѣдѣния отъ разнитѣ министерства, това може да го извърши и всѣки началникъ на отдѣление, стига министърътъ да му каже. У насъ, прочее, се е въвела и една

особена практика, че Министър-Прѣдсѣдательтъ когато пактува, придружава го и частният секретарь. Отъ това нѣщо особена нужда нѣма, и азъ смѣтамъ, че то е единъ луксъ, единъ излишенъ луксъ, отъ който Министър-Прѣдсѣдательтъ, ръководимъ отъ желанието да направи икономия въ бюджета, всѣкога може да се откаже. И ако съпровождането на Министър-Прѣдсѣдателя отъ страна на единъ чиновникъ, който да може да му шифрира и дешифрира депешитъ, е една безусловна необходимостъ, той всѣкога ще намѣри въ числото на служащитъ отъ своето министерство едно достатъчно довѣрено лице, което да взема съ себе си, за да му върши тая работа. Никаква друга по-сериозна работа частнитъ секретари на министра-прѣдсѣдателитъ не вършатъ.

Дохождамъ до секретари на Министерския Съвѣтъ. Смѣтамъ, че този секретарь, който едно врѣме бѣше произведенъ въ главенъ секретарь, е тоже единъ луксъ, който бихме могли да си позволимъ само тогава, когато оправимъ българскитъ финансии, задача, съ която се е заемало сегашното либерално правителство. Азъ мисля, и съмъ положително убѣденъ, макаръ че министър-прѣдсѣдатель не съмъ бивалъ, че главниятъ секретарь на това министерство, на което шефъ е Министър-Прѣдсѣдательтъ, може въ недѣлята веднажъ, когато става Министерски Съвѣтъ у насъ или два пъти — не знамъ — да държи протоколитъ на Министерския съвѣтъ. А всичката останала черна работа по прѣписването на тия протоколи, по номеруването имъ, по експедирането имъ и пр. ще могатъ да я вършатъ служащитъ въ онова министерство, на което шефъ е Министър-Прѣдсѣдательтъ.

Министерскиятъ Съвѣтъ у насъ въобще прѣдставлява едно много курйозно явление. Той е една отъ ония уредби, които отъ какъ България се е прѣкнала, като свободна държава, постоянно се е увеличавалъ чрѣзъ секретари, частни секретари, архивари и регистратори. И ако това е могло да бѣде допустимо въ тия врѣмена, когато финанситъ на България се намирахъ въ едно сравнително добро положение, то сега, когато ние търсимъ икономии отъ залъка и заплатитъ на пай-низшитъ държавни служители; когато почитаемиятъ Министъръ на Вжтрѣшнитъ Работи, за да направи икономии по своето вѣдомство, уволнява 84 души пристави, които едва-едва се прѣпиратъ отъ своитъ заплати; посѣга на заплатитъ на стражаритъ си, само и само да могатъ да се реализиратъ частни сантими, за да не кажъ левове, тукъ е мѣстото, гдѣто министерството би направило единъ подвигъ, ако се съгласи да изчезне окончателно тоя параграфъ. Азъ правя прѣдложение, не да се икономисатъ 5 л. отъ стражарскитъ заплати, или 2 л. отъ разсилническитъ заплати, ами да се направи една икономия отъ 20.000 л., които се харчатъ за едно учреждение, отъ което нужда нѣма и което, въ сегашнитъ финансови обстоятелства на държавата, се положително явява за единъ прѣстѣпенъ луксъ. Мисля, че изразявамъ чувствата на всички народни прѣдставители, като турямъ този въпросъ на масата. И макаръ че не си правя иллюзия, че моето прѣдложение ще бѣде прието, смѣтамъ, обаче, че върховната държавна уредба нѣма да пострада никога, вървежътъ на държавната ма-

шина нѣма да се спъне нито на едно колело, ако Министерскиятъ Съвѣтъ, като особено учреждение, бѣде истритъ отъ бюджета, и като народното прѣдставителство постанови, щото всичкитъ работи на Министерския Съвѣтъ да ги върши министерството и канцеларията на оня министъръ, който по особено довѣрие на Държавния Глава занимава мѣстото министър-прѣдсѣдатель.

Специално за прѣдставителнитъ на Министър-Прѣдсѣдателя имамъ да кажъ слѣдующето, че тогазъ, когато всички български министри се удовлетворяватъ съ една опрѣдѣлена отъ бюджета заплата, нѣма смисълъ въобще, а въ сегашнитъ финансови обстоятелства особено, да се даватъ на Министър-Прѣдсѣдателя 3.000 л., които той нѣма защо да употребява въ различие отъ своитъ колеги. У насъ се е завелъ единъ редъ, по който г. г. министритъ водятъ извѣстенъ опрѣдѣленъ животъ, и азъ съмъ увѣренъ, че въ нищо Министър-Прѣдсѣдательтъ не се отличава отъ своитъ колеги, за да има нужда да му прибавяме 3.000 л. Особено това казвамъ по отношение на днешния Министър-Прѣдсѣдатель, и се надѣжъ, че той прѣвъ ще се откаже отъ тия 3.000 л., защото, като оставимъ всички други съображения на страна, той е момъкъ, и може да живѣе най-евтино отъ своитъ колеги. (Веселостъ.) Това не го казвамъ да обидѣ нѣкого; казвамъ единъ фактъ, който не е тайна за никого, извѣстенъ на всѣкого. Прочее, когато нашата държава се нуждае отъ съкращения по всѣко бюджетно перо, когато ние сме принудени да спестимъ стотипката, (Миланъ Макавѣевъ: Ама трѣбва да го задължимъ да се не ожени прѣзъ зимата!) да се намали едно перо отъ 3.000 л., трѣбва да бѣде посрѣщнато и прието отъ всички ни съ вѣсторгъ.

Отъ туй лесно е да се заключи, че щомъ като Министерскиятъ Съвѣтъ, въ качеството на особена канцелария, на особено учреждение, ще бѣде закритъ, нѣма да има нужда нито отъ архива, нито отъ архиварь-регистраторъ, нито отъ писари I и II разредъ и разсилни два разреда. Прочее, прѣдлагамъ всичко това перо да бѣде истрито отъ държавния бюджетъ, и нека г. Ивановъ хариже на държавния бюджетъ 20.000 л. тѣй, както направи и Държавниятъ Глава, тамъ, гдѣто е възможно да се хариже. Недѣйте мисли, че да харизвашъ е обида. Когато една държава се намира въ такова положение, въ каквото се намира днесъ нашата държава, всако даа нѣе благо естъ.

Г-да! Свършвамъ и заключавамъ съ слѣдующето че ние трѣбва да правимъ икономии всѣду, защото българската поговорка ни казва: който си харчи паритъ на вѣтъра, за непотрѣбни работи, дохожда врѣме тогазъ, когато почва да продава и най-потрѣбното. (Ржкоплѣскане отъ лѣвицата.)

Атанасъ П. Краевъ: Слѣдъ извънредно краснорѣчивата рѣчь на уважаемия Еленски народенъ прѣдставитель, г. Вѣлиповъ, който изрази всичко туй, което можеше да се каже по § 7-й отъ бюджета на Върховното правителство, на мене не остава, освѣнъ да повторѣ ржкоплѣсканията, съ които сключихме неговата рѣчь. Една само забѣлѣжка ще направя, че нѣма да се съглася съ него относително

прѣдставителнитѣ на Министъръ-Прѣдсѣдателя. Макаръ и да не е жененъ, тъй като безспорно е и трѣбва г. Бѣлиновъ да се съгласи съ мене, че Министъръ-Прѣдсѣдателятъ е повече въ контактъ, отколкото всичкитѣ други негови колеги, съ дипломатическото тѣло. Доколкото ми е извѣстно, даже има установенъ обичай той да прави визити на дипломатическитѣ агенти и тѣ да му повръщатъ такива. (Вѣлко Нейчовъ: Не ни е направилъ честта да ни прѣдложи единъ чай!) Той бива каненъ на чай и гощавка и възможно е да се почувствува и той длъженъ да направи гощавка на дипломатическото тѣло. Ето защо, азъ мисля, прѣдставителнитѣ, които се прѣдвиждатъ на Министъръ-Прѣдсѣдателя добръ ще бжде да се запазятъ. Обаче, всички други суми, които сж се израсходвали и искатъ и занаярѣдъ да се харчатъ, азъ мисля, че могатъ да бждатъ спестени. Слѣдователно, като подкрѣпямъ прѣдложението на г. Бѣлинова, ласкамъ се отъ надеждата, че г. г. министритѣ и г. Министъръ-Прѣдсѣдателятъ, а сжщо и болшинството ще подобрятъ това мнѣние и приематъ това прѣдложение съ тази само бѣлѣжка, която азъ си позволихъ да направя, и съ това ще се подчертае още единъ пътъ желанието на всинца ни да слѣдваме пътя на икономитѣ. Една сума отъ 20.000 л. не е за прѣзирание. Българската пословица казва: „капка по капка образува се езеро.“ Това е вѣрно. Ако ние спестимъ тукъ 20.000 л., тамъ 10.000 л., на друго мѣсто 50.000 л., ние въ края на крайщата ще се добиемъ до реализирането на една икономия, която ще доближи до милионъ. А никой пътъ, може би, държавата не ще да се е усѣщала въ положението, което да изисква крайни икономии. Е добръ, тая икономия не ще да бжде една отъ крайнитѣ, а ще бжде една отъ възможнитѣ. Надѣж се, че въ случай нѣма да се счетатъ оскѣрбени ония, които бихж били лишени отъ мѣстата, които занимаватъ, въ случай че се зачеркнатъ, съ запазване само прѣдставителнитѣ на Министра-Прѣдсѣдателя. Азъ знамъ, че въ канцеларията на Министерския Съвѣтъ има достойни хора, които, убѣденъ съмъ, правителството ще назначи на други подобающи мѣста, та нѣма да останатъ на улицата.

Д-ръ Кирикъ Н. Провадалиевъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ, понеже имамъ пълно довѣрие въ тѣзи, които сж ръководили както съставянето на бюджета, така сжщо и провѣрката въ комисията; като не се съмнѣвамъ въ тѣхната добра воля, която сж проявили въ сума съкращения, които сж направили по разнитѣ министерства, мисля, че тия хора тѣтелно, перо по перо сж разисквали въпроса за ползата или врѣдата, която може да се нанесе на държавата отъ създаването или унищожението на извѣстни служби. Понеже тѣзи господа сж намѣрили, че Министерскиятъ Съвѣтъ, който е прѣдвиденъ въ този параграфъ, не може да не съществува, безъ да се нахърнятъ, било въ по-голѣмъ, било въ по-малкъ размѣръ интереситѣ на държавата и на хода на държавнитѣ работи, мисля, че това перо въ бюджета на Върховното правителство трѣбва да остане така, както си е. Това е мое лично мнѣние. Ако има г. г. народнитѣ прѣдставители, които да бждатъ на друго мнѣние, азъ нѣмамъ нищо.

Миланъ Макавѣевъ: Би трѣбвало да се види, каква ще бжде работата на Министерския Съвѣтъ, каква е била досега, за да се види, дали е необходимо това учреждение като самостоятелно или не. Азъ оставамъ на страна въпроса за секретаря, частния секретаръ и пр. Освѣнъ, че би трѣбвало да съществува това учреждение, като институтъ, прѣдвиденъ въ Конституцията, но и отъ дългата практика, която сме имали — за щастие има тукъ хора, които сж били министъръ-президенти, напр. г. г. Каравеловъ и Грековъ — се вижда, че е нужно това учреждение. Имамъ единъ случай, който ще дойдъ именно сега да споменъ. Прѣди нѣколко дена правихъ една справка въ Министерския Съвѣтъ за едно прошение, подадено онази година. Азъ видохъ у секретаря цѣлъ топъ прошения неразгледани още. Може би, досегашниятъ Министерски Съвѣтъ не е гледалъ тия прошения, то е частна работа; но не е въпросъ само за частнитѣ заявления, които се подаватъ въ Министерския Съвѣтъ: има маса законоположения, по които е вмѣнено на Министерския Съвѣтъ правото на една инстанция. Търгове ставатъ, щомъ прѣвишаватъ нѣкои суми, Министерскиятъ Съвѣтъ трѣбва да се произнесе. (Петко Каравеловъ: Тамъ не съмъ съгласенъ!) Маса други закони има, както казахъ, по отношенията ни съ Сметната Палата и т. н.; всичкитѣ тѣзи работи минаватъ прѣзъ Министерския Съвѣтъ. Нѣщо повече. Ни единъ законъ, макаръ и отъ два реда, не може да се внесе, ако не мине прѣзъ Министерския Съвѣтъ. По всички спорове, които могатъ да се явятъ въ нѣкое министерство, министърътъ самъ не желас да вземе отговорността и внася въпроса въ Министерския Съвѣтъ. И азъ смѣтамъ, че всѣки отъ насъ е забѣлѣжилъ, особно въ врѣме на Камарата и единъ мѣсець по-рано и по-послѣ, Министерскиятъ Съвѣтъ всѣки денъ засѣдава усърдно. Може би, трудътъ му да не е много производителенъ, но фактъ е, че засѣдава. И това учреждение, създадено по Конституцията, на което се създава работа по маса закони, казвамъ, това учреждение дѣйствително става необходимо. Ако всичкитѣ тия закончета, които се внасятъ въ Министерския Съвѣтъ за разглеждане, се махнатъ отъ Министерския Съвѣтъ, дѣйствително Министерскиятъ Съвѣтъ ще остане съ много малко работа. Но за да можемъ да махнемъ това учреждение, което нѣма да нахърни народния суверенитетъ, би трѣбвало да го облекчимъ отъ тия задължения.

По-нататкъ, дали ще могатъ всичкитѣ тия работи да се вършатъ отъ респективния секретаръ на това министерство, който се държи отъ г. Президентъ-Министра? Азъ смѣтамъ, че по този въпросъ, кой каквото мнѣние и да каже, нѣма да бжде мнѣние авторитетно. И ако азъ настоявамъ, че не, то е, защото гледахъ работата на главния секретаръ въ Министерството на Външнитѣ Работи; той трѣбва да бжде толкозъ силенъ и бдителенъ, за да може да я върши. Защото би трѣбвало най-систематически да прослѣдимъ дѣятелността на канцеларията на това учреждение, и ако я намѣримъ маловажна, да я наложимъ на другъ секретаръ отъ нѣкое министерство, на когото работата тоже не е извѣстно въ каквъ размѣръ по качество и количество

каква е. Каква работа има канцеларията на Министерския Съвет? Може да ни се каже, прѣди всичко, че не е производителна; но важното е, че сега докрая на мѣсеца има 4.000—5.000 номера, изведени по разрѣшаване разни въпроси, спорове и т. н. А че трѣбва да има единъ, който да наблюдава, какъ постѣпватъ и излѣзватъ тия книги, не ще никакво съмнѣние. Сега, ако въ всѣко отдѣлно министерство главниятъ секретаръ, съ единъ началникъ отдѣление, има по-малко работа, ималъ би право г. Бѣлиновъ: да се наложи на други тая работа; но трѣбваше да се излѣзе съ статистически данни и да се докаже, че работата въ Министерския Съветъ е по-малко, че и работата на секретаря въ Министерството на Външнитѣ Работи или при друго министерство е по-малка, щото да може да се даде на единъ отъ тѣхъ тази работа. Би трѣбвало да имаме за това по-положителни данни. Ето защо, казвамъ, колкото е правъ г. Бѣлиновъ като казва, че може тая работа да извършва секретарьтъ на Министерството на Външнитѣ Дѣла, толкозъ съмъ и азъ правъ, като казвамъ, че не може да я извършва. Сега, споредъ мене, трѣбва това управление да се заведва отъ единъ главенъ секретаръ, било секретаръ, или началникъ на канцелария го нарѣчете, както обичате, но трѣбва да се заведва отъ единъ човѣкъ, който да има грижата поне за редовното излизане или влизане на тия книги, за протоколирането на рѣшенията и т. н. Известно ви е, че въ Министерския Съветъ много пакти се разрѣшаватъ въпроси, които сж секретни и би трѣбвало за тѣхното завардване и прѣпиращане и т. н. да има едно отговорно лице. Значи, ние виждаме, че има нужда отъ персоналъ, колкото по-малкъ, толкова по-хубавъ.

Сега, трѣбва ли и частенъ секретаръ на Министъръ-Президента въ случая? Практиката го е доказала, че трѣбва. Въ другитѣ бюджети това го имаше. Въ комисията искахме обяснение отъ г. Министъръ-Президента: този човѣкъ какво прави, той ни обясни и ние се съгласихме. Азъ за себѣ си дойдохъ до убѣждение, че е нуженъ. Че е голѣма заплата му, дайте това да говоримъ — да я намалимъ; но довѣрено лице не по заплата ще го намѣрите, поне азъ тъй гледамъ на въпроса.

Сега, отъ архиварь-регистратора могло би 1.800 л. да се икономисатъ, като се вземе да върши работата единъ такъвъ или единъ писаръ отъ едно или друго министерство; но ще се забърка архивата на Министерския Съветъ.

Ето защо, хубавиятъ мотивъ на г. Бѣлинова, да се направн икономия отъ 20.000 л. тукъ, много е на мѣсто, но като че нѣма да успѣемъ да го направимъ, защото не виждамъ други основания, по които бихме улѣкчили пѣкъ работата. Тѣй щото, азъ, който бихъ желалъ да вдигнѣ рѣка за много икономии, въ случая бихъ се съгласилъ нѣкои отъ тия служби въ Министерския Съветъ да не се намаляватъ.

За прѣдставителнитѣ азъ съмтамъ — при всичко, че г. Краевъ поддържа тия 3.000 л. — нѣма престижътъ на Министъръ-Президента да се пакърни; че ако му ги дадете, вървамъ ще се намѣри министъръ, който да ги не вземе въ джеба си, но ще ги употребѣи за въ полза на положението. А че може нѣкои други да

сж ги скрили и да не сж ги употребѣили за тѣхното прѣд-назначение — доколкото азъ съмъ прослѣдилъ я доколкото слѣдѣж, не можъ да вървамъ, че тия 3.000 л. безцѣлно сж давани на министритѣ. И така, азъ ще гласувамъ тоя параграфъ и като го казвамъ ще го направѣж.

Константинъ Липовански: Г-да прѣдставители! И азъ се ръководѣж така сжщо отъ силното желание да се направѣжтъ, по възможностъ, икономии и въ стотинкитѣ даже. Но като е дума за икономии и азъ нѣма да се съгласѣж напълно съ цѣлия § 7-й, както е прѣдложенъ въ бюджетопроекта. Нѣма така сжщо да се съгласѣж и съ прѣдложението, което се прави отъ г. Бѣлинова, щото § 7-й да бѣде напълно заличенъ. Че Министерскиятъ Съветъ сжществува и трѣбва да сжществува, споредъ нашия основенъ законъ и всички други законоположения, е фактъ неоспоримъ. Прѣди нѣколко дена, г-да народни прѣдставители, вие разгледахте единъ законопроектъ за уволнението на съвѣтницитѣ при Върховната Сѣмтна Палата и при разискването му се прочетохъ отъ Закона за отчетността по бюджета редъ постановления, които задѣлжаватъ Министерския Съветъ да има специална, отдѣлна работа, отъ работата на всѣко министерство отдѣлно. Така щото, Министерскиятъ Съветъ трѣбва да сжществува като институтъ отдѣленъ, като учреждение отдѣлно, специално, независимо отъ разнитѣ министерства. Това е неоспоримо, защото самитѣ закони го създаватъ. Едно нѣщо само има да кажъ въ допълнение на това, което прѣди малко казахъ, а именно, че е нужна отдѣлна канцелария за Министерския Съветъ, защото всѣко министерство има специална работа. Всѣки чиновникъ отъ отдѣлнитѣ министерства има специална своя работа и съгласете се, че отъ двѣтѣ едно трѣбва да признаемъ: или че тая работа на отдѣлнитѣ чиновници, въ отдѣлнитѣ министерства е недостатъчна и вслѣдствие на това сж лишни и да ги махнемъ, или да намалимъ една частъ отъ тѣхъ, или же работата е достатъчна, работата е опрѣдѣлена ясно и сж назначени толкова чиновници, колкото сж потребни само за работата, която трѣбва да вършѣжтъ. Ако е така, тогава, съгласете се, че не може да имъ се налага друга по-тежка работа, която не е съразмѣрна съ заплата, която получаватъ. Независимо отъ всичко това, туй ще бѣде въ ущѣрбъ на самата работа. Тогава работата нѣма така успѣшно да върви, ако работитѣ на Министерския Съветъ бѣджтъ възложени на отдѣлно министерство. Ето защо, по моето понятие, Министерскиятъ Съветъ трѣбва да сжществува като отдѣлно учреждение.

Що се касае, обаче, до персонала на Министерския Съветъ, ми се струва, че е прѣдвиденъ доста много и тамъ бихме могли да направимъ разумни намаления. Най-напрѣдъ въпросътъ се касае за точка първа, а именно за прѣдставителнитѣ пари на Министъръ-Прѣдсѣдателя. Г-да народни прѣдставители! Моето мнѣние е, че ние не можемъ и не би трѣбвало да търсимъ икономия въ заплатитѣ на министритѣ. Ако вървимъ въ течението на тия мисли, които прѣди малко се искавахъ отъ г. Краева по въпроса за прѣдставителнитѣ пари на г. прѣдсѣдателя на Народното Събрание, ми се струва, че на основание на сжщитѣ тия

съображения, никога не би трѣбвало да правимъ въпросъ и да търсимъ икономия въ 2—3 хиляди лева прѣдставители на прѣдсѣдателя и въ заплатитѣ на г. г. министритѣ. (Вълко Нейчовъ: Така казвахме и ние, народняцитѣ! — Смихъ.) Вашитѣ народняци получавахъ по 16.000 л., а откривахъ по 116.000 л. (Прѣдсѣдателъ: Г-нъ Липовански! Не си позволявайте такива изражения!) Достатъчно е министритѣ да бждѣт доволни отъ своитѣ заплати, да бждѣт честни при изпълнение на своитѣ длѣжности и да получаватъ, ако щете, и по 25.000 л.

Що се касае специално до заплатата на г. Министъръ-Прѣдсѣдателя, азъ мислѣхъ, че не сж прави тия, които казватъ, че трѣбва да получава сжщо такава заплата, каквато получаватъ и другитѣ г. г. министри. Ми се струва, че самото негово положение, като Министъръ-Прѣдсѣдателъ, го заставя, както каза и г. Краевъ, да бжде поставенъ малко на по-друга нога отъ другитѣ министри и да харчи малко нѣщо повече, отколкото тѣ харчѣт. Ето защо е справедливо, щото г. Министъръ-Прѣдсѣдателъ да има прѣдставителни и за това сума 3.000 л. не е голѣма.

Що се касае до въпроса за секретаря на Министерския Съвѣтъ, азъ бихъ билъ напълно съгласенъ съ мнѣнието на г. Бѣлинова, щото специаленъ секретаръ на Министерския Съвѣтъ да нѣма, а тази длѣжностъ да се занимава отъ единъ главенъ секретаръ; но понеже по принципъ съмъ противъ всичкитѣ главни секретари и ще гласувамъ противъ, то ще се съгласѣхъ да има специаленъ секретаръ на Министерския Съвѣтъ, който да слѣди за всички работи, които постъпватъ въ Министерския Съвѣтъ, да пише протоколи, постановления и пр. Но само това ще кажѣхъ, че заплатата отъ 5.580 л., или както е прѣдвидена въ самия бюджетъ, ми се вижда твърдѣ голѣма. Понеже работата въ Министерския Съвѣтъ не е твърдѣ голѣма, за да има такава заплата, ми се струва, че единъ чиновникъ съ 3.000 или 3.600 л. прѣкрасно ще може да изпълнява длѣжността на секретаръ при Министерския Съвѣтъ. Ето защо, казвамъ, че тоя секретаръ би могълъ съ такава заплата да служи. Азъ, г-да прѣдставители, не се ръководѣхъ отъ никакви други съображения, и сега, като имамъ пръвъ пътъ случай да кажѣхъ думата си по намалението на заплатитѣ, мислѣхъ, че ние трѣбва да се ръководимъ отъ това процентово намаление на заплатитѣ на чиновницитѣ. Ние трѣбва да правимъ намаления въ заплатитѣ тамъ и толкова, споредъ длѣжноститѣ, колкото намѣримъ за нужно и затова не трѣбва да се свързваме съ никакви 5, 6 или 7%. Тамъ, гдѣто намѣримъ за нужно, можемъ да намалимъ и 40%, а пъкъ тамъ, гдѣто не можемъ да направимъ намаление, не трѣбва и да го правимъ, както е случаятъ съ разсилнитѣ. Нѣма нужда да правимъ намаление отъ заплатата на единъ човѣкъ, който получава 960 л. на годината или 80 л. на мѣсеца. Ето защо, казвамъ, че секретарѣтъ на Министерския Съвѣтъ може да остане съ 3.600 л. годишна заплата.

Що се касае до частния секретаръ на г. Министъръ-Прѣдсѣдателя, моля г. Министъръ-Прѣдсѣдателя да се съгласи да нѣма такъвъ. На секретаря на Министерския Съвѣтъ може да се възложи изпълнението на тая длѣж-

ностъ. По другитѣ длѣжности, прѣдвидени въ тоя параграфъ, като исхождамъ отъ това начало, което прѣдговорившиятъ искавахъ, че трѣбва да има едно специално учреждение, нарѣчено Министерски Съвѣтъ, има да кажѣхъ, че ги намирамъ на мѣстото си и че заплатитѣ имъ сж добръ опрѣдѣлени отъ комисията и затова ще гласувамъ за тѣхъ.

Панайотъ Г. Чорбаджиевъ: Отказвамъ се.

Петъръ Н. Даскаловъ: Отказвамъ се.

Никола Йонковъ-Влашкинъ: Г-да народни прѣдставители! И азъ се съгласявамъ съ мнѣнието на прѣдговорившия г. Липовански, че частниятъ секретаръ дѣйствиелно е излишенъ и не трѣбва. Министъръ-Прѣдсѣдателътъ има трима главни секретари, споредъ мене: въ Министерството на Външнитѣ Работи, гдѣто е — министърѣтъ, има единъ главенъ секретаръ, въ Министерския Съвѣтъ, гдѣто е прѣдсѣдателъ, има пакъ единъ секретаръ и — още единъ частенъ секретаръ, който не знаѣхъ гдѣ стои и кждѣ му е канцеларията. На кждѣто да трѣгне министърѣтъ, все секретари ще срѣщне. Менѣ ми се струва, че въ Министерския Съвѣтъ единъ секретаръ и въ Външното Министерство единъ сж достатъчно. Длѣжността на частния секретаръ трѣбва да се унищожи. Ти се въведе най-напрѣдъ, доколкото помнишъ, въ Стамболово врѣме и отъ тогазъ насамъ сжществувала. Длѣжността на частния секретаръ въ Стамболово врѣме бѣше да опровергава клеветитѣ по вѣстницитѣ, да дава обяснения по нѣкои партизански работи, по сбивания по изборитѣ и т. н. Такъвъ бѣше по едно врѣме Карагьзовъ, послѣ Лукановъ и пр. Сега тая длѣжностъ и изпълнява ревизорѣтъ при Министерството на Вътрѣшнитѣ Работи. (Прѣдсѣдателъ: Говорѣте по прѣдмета, г-нъ Влашкинъ!) Ето защо, нѣма нужда отъ частенъ секретаръ. Секретарѣтъ на Министерския Съвѣтъ е въ положение да шифрира и дешифрира телеграмитѣ.

Колкото за другитѣ служби, тѣ сж на мѣстото си. Както казахъ г. г. прѣдговорившиятъ, Министерскиятъ Съвѣтъ е отдѣлно учреждение, има въпроси, които самъ той разрѣшава, води се прѣписка и затова трѣбва да сжществувала отдѣлна канцелария и работници. За това г. Бѣлиновъ тукъ се излѣга малко, ама нѣма зараръ. (Смихъ.) Прѣдлагамъ, ако е възможно, да се прѣкратѣтъ дебатитѣ.

Вълко Нейчовъ: Г-да! Мнѣнието, изказано отъ г. Бѣлинова, прѣдизвика повече думи да се кажѣтъ, отколкото имаше мѣсто. Казвамъ искавахъ се повече думи, отколкото имаше мѣсто да се кажѣтъ, затова, защото въпросътъ е твърдѣ ясень. Касае се за Министерския Съвѣтъ. Г-нъ Бѣлиновъ каза, че тоя Министерски Съвѣтъ, като специално учреждение, тѣй както е уреденъ у насъ, е излишенъ въ това врѣме на финансова криза на Българското Княжество. Министерскиятъ Съвѣтъ, азъ много ясно го разбирамъ, то е сборъ, съвокупност на министритѣ, събрани нѣкога на съвѣтъ. Тѣ можѣтъ да се съберѣтъ еднакво въ Министерството на Вътрѣшнитѣ Работи, можѣтъ да се съберѣтъ на друго мѣсто, гдѣто министритѣ искатъ, можѣтъ и въ двореца даже да се съберѣтъ на съвѣтъ. Това е Министерски Съвѣтъ. Азъ не разбирамъ защо да има отдѣлно здание, защо да има отдѣленъ персоналъ и всичко това да

съставлява Министерски Съветъ. Ние много пжти хвалимъ учрежденията на западъ, поддържаме ги, усвояваме ги, компилираме тѣхното законодателство, по ще ви кажъ, че въ Франция нѣма отдѣленъ Министерски Съветъ. Министритѣ може да намѣрижтъ за мунасижъ да се събержтъ у единъ министъръ, който не е прѣдсѣдатель на съвѣта. Въ Ромѣния нѣма отдѣленъ Министерски Съветъ, както ние практикуваме; въ Сърбия тоже нѣма отдѣленъ съветъ. Развѣ тамъ нѣма отдѣлна работа да вършжтъ, развѣ ония държави не се управляватъ? Азъ не мислѣж, защо толкозъ непрѣмънно трѣбва да внимаваме да не би да пакърнимъ Министерския Съветъ? Министерскиятъ Съветъ кошува на държавата 40.000 л. — има една сума отъ 25 000 л., прѣдложена въ бюджета за персоналъ, има и една сума, която се плаща за наемъ на единъ дворецъ. Така щото, Министерскиятъ Съветъ, като отдѣлно учреждение, кошува твърдѣ сжко на българския данъкоплатецъ, на Българското Княжество. Нѣма, слѣдователно, мѣсто да се колебаемъ да прѣмахнемъ това учреждение, така, както ние го практикуваме.

Колкото до сумата 3.000 л., която е вписана въ бюджета като прѣдставителни пари на прѣдсѣдателя на Министерския Съветъ, мислѣж, че нѣма що много да се казва по нея, защото прѣдставителнитѣ пари се даватъ на една личностъ официална, която е изложена съ рискъ да харчи повече, отколкото обикновенитѣ срѣдства му позволяватъ. Азъ съмъ много години на редъ въ избирателското тѣло; едно кюше на България, историческо, ми прави честъта да ме праща въ тази велика ограда, но досега азъ не видѣхъ единъ министъръ-прѣдсѣдатель да отвори салонитѣ си да повика одного човѣка на разговоръ. — (Смѣхъ.) Менѣ ме сочжтъ като прѣдставител на нещастното народничество, казвамъ го нещастно, защото и то имаше министри, и то имаше прѣдсѣдатель на Министерски Съветъ, и тѣ получавахъ хубави заплати, но азъ не видѣхъ нѣкога тия министри, тия народняшки великаши, да отворжтъ салонитѣ си и да викатъ нѣкой свой интименъ приятелъ поне да му съобщжтъ нѣкои намѣрениа на кабинета, да има по този начинъ здрушване между прѣдставители отъ извѣстенъ кръгъ и управители. Азъ не знажъ, какво назначение иматъ тия прѣдставителни пари, макаръ да сж 3.000 л. Тѣ ще останжтъ въ джоба на Министъръ-Прѣдсѣдателя, както сж оставали въ джебоветѣ на всички министри-прѣдсѣдатели. (Миланъ Макавѣевъ: Нашитѣ министри ни викатъ, г-нѣ Нейчовъ!) Ние, въ тази ограда, като правимъ усилия твърдѣ искренни, вървамъ, да търсимъ истината, да гарантираме по най-сгодни срѣдства всичкитѣ интереси на тази хубава страна, интереситѣ на нейнитѣ данъкоплатци; като правимъ, казвамъ тия усилия твърдѣ искренни, ние сме тукъ политически противници, на улицата сме добри приятели и въ кжщата на единъ министъръ нѣма освѣнъ да се поклонимъ и да испиемъ чай му, (Смѣхъ.) да размѣнимъ една дума по-приятелска, по-хубава, по-благоприлична, диктувана отъ чувства на учтивостъ, и, може би, отъ неприатели, каквито сме, да станемъ най-добри приятели. (Миланъ Макавѣевъ: Защо не ходишъ?) Азъ не ходѣжъ кждѣто не съмъ повиканъ. (Смѣхъ.)

Г-да! Молѣж да се не колебаете нито за минута — вие отъ болшинството — да приемете прѣдложението на г. Бѣлинова, заедно съ насъ лѣвицата, всѣкога добрѣ вдѣхновена, както и вие, да зачеркнемъ тази глава, която се касае за Министерския Съветъ отдѣлно. Нека остане на Министъръ-Прѣдсѣдателя голѣмата честъ, че той прѣдсѣдава на сждбинитѣ на Българския народъ, на сждбинитѣ на Българската млада държава и нека се задоволи и безъ тия прѣдставителни пари, защото не сж му потрѣбни.

Христо М. Топузановъ: Г-да прѣдставители! Слѣдъ блѣстящата рѣчь на г. Бѣлинова и доводитѣ, които той иска за подкрѣпление на своето прѣдложение, вървамъ, че всѣки отъ васъ се е убѣдилъ, че тази сума, която се прѣдвижда въ § 7-й по бюджета на Върховното правителство, е излишна, и, ако я заличимъ, въ нищо нѣма да попрѣчимъ на държавната машина. Ония, които казвахъ и подкрѣпяхъ, че трѣбва да остане тая сума, съ нищо не оборижъ доводитѣ, исказани отъ г. Бѣлинова. Всички сме убѣдени и всички се водимъ отъ желанието да правимъ икономии, затова, защото се намираме въ едно лошо финансово положение. И тамъ, гдѣто дойде случай да се направжтъ икономии, гдѣто има възможностъ да се направ икономия, излизатъ нѣкои отъ почитаемото болшинство и казватъ, че и ние сме за икономиятѣ, но не е му тукъ мѣстото; гдѣто му е мѣстото тамъ ще се искажемъ. Кждѣ му е мѣстото, питамъ азъ, ако не тукъ? Въ какво ще се побърка ходѣтъ на държавната машина ако Министерскиятъ Съветъ засѣдава въ едно отъ министерствата, а не да има особено здание? Г-нѣ Макавѣевъ каза, че много работа имало, че прошения имало неразгледани, които трѣбовало да се разгледатъ и пр. Тия прошения, както се разглеждатъ въ едно отдѣлно здание, така ще може да се разглеждатъ и въ едно отъ министерствата. Икономията по този параграфъ не ще бжде само 20.000 л., но ако се заличи този параграфъ, само по себе си слѣдва, че и слѣдующиятъ параграфъ ще бжде заличенъ, и въ такъвъ случай икономията ще бжде не 20, а 25.000 л. Освѣнъ това, и отъ наема на зданието ще се икономисатъ още 5—6.000 л.; така щото, въ този случай ще направимъ една икономия отъ 30.000 л., безъ да поврѣдимъ ни най-малко на хода на държавната машина. Ето защо, азъ съмъ напълно съгласенъ съ прѣдложението на г. Бѣлинова.

Илия Д. Вълчевъ: Отказвамъ се.

Министъръ-Прѣдсѣдатель Тодоръ Иванчовъ: Г-да! Не знажъ на какво да отдамъ прѣдложението, което направи г. Бѣлиновъ; обаче, азъ мислѣж, че ще бждж много правъ, ако кажъ, че то се дължи повече на незнайне на работата, отколкото на друго нѣщо. Чл. 148-й отъ нашата Конституция казва слѣдующето: „Върховното правителство сж: 1) Министерскиятъ Съветъ и 2) министерствата.“ Менѣ ми се струва, че слѣдъ това не може да става и дума за отмѣнението въпросната глава въ бюджета, именно подъ заглавие „Министерски Съветъ“. У насъ Министерскиятъ Съветъ сжествува на основание на Конституцията. Независимо отъ това, почти всичкитѣ наши закони, като сж се основавали на този членъ отъ Конституцията, за всички

главни работи, за всички важни въпроси постановили сж, че не само министърътъ разрѣшава тия въпроси, ами че цѣлиятъ Министерски Сѣвътъ трѣбва да ги обсъди и да ги разрѣши. Слѣдователно, Министерскиятъ Сѣвътъ е необходимъ; той е основанъ на нашата Конституция и за да прѣмахнемъ съ едно драсване на перото, съ една рѣчь на г. Бѣлинова, цѣлото това държавно учреждение, което разрѣшава най-важнитѣ най-жизненитѣ, въпроси за държавата, трѣбва, прѣди всичко, г. Бѣлиновъ да направи прѣдложение, за да измѣнимъ Конституцията, и, второ, да измѣнимъ всички ония закони, въ които е поставено, че тия и тия въпроси се разрѣшаватъ отъ Министерския Сѣвътъ. Тѣй щото, прѣдложението на г. Бѣлинова се явява съвършено неоснователно. (Иванъ Бѣлиновъ: Не сте ме разбрали, г-нъ Иванчовъ! Азъ не искахъ унищожението на Министерския Сѣвътъ, а прѣнасянето му въ друго министерство!)

Колкото се отнася до отдѣлитѣ пера въ тази глава, ще ви кажж, че несправедливо ще бѣде всѣко обвинение, ако ми се впише въ грѣхъ, че не сж били положени всички грижи и старания, за да се направѣтъ надлежитѣ икономии и въ туй учреждение. И тукъ вие виждате, че сме направили едно намаление отъ около 35%. Цѣлата сума отъ 30.000 л. е намалена на 20.000 л. Имаше главенъ секретаръ, който получаваше заплата по-голяма отъ оная на главнитѣ секретари въ министерствата; тази длъжностъ, именно длъжността на главния секретаръ се унищожи. А и други съкращения тоже сж направени. Оставено е само онова, само ония расходи, които сж били необходими, за да може това държавно учреждение да функционира правилно.

Колкото се отнася до прѣдставителнитѣ на Министъръ-Прѣдсѣдателя, ще ви кажж, че когото и да попитате отъ всички ония лица, които сж имали честта да занимаватъ тоя постъ, ще ви увѣрѣтъ, че тѣ не сж достатѣчни и че не се даватъ за чай и не знаѣж за какво, както се каза тукъ, а сж съприжени съ цѣлъ редъ отъ потребности, присѣщи на самата длъжностъ.

Казахъ, че имаше два секретари. Азъ самъ махнахъ първия и съмъ оставилъ помощника му съ една заплата, която е ималъ и по-напрѣдъ. Частниятъ секретаръ на министъръ-прѣдсѣдателя е необходимъ и азъ настоявамъ за него; защото той е необходимъ на единъ Министъръ-Прѣдсѣдатель да може да изпълнява още по-добрѣ своята длъжностъ. (Христо Конкилевъ: Тая длъжностъ бѣше създадена за шурѣя на Стоилова!)

Колкото за другитѣ служаци, като архиваръ, регистраторъ и пр., понеже това учреждение сжществува отъ самото създаване на Княжеството, разбира се, че то е образувало архива, а, слѣдователно, трѣбва да има архиваръ, регистраторъ и пр.

Това е, което имамъ да кажж по § 7-й.

Прѣдсѣдатель: Ще турѣж на вотирание прѣдложението за прѣкратаване на дебатитѣ. Който е съгласенъ да се прѣкратѣтъ дебатитѣ, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Дебатитѣ се прѣкратаватъ.

Ще турѣж на гласуване § 7-й, който възлиза на сума 20.460 л. Моля тия отъ г. г. народнитѣ прѣдстави-

тели, които приематъ § 7-й отъ глава IV на сума 20.460 л., да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Николай Ненчовъ: (Чете.)

„Веществени расходи.

§ 8. За писмени принадлежности, освѣтление, отопление, телеграми, облѣкло на разсилнитѣ, други дребни разноски, за абониране вѣстници и поддържане и допълнение мобилитѣ 4.000 л.“

Тодоръ К. Шипковъ: Г-да народни прѣдставители! Когато за персонала на Министерския Сѣвътъ ние отпущаме 21.000 л., само за веществени разноски ние отпущаме 4.000 л., които съставляватъ 25% отъ всички разноски. У насъ, ако има перо, което е прѣувеличено, то е именно вещественитъ расходи, не само въ Министерския Сѣвътъ, но и въ всички други учреждения. Единъ прѣди нѣколко врѣме говорѣше, че въ държавнитѣ учреждения — трѣбва да ги е посѣщавалъ есенно врѣме, когато се купуватъ дърва — складовѣтъ на купенитѣ имъ дърва ставали по-голямъ отъ самитѣ здания. Мислиж, че въ тия веществени расходи може да се направѣтъ особени икономии въ всички министерства и тѣ ще се направѣтъ само тогава, когато за писмени принадлежности, освѣтление и отопление и пр. отъ всичко се направи единъ параграфъ отдѣленъ и на началника на учреждението да му се дава тая сума, и той на своя отговорностъ да доставлява тия потребности. Едно нѣщо, за което взехъ думата по тия веществени расходи, е това, което е поставено въ параграфа за абонирането на вѣстници. Въ бюджетитѣ всички министерства, ако вие прѣгледате, ще намѣрите това: „за абониране на вѣстници.“ Емоляж ви се, ние имаме Външно Министерство, имаме отдѣление за пресата и тамъ само може да се получаватъ всички вѣстници? Защо да имаме и тукъ параграфъ за абониране на вѣстници. Ами знаете ли, че нѣкои сж абонирани и за романи и тия романи сж носени въ кѣщи?! Ама ще кажете: че колко ще се похарчи — 100—150 л. Това не значи нищо. Помнѣте българската философия: когато се грижите, грижете се за сантимитѣ, а не за наполеонитѣ, защото наполеонитѣ ще се грижѣтъ сами за себе си. — „Дамладанъ дамла гѣолъ олуръ“ — казватъ турцитѣ. Ние трѣбва и за малкитѣ разноски да се занимаваме и да прѣкратимъ прѣдвиждането въ вещественитѣ расходи въ всѣко министерство по една известна сума за абониране на вѣстници и прахосването държавнитѣ пари на вѣтъра. Затова, споредъ мене, азъ прѣдлагамъ § 8-й, да се нареди така: „за писмени принадлежности, отопление и освѣтление 2.000 л. За облѣкло на разсилнитѣ, други дребни разноски и за поддържане и допълнение мобилитѣ 1.000 л.“ Всичко 3.000 л. Така щото, да се направи една икономия отъ 1.000 л.

Прѣдсѣдатель: Ще турѣж на вотирание § 8-й отъ глава IV на бюджета на Върховното правителство, който, споредъ доклада на г. докладчика, възлиза на 4.000 л. Моля тия г. г. народни прѣдставители, които приематъ § 8-й, както се докладва, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Николай Ненчовъ: И така, общата сума (Гласове: Нѣма нужда!) на бюджета за Върховното правителство възлиза на 1.750.380 л.

Прѣдседателъ: Давамъ 20 минути отиди.

(Слѣдъ отиди.)

Прѣдседателъ: (Звъни.) Засѣданието продължава.

Моля г. докладчика Арсениева да докладва бюджета по Министерството на Вътрѣшнитѣ Работи.

Атанасъ П. Краевъ: Прѣди всичко, констатирамъ, че нѣма надлежното число прѣдставители.

Прѣдседателъ: Надлежното число прѣдставители е нужно при вотирането. Ако нѣма това число при вотирането, тогава ще се вдигне засѣданието. Сега засѣданието продължава, а не се отваря.

Докладчикъ Александъръ Арсениевъ: Г-да народни прѣдставители! Ще ви докладвамъ бюджетопроекта по Министерството на Вътрѣшнитѣ Работи. (Чете.)

„Министерство на Вътрѣшнитѣ Дѣла.

Глава I.

Расходи за личния съставъ.

§ 1. За съдържание личния съставъ на централното управление и подвѣдомственитѣ му учреждения.

Централно управление.

Общо управление.

1 министъръ	15.000 л.
1 главенъ секретаръ	6.600 „
1 ревизоръ	5.160 „
1 литографъ	1.620 „
За писари и разсилни*)	18.000 „

Отдѣление административно-полицейско.

1 началникъ	5.160 л.
1 старши подначалникъ	3.600 „
1 младши подначалникъ	2.640 „
1 регистраторъ-архиваръ	2.100 „
1 помощникъ регистраторъ-архиваръ	1.620 „
1 оржеевъ майсторъ	2.100 „

Отдѣление за изборнитѣ учреждения.

1 началникъ	5.160 л.
1 старши подначалникъ	3.600 „
1 младши подначалникъ	2.640 „
— по-напрѣдъ сж били двама —	
1 регистраторъ-архиваръ	2.100 „
1 помощникъ регистраторъ-архиваръ	1.620 „

Счетоводство.

1 счетоводителъ	4.140 л.
— туку комисията замѣни „началникъ“, както бѣше въ проекта съ названието „счетоводителъ“ —	
1 старши помощникъ	3.120 „
— туку замѣни „подначалникъ“ съ „помощникъ“ —	
1 младши помощникъ	2.640 „
— и туку „подначалникъ“ е нарѣченъ „помощникъ“ —	

*) Числото и заплатитѣ на писаритѣ и разсилнитѣ се опрѣдѣлятъ отъ министерството.

1 регистраторъ-архиваръ	2.100 л.
1 помощникъ регистраторъ-архиваръ	1.630 „

Окръжни управления.

I степени.

Въ София, Пловдивъ, Варна, Русе и Търново.

5 окръжни управители	по 6.000 л.
Прѣдставители (на Пловдивския, Варненския и Русенския)	по 1.200 „
Пжтни и дневни безотчетно на пектимата	по 960 „
5 секретари	3.120 „
5 подсекретари	2.100 „
5 регистраторъ-архивари	1.620 „
5 пом. регистраторъ-архивари	1.440 „
За писари, разсилни и литографи	30.000 „

II степени.

Въ Бургазъ, Видинъ, Шуменъ, Кюстендилъ, Сливенъ и Стара-Загора.

6 окръжни управители	по 5.160 л.
(Сотиръ Календеровъ: Прѣдставители нѣма ли?) Нѣма.	
(Димитъръ В. Мантовъ: За Бургазкия има прѣдставители!) „Прѣдставители (на Бургазкия)	480 л.
Пжтни и дневни безотчетно	по 720 „
2 секретари (въ Бургазъ и Видинъ)	3.120 „
4 секретари (въ другитѣ окръжни управления)	по 2.640 „
6 подсекретари	1.800 „
6 регистраторъ-архивари	1.620 „
За писари, разсилни и литографи	22.500 „

III степени.

Въ Враца, Ловечъ, Ломъ, Татаръ-Пазарджикъ, Плевенъ, Разградъ, Свищовъ, Севлиево, Силистра, Трънъ и Хасково“. (Атанасъ П. Краевъ: Вашето прѣдложение?) То ще се разгледа на реда си.

„11 окръжни управители	по 4.620 л.
Пжтни и дневни безотчетно	600 „
11 секретари	2.520 „
11 подсекретари	1.500 „
11 архиваръ-регистратори	1.200 „
За писари, разсилни и литографи	32.500 „
За прѣводачъ на турска кореспонденция (при Хасковския окр. управителъ)	480 л.

Софийско градоначалство.

1 градоначалникъ	6.000 л.
Нему прѣдставители	1.200 „
1 секретаръ	3.120 „
1 подсекретаръ	2.100 „
1 регистраторъ-архиваръ	1.620 „
1 помощникъ регистраторъ-архиваръ	1.440 „
1 надзирателъ на полицейския затворъ	1.200 „
За писари и разсилни	8.000 „
(Прѣдседателското мѣсто заема подпрѣдседателтъ Д-ръ Сава Ивановъ.)	

Околийски управления.

I степени.

въ Пловдивъ, Русе и Варна.

3 околийски началници	по 3.360 л.
Пжтни и дневни безотчетно	„ 300 „
3 секретари	„ 1.680 „
3 регистраторъ-архивари	„ 1.080 „
За писари, разсилни и литографи	8.500 л.“

II степени.

въ Балчикъ, Габрово, Добричъ, Дубница, Елена, Ески-Джумая, Казанлъкъ, Станимака (Конушка околия), Никополъ, Нова-Загора, Орѣхово, Провадия, Самоковъ, Карлово (Стрѣмска околия), Тутраканъ, Царибродъ, Чирнанъ, Ямболъ, София, Бургазъ, Видинъ, Враца, Горна-Орѣховица, Кюстендилъ, Татаръ-Пазарджикъ, Плъвенъ, Разградъ, Свищовъ, Севлиево, Сливенъ, Стара-Загора, Търново и Шуменъ.

33 околийски началници	по 3.120 л.
Пжтни и дневни безотчетно	„ 300 „
33 секретари	„ 1.620 „
33 регистраторъ-архивари	„ 1.080 „
За писари, разсилни и литографи	96.000 л.

III степени.

въ Айтосъ, Анхиадо, Акъ-Каджларъ, Балбунаръ, Борисовградъ, Босилеградъ, Бръзово (Сърнено-Горска околия), Бръзникъ, Бѣла, Бѣла-Слатина, Бѣлоградчикъ, (Атанасъ П. Краевъ: А Голѣмо-Конаре?) зачеркнато е. (Чете.) „Дръново, Искрецъ, Ихтиманъ, Карнобатъ, Каваклий, Кеманларъ, Къзълъ-Агачъ, Котелъ, Кесарево, Кула, Куртъ-Бунаръ, Ловечъ, Ломъ, Луковитъ, Нови-Пазаръ, Ново-Селци, Панагюрище, Пещера, Златица, Попово, Прѣславъ, Радомиръ, Силистра, Тетевецъ, Троянъ, Търново-Сейменъ, Трънъ, Фердинандъ, Хасково, Харманлий, Чепеларе (Рупчоска околия), Верковица, Орханлие, и Османъ-Пазаръ.“ (Атанасъ П. Краевъ: А Тръвна нѣма ли?) Нѣма.

„45 околийски началници	по 2.760 л.
Пжтни и дневни безотчетно	„ 300 „
45 секретари	„ 1.320 „
45 регистраторъ-архивари	„ 1.080 „
За писари, разсилни и литографи	130.000 „

Общи за околийскитѣ управления.

За допълнителни писари тамъ, гдѣто

се появи належаща нужда	12.000 л.
11 помощници на окол. началници	по 1.320 „

Стража.

Полицейски пристави.

I степени.

5 градски пристави (въ Столицата)	2.640 л.
Фуражни за коветѣ имъ (по 600 л. всѣкому) 3.000 л.“	
(Константинъ Панайотовъ: Ами на приставитѣ помощници нѣма ли?) Нѣма.	

„II степени.

11 градски пристави (въ Пловдивъ	
4, въ Варна 3, въ Русе 3, въ Бургазъ 1)	по 2 100 л.

III степени.

16 градски пристави (по единъ въ Видинъ, Добричъ, Дубница, Ямболъ, Враца, Кюстендилъ, Татаръ-Пазарджикъ, Плъвенъ, Разградъ, Свищовъ, Силистра, Сливенъ, Стара-Загора, Търново, Хасково и Шуменъ) по 1.800 л.“

Комисията е прибавила къмъ тая статия още 36 души пристави, които да бждѣтъ оставени на разположение на Министра на Вътрѣшнитѣ Работи за да бждѣтъ назначавани тамъ, къдѣто се окаже нужда, съ главно назначение да помагатъ по съставянето на воинскитѣ списъци, съ по 1.800 л. (Атанасъ П. Краевъ: Бригаднитѣ управления унищожени ли сѣ въ Военното Министерство?) Не знаѣж. (Чете.)

„36 полицейски пристави по 1.800 л.

10 пристави при станциитѣ и пристанищата (Царибродъ, Харманлий, Сомовитъ, Варна, Балчикъ, Тутраканъ, Никополъ, Русе, Орѣхово и Ломъ) по 1.800 л.

Полицейски стражари.

125 старши конни стражари	по 1.140 л
135 „ пѣши „	„ 840 „
1.285 младши конни „	„ 840 „
1.505 „ пѣши „	„ 576 „

Допълнителна заплата на полицейскитѣ стражари.“

Комисията е добавила за желѣзнопжтнитѣ станции 5.000 л., съ които да може да се възнаградѣтъ допълнителнитѣ стражари, назначавани измежду старшитѣ или по-способнитѣ стражари, които да могатъ достойно да изпълняватъ тамъ длъжността и опрѣдѣли 5.000 л. въ разположение на Министра на Вътрѣшнитѣ Работи. (Чете.)

„При желѣзнопжтнитѣ станции 5.000 л.

Въ Столицата и Софийската околия

384 души	по 180 „
Въ Пловдивската околия 136 души	„ 120 „
„ Варненската околия 117 души	„ 120 „
„ Русенската околия 103 души	„ 120 „
„ Бургазката околия 56 души	„ 120 „

За 10-годишна служба на стражари доба-

вѣчно по $\frac{1}{4}$ отъ годишната заплата, съгласно

чл. 102-й отъ Закона за полицията 130.000 л.“

Всичко по § 1-й 3.804.800 т. е. съ 313.852 л.

по-малко отъ миналогодишния бюджетъ.

Прѣдсѣдателствуващия Д-ръ Сава Иванчовъ: Г-нъ Краевъ има думата. (Вълко Нейчовъ: Азъ мислѣж, че съмъ пръвъ записанъ!) Не знаѣж. Азъ намирамъ тукъ така записани ораторитѣ, г-нъ Нейчовъ, и г. Краевъ е записанъ пръвъ. (Вълко Нейчовъ: Поне записанъ ли съмъ, г-не прѣдсѣдателю?) Седми сте записанъ.

Имате думата, г-нъ Краевъ.

Атанасъ П. Краевъ: (Отъ трибуната.) Г-да народни прѣдставители! Прави ми приятно впечатление обстоятелството, че, независимо отъ съкращенията въ расхода на бюджета по Министерството на Вътрѣшнитѣ Работи, прѣвидени отъ г. министра въ бюджетопроекта, почитаемата бюджетарна комисиия е отишла по-нататъкъ въ стремежа да

се съкратятъ държавнитъ расходи и вмѣсто да приеме първия параграфъ по първата глава отъ бюджетопроекта съ сумата, прѣдвидена и изисквана отъ правителството 3.996.460 л., е вотирали и прѣдлага на Народното Събрание да приеме една сума, която възлиза на 3.804.800 л. (Константинъ Панайотовъ: 7% не приема!) — това не се обясни отъ г. докладчика. Намалението 7%, въ бюджетопроекта е прѣдвидено на края слѣдъ 34-й параграфъ. (Министъръ Михаилъ Теневъ: И то влиза вътрѣ! Комисията го отхвърли.) Значи, намалението на заплатитъ съ 7% слѣдъ 34-й параграфъ е изхвърлено. (Министъръ Д-ръ Василь Радославовъ: Тѣй.) Много хубаво. — При всичко това, обаче, г-да прѣдставители, нека ми бжде позволено да заявя, че, споредъ моето скромно мнѣние, направеното отъ почитаемота бюджетарна комисия, не е досущъ рационално. Прѣди всичко, прави ми едно тъжно впечатление да констатирамъ, че се прѣдвижда намаление, окастриране, въ платитъ на дребнитъ служащи, на дребнитъ чиновници, тогазъ, когато, споредъ мене по би било прѣдпочтително тѣхнитъ заплати да не се закачатъ, а да се спадне отъ заплатитъ на висшитъ чиновници и да се съкрати числото на чиновниците, толкова повече, че съ вотирането на внесеното отъ г. Министра на Вътрѣшнитъ Работи прѣдложение за измѣнение на надлежния членъ отъ Закона за чиновниците, ние не ще бждемъ принудени да плащаме тримѣсечни заплати на ония чиновници, които ще бждатъ уволнени поради закриването на длъжноститъ, бидейки закрити по бюджета.

Азъ съмъ ималъ случай, г-да народни прѣдставители, и другъ пѣтъ да обсъждамъ нашия държавенъ бюджетъ, и въ частности бюджета на всеко едно министерство. Въ тази си работа даже съмъ бивалъ спомогванъ, съмъ се консултирвалъ съ много близки свои приятели, нѣкои, отъ които засѣдаватъ въ тази ограда. Обсъждайки прѣдставения тазъ година бюджетопроектъ отъ Министерството на Вътрѣшнитъ Дѣла азъ съмъ се ръководилъ отъ тия изучавания, отъ тия бѣлѣжки, които другъ пѣтъ съмъ си правилъ. И колкото да ми е неприятно да влизамъ въ голѣми подробности, азъ най-покорно ще ви моля да имате снисхождение да ми позволите да ви прѣдставя направенитъ си бѣлѣжки. Остава на вашето благоусмотрѣние да ги приемете или не. Ще ви кажж, прѣди всичко, обаче, че отъ мене е била далечъ мисълта да шиканирамъ, да оскърбявамъ било г. министра или нѣкого друго, било пѣкъ да спъвамъ, или съ прѣдложението, което ще направя, да причинявамъ, ако би било прието, едни спънки въ правилното функциониране на административнитъ учреждения. Тия мои бѣлѣжки сж слѣдующитъ:

Най-напрѣдъ съмъ се спрѣлъ на заплатата на министра. Вамъ е вече извѣстно, че тази заплата дълги години у насъ бѣше 12.000 л.; обаче, прѣди 1894 год. тя се увеличила на 18.000 л. Бѣше спадната прѣзъ 1898 год. на 16.560 л. толкозъ, колкото е прѣдвидена тая плата въ внесенния бжджцъ бюджетъ отъ сегашното правителство. Спомнявамъ си, г-да, че не само тия отъ нашитъ другари, които въ миналото Обикновено Народно Събрание бѣхж оппозиция на миналото

правителство, но и много отъ другаритъ ни, които бѣхж вънъ отъ Камарата, чрѣзъ пресата, или на публични събрания, сж се исказвали въ полза най-много за намалението платата на министритъ до размѣръ какъвто е билъ по-рано. И менъ ми се струва, че чувството на самоуважение или, ако щете, нуждата отъ послѣдователностъ ни задължава да поддържаме мнѣнието, което е било наше, когато сме били въ оппозиция. И, слѣдователно, позволявамъ си да помоля най-напрѣдъ г. министра и слѣдъ това г. г. членовитъ на Народното Събрание да се съгласятъ, щото заплатата на министра да бжде 12.000 л. (Константинъ Панайотовъ: И протести имаше!) Не ми се иска, г-да, да влизамъ въ частни расправи, защото, мисля, ще се отклоня много, ако отговарямъ на всекиго отъ васъ. Азъ ще намѣря да отговоря на всекиго, но нѣмамъ този навикъ. Ще ви моля, недѣйте ме прѣдизвиква. Бждѣте увѣрени, че азъ съмъ готовъ да отговоря. Тия апострофирования ще ме бавятъ само; затова ще ви моля, за да слѣзж по-скоро отъ трибуната, да ме оставите да се искажж, макаръ да не обърнете внимание на туй, което ще кажж. (Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Сава Иванчовъ: Продължавайте!)

Наистина, ще кажж, че се е поддържало често да бжде голѣма заплатата на министра, за да може да прѣкарва охолно, за да го не съблазняватъ множеството случаи, които се прѣдставятъ за да бжде подкупенъ. Азъ отхвърлямъ този мотивъ съ негодуване, защото не можж да допусна, че нѣкой отъ сегашнитъ министри, особено оня на Вътрѣшнитъ Дѣла, ще падне толкозъ низко нравствено, щото, не бидейки доволенъ отъ министерската заплата, или ако тя бжде намалена, да се подплъзне и да посѣгне чрѣзъ безчестни срѣдства да си навакса туй, което ние бихме отказали да му дадемъ, туй, което не би му достигнало. Допущамъ по-скоро, че който отъ сегашнитъ министри не би му изнасяло да служи за 12.000 л. ще се оттегли отъ министерския постъ, отколкото ако откажемъ да му дадемъ по-голѣма заплата, да умърси своитъ ржцъ въ кражба или рушветъ, или какъвто да е злоупотрѣбление. Така щото, вслѣдствие на туй и като имамъ прѣдъ видъ, че главно сегашнитъ министри най-тежко чувствуватъ кризата, която прѣкарва страната, и ако тѣ трѣбва да се грижжтъ, най-главната грижа на тѣхнитъ плещи тежи за да се направжтъ икономии, съкращения, въобще да се намѣри единъ способъ за да излѣземъ отъ тази тежка, неприятна финансова криза; като имамъ прѣдъ видъ всичко това, надѣжж се, че туй ми прѣдложение нѣма да бжде отхвърлено. Отъ вотираната плата на Министра на Вътрѣшнитъ Дѣла ще зависи, г-да, и размѣрътъ на заплатата на останалитъ г. г. министри. Не затуй, защото тозъ, който занимава портфейльтъ на Вътрѣшнитъ Дѣла, е шефъ на партията, която има болшинството въ Камарата, а затуй, защото споредъ парламентарната практика, като се опрѣдѣли въ първото вотиране на бюджета тая заплата, по другитъ бюджети се счита вече въпросътъ за рѣшенъ, за работа свършена и даже разисквания не ставатъ. Така щото, ако сега приемете 15.000 л., както прѣдлага комисията, непрѣмѣнно ще трѣбва да приемете по 15.000 л. и на останалитъ г. г.

министри; и наопаки, приемоте ли сега 12.000 л., ipso facto вие прѣдрѣшавате въпроса за останалитѣ г. г. министри.

Сжщото е и по отношение длѣжността на главнитѣ секретари. Ако вие запазите тази длѣжност по Министерството на Вътрѣшнитѣ Дѣла, вие прѣдрѣшавате нейното запазване и по другитѣ министерства; както, ако я заличите, ще я заличите и за другитѣ министерства, или поне ще я задържите тамъ, където ще признаете, че е безусловно необходима. По Министерството на Вътрѣшнитѣ Дѣла главниятъ секретариатъ не е едно учреждение, една длѣжност безъ значение; бесспорно, тя има своето значение, има и своята полза за службата. Но азъ мисля, че ако този институтъ се унищожи, се отмахне, ако тая длѣжност бѣде закрыта, службата пакъ ще може добръ да се направлява и изпълнява отъ останалия персоналъ въ този департаментъ. Ако ли за запазването на главния секретаръ се прѣдставятъ слѣдующитѣ два мотива, първо, че той концентрира въ себе си направлението на управлението по Министерството на Вътрѣшнитѣ Дѣла, и, второ, че въ отсъствие на министра той е, който ще раздѣли материала между останалитѣ началници на отдѣления и ще дава тонъ, направление на службата въ министерството, на тия два мотива, азъ мисля, че може да се противопостави слѣдующето възражение. По първия, че когато отсъствува министърътъ, единъ отъ неговитѣ колеги, титуларенъ министъръ го замѣства *ad interim* и работата ще си я вършатъ началницитѣ на отдѣленията. По втория мотивъ, че не е толкова съдобносно за правилното функциониране на това министерство разпрѣдѣлението на работата между началницитѣ на отдѣленията. Министерството е разпрѣдѣлено на толкова отдѣления, колкото разнородни служби има въ неговото вѣдомство, и всѣко отдѣление има своя началникъ, който се занимава съ специалността си, съ особенъ родъ работа на тая служба. Обикновено, когато едно писмо или актове трѣбва да се отнесатъ до отдѣлението на изборнитѣ учреждения, испращающето го учреждение го адресира направо до това отдѣление. Или, ако това допуснемъ, въ случай че му се даждъ такива наставления, такива распорѣждания, регистраторътъ ще ги получава и регистрира въ входящия дневникъ и слѣдъ като прѣгледа, прочете и разбере за какво се отнася бумагата, защото е длѣженъ да резюмира нейното съдържание въ регистра, ще я испраща на надлежното отдѣление.

Тѣй щото, по тия двѣ съображения, азъ мисля въ случай длѣжността главенъ секретаръ да се закрие.

По досегашния бюджетъ, дѣйствующъ прѣзъ тази година, прѣдвидени сж двама ревизори: единъ съ заплатата 4.800 л., а другия съ 5.580 л. По бюджетопроекта сега се прѣдвижда за единъ ревизоръ 5.580 л., а по комисията 5.160 л. Азъ мисля, г-да, че длѣжността на ревизора въ Министерството на Вътрѣшнитѣ Работи не е излишна и че единъ ревизоръ е достатъченъ. Но, струва ми се, че заплатата може да се изравни съ оная на началника на отдѣление, и то както я е приела комисията, тѣй като менъ ми се струва, че на началникъ на отдѣление ще бѣде достатъчно да има заплатата 4.800 л., толкова повече, че

по вѣдомството на Финансовото Министерство за миналата година имало е началници на отдѣления съ такава заплата. Струва ми се, че добръ ще бѣде, ако се спремъ на тая реформа и ако гласуваме заплатата на всѣки началникъ отдѣление по всички министерства по 4.800 л. годишно. Вече това, споредъ мене, ще бѣде крайниятъ минимумъ, но и надлежниятъ максимумъ за настоящитѣ обстоятелства.

Като минавамъ по-нататъкъ, по перото за писаритѣ и разсилнитѣ, азъ не съмъ направилъ никаква забѣлжка, като съмъ смѣталъ, че ако има нужда отъ голѣмъ персоналъ, какъвто се държи, ако се отмахнатъ много излишни формалности, могатъ да се направятъ и тукъ икономии и прѣдвиденитѣ 20.000 л. могатъ да не бѣждъ исхарчени.

Относително старшитѣ и младшитѣ подначалници намирамъ, че комисията е направила по-добро разпрѣдѣление въ платата отъ онова, което азъ прѣдвиждахъ сега; но, въ всѣки случай, ще кажъ, че за старшия подначалникъ азъ прѣдвиждамъ плата 3.780 л., а за младшия 2.760 л., като прѣдиполагамъ, че сжщата реформа ще се постигне и по другитѣ вѣдомства.

Платата на по-долнитѣ чиновници мислѣхъ, и продължително мисля, че нѣма мѣсто да се кастри; слѣдователно, на регистраторъ-архиваря, помощникъ-архиваря, оржейния майсторъ и пр. нѣма защо да закачаме тѣхната заплата.

Минавамъ на окръжнитѣ управления. И въ моитѣ бѣлѣжки, г-да, заплатата на първостепенитѣ окръжни управители е била опрѣдѣлена на 6.000 л.; обаче, на Софийския съмъ прѣдвидѣлъ 240 л. повече, а комисията е намалила тия 240 л., вървамъ съ съгласието на г. министра. Азъ приемамъ това съ удоволствие.

Колкото се отнася до прѣдставителнитѣ, азъ мисля, че тѣ могатъ да минатъ безъ прѣдставителни. Доколкото знамъ, макаръ тѣ да сж въ сношение съ прѣдставителитѣ на иностраннытѣ държави, обаче, не имъ се прѣдставя често случаи, които да иматъ назначение исхарчването на всички прѣдставителни, и една икономия отъ 3.600 л. мисля, че бихме могли да направимъ въ това отношение.

Прѣдвиждатъ се пѣтни и дневни, които комисията е запазила въ по-малко, обаче въ 1898 год. въ бюджета такива не е имало. Азъ имамъ бюджетопроекта отъ тази година, можете да го видите, тамъ не се прѣдвиждатъ пѣтни и дневни на окръжнитѣ управители. Прѣвъ пѣтъ се прѣдвиждатъ такива по бюджета за 1899 год. Добръ, г-да, азъ мисля, че можемъ да направимъ и тази икономия, която по бюджетопроекта възлиза на 5.520 л. (Министъръ Д-ръ Василъ Радославовъ: Виджъ общата сума!) Азъ цровѣрихъ.

Заплатата на секретаритѣ, подсекретаритѣ и другитѣ по-долни чиновници тоже азъ не съмъ намалилъ. Второстепенитѣ окръжни управители: Бургазки, Видински, Шуменски, Сливенски и Старо-Загорски азъ съмъ мислилъ, че може да имъ бѣде достатъчна заплатата въ размѣръ на 4.800 л. за всѣкиго годишно. Вие знаете, г-да, че колкото и да е важенъ постътъ на единъ окръженъ управитель, за

замѣшването му можете много лесно да намѣрите достойно лице, което съ удовольствие би служило съ такава плата. Г-нъ Министърътъ на Вътрѣшнитѣ Работи е ималъ похвалната мисль да повика на тия служби сѣдии. Е добръ, хора, които сж получавали по 300 л. мѣсечно, като тѣзи сѣдии, хора съ висше образование, мисль, повикани на длъжността окръжни управители, ще бждѣтъ прѣдволни, ако иматъ плата отъ 100 л. повече мѣсечно — вмѣсто 300, да получаватъ 400 л. Но не разбирамъ защо да бждѣтъ платитѣ 5.160 л., както комисията ги приема.

Сжщо тѣй мисль, че Бургазкиятъ окръженъ управителъ може да остане безъ прѣдставителни, а пѣкъ всички — безъ пѣтни пари.

Минавамъ на третостепенитѣ окръжни управители. Като имамъ прѣдъ видъ прѣдложението на Добринския народенъ прѣдставителъ, г. Арсениевъ, подкрѣпено тъкмо отъ 76 души народни прѣдставители, което държж на рѣка и чрѣзъ което се иска закриването на Ломския, Свищовския, Севлиевския, Трънския, Татаръ-Пазарджишкия окръзи; като сподѣлямъ напълно това прѣдложение, което съмъ подписалъ, заедно съ останалитѣ колеги, и като съмъ убѣденъ, че закриването на тия окръзи нѣма да накърни въ нищо правилния ходъ на административната машина и добрия редъ въ вътрѣшното управление на страната — азъ мисль, че могли бихме още сега, при вотирането на бюджетопроекта да не гласуваме кредита за окръжнитѣ управления въ тия 5 градища и по този начинъ *de facto* да закриемъ 5-тѣ окръжия и, слѣдователно, да гласуваме кредитъ само за окръжнитѣ управления въ Враца, Ловечъ, Плѣвенъ, Разградъ, Силистра и Хасково. Ако туримъ заплатата на окръжнитѣ управители по 4.590 л. — комисията прѣдлага по 4.620 л. — ще имаме 27.540 л. Заедно съ намалението платитѣ на всички икономията ще възлиза на 27.636 л. По тоя начинъ ще имаме намаление въ числото на останалитѣ служби и най-накрай на мѣсто да имаме 159.916 л. за окръжнитѣ управители расходъ или 141.220 л. както прѣдвижда комисията, ще имаме само 103.444 л.

Минавамъ на Софийското градоначалство и констатирамъ, че тамъ напълно съмъ билъ съгласенъ съ считае-матата комисия. Мислѣхъ, че можемъ да заличимъ прѣдставителнитѣ, които комисията задържа; ако се считатъ необходими нѣмамъ нищо противъ — най-послѣ 1.200 л. не е Богъ знае каква сума.

Отдѣлнитѣ околийски управления въ Пловдивъ, Русе и Варна, както и въ София, Видинъ, Бургазъ, Враца, Кюстендилъ, Плѣвенъ, Разградъ, Сливенъ, Стара-Загора, Търново, Шуменъ, Силистра и Хасково, азъ мисль, че бихж могли да бждѣтъ закрити: въ тия мѣста има окръжни управления, окръжни управители и тѣхни секретари и азъ мисль, че тѣ прѣкрасно бихж могли да вършѣтъ работата на околийскитѣ началници. Вѣрвамъ да помните, че въ Южна-България, когато бѣше Источна-Румелия, въ окръжнитѣ градища секретаритѣ на окръжнитѣ управители, на префектитѣ, бѣхж еднакво и околийски началници и вмѣсто да се наричахж секретари наричахж се секретари-началници. Т. е. като запазимъ платата на секретаритѣ, както бѣше прѣдвидено въ бюджетопроекта и

като имъ притуримъ още по 900 л. повече, бихж могли тѣ да вършѣтъ работата на околийскитѣ началници, задружно, съ съдѣйствиe, на окръжнитѣ управители. Ще ви разкажж единъ случай, г-да, който е много характеренъ. Прѣзъ това лѣто имамъ случай, като кметъ въ гр. Шуменъ, на 30-й августъ да получж, чрѣзъ околийския началникъ, прѣписъ отъ една окръжна телеграма отъ Гражданската санитарна дирекция, съ дата 5-й августъ. Това ми направи впечатление и про-вѣрихъ. Констатирахъ, че телеграмата на 5-й августъ е била получена въ окръжното управление, оттамъ е експедирана за околийскитѣ началници, за да я прѣдадѣтъ на общинскитѣ кметове, на 6-й августъ. Отъ Шуменското околийско управление имаме надписъ съ дата 16 или 18-й августъ и, прѣдставѣте си, въ кметството въ гр. Шуменъ, което е една педя далечъ отъ околийското управление, се получи чакъ на 30-й августъ. И телеграмата бѣше бърза! Съобща-ваше се, че се появила чума въ Португалия за да се вземжтѣ мѣрки. Е добръ, тѣзи случаи не сж единствени; тѣ сж, за съжаление, чести, доста чести, а това доказва, че много длъжности и прокарването на една прѣписка прѣзъ 99 рѣцѣ, прѣзъ разни канали, не улеснява, а спъва, забавя работата.

Платата на околийскитѣ началници въ останалитѣ околии, азъ мисль, че може да бжде за второстепенитѣ 2.400 л.; на секретаритѣ и регистраторитѣ остава сжщата плата, а на третостепенитѣ околийски началници — 2.100 л. Чувамъ да се казва, че най-хубаво безъ пари да служатъ. Азъ не съмъ на това мнѣние. Менѣ ми се струва, че съ такава заплата може да намѣрите двойно число кандидати за околийски началници, толкова повече, че тѣхната работа не е тѣй трудна за да се изисква отъ тѣхъ една по-обширна подготовка за да заематъ тая длъжностъ. Виждаме, че у насъ по-голѣмата частъ отъ околийскитѣ началници, прѣди да станжтѣ такива, сж служили съ заплата не по-голѣма отъ 150 л. мѣсечно. (Деню Маневъ: Само униформата имъ е 500 л.!) Имате право, че това е много, но съмъ на мнѣние и бихъ молилъ г. Министра на Вътрѣшнитѣ Работи да отмѣни тая униформа. Нема е необходимо да бждѣтъ плашило на населението. Какъ единъ мирови сѣдия внушава респектъ на хората безъ да има униформа и стражари? Полицейскитѣ началници можѣтъ да иматъ униформа, но околийскитѣ началници не трѣбва да я иматъ. Въ Ромжния околийскитѣ началници нѣматъ униформа; полицейскитѣ комисари даже ходжтѣ цивилни и когато нѣкой не иска да ги признае за такива, тѣ носжтъ знакъ, показватъ си знака и се считатъ дѣйствителни въ изпълнение на служебната си обязаностъ. Тѣй щото, азъ мисль, че ако махнемъ униформата на околийскитѣ началници, ако имъ дадемъ само единъ знакъ, ще можемъ смѣло да намалимъ заплатата имъ и съмъ убѣденъ, които занимаватъ сега тия постове, които сподѣлятъ чувствата на народнитѣ прѣдставители за намаление въ расходитѣ, съ удовольствие, безъ роптание ще приемжтѣ да се подчинжтѣ на това. Ако се намѣржтѣ нѣкои, които не желажтѣ и не можѣтъ съ толкова да живѣжтѣ, или можѣтъ другадъ да намѣржтѣ служба по-добра, или съ частна работа да

искарватъ по-голям печалба, нѣма освѣтъ да отстъпнѣтъ мѣстата на толкова много кандидати, които постоянно бѣс-покожѣтъ и министри и други да получатъ служба.

По тоя начинъ, г-да, отъ закриването на околийскитѣ управления и отъ намалението заплатитѣ на околийскитѣ началници ние можемъ да реализираме една икономия отъ 240.016 л. Като притуримъ икономията и отъ закриването на околийскитѣ управления, споредъ прѣдложението на г. Министра на Внѣшнитѣ Работи, въ Павликенско, Овче-Хлъмско и Тръвненско — 24.600 л., то ще имаме всичко икономия 264.616 л.

Относително полицейскитѣ пристави, азъ мисля, че тѣхната заплата може да бѣде разпрѣдѣлена по слѣдующия начинъ: на служащитѣ въ Столицата по 2.400 л. годишно; на ония въ провинцията именно въ Пловдивъ, Русе, Варна и Бургазъ, по 2.100 л.; останалитѣ, третостепенитѣ полицейски пристави, по 1.800 л., както е прѣдвидѣла и бюджетарната комисиия.

Минавамъ на полицейскитѣ стражари. Азъ мисля, че въ 26-тѣ околии, гдѣто има полицейски пристави, достатъчно е да има само по единъ коненъ стражаръ, а въ другитѣ по единъ пѣши и по единъ коненъ старши стражари. И тѣй, ще имаме 84 конни старши стражари по 1.200 л. = 100.800 л.; допълнителни конни старши стражари 21 съ сжщата плата = 25.200 л.; пѣши старши стражари 58 по 900 л. = 52.200 л.; допълнителни 21 по 900 л. = 18.900 л. Относително младшитѣ конни стражари, мисля, че ще е достатъчно, ако имаме по 10 на околия, 84 околии по 10 правятъ 840, по 900 л. плата 756.000 л. По 15 пѣши младши стражари на всѣка околия 1.260 души, по 600 л. плата 756.000 л. (Димитъръ В. Мантовъ: За градищата?) Прѣдвиждамъ. За Столицата прѣдвиждамъ 240 души. (Димитъръ В. Мантовъ: За провинцията казахте 840 души.) Вѣрно, пропуснахъ съмъ. (Димитъръ В. Мантовъ: Русе, Варна, Пловдивъ и Бургазъ?) За Столицата 240, за Пловдивъ запазвамъ сжщото число, прѣдвидено въ бюджетопроекта.

И тѣй, споредъ тии прѣсѣмѣтания, г-да, всичко по § 1-й икономиятъ би могли да възлѣзѣтъ на 1.042.676 л., съ една малка разлика въ минусъ, като смѣтнемъ заплатата на столичнитѣ стражари, които съмъ пропуснахъ. Срѣщу тази икономия, г-да, азъ мисля, че бихме могли да позволимъ едно увеличение на расхода по втория отдѣлъ на бюджета, именно относяще се до медицинската часть. Не искамъ да справамъ сега тегилата на населението. (Прѣдсѣдателствующий Сава Иванчовъ: Г-нъ Краевъ. Когато дойде редъ по този въпросъ, по-добре тогава говорѣте!) Тѣй, по може да не вземъ думата тогава, та на кѣсо ще кажъ сега и да свършѣ, за да не вземамъ думата по-нататѣкъ. Вмѣсто да имаме по единъ околийски лѣкарь въ околия, мисля, бихме могли да имаме по двама и вмѣсто да плащаме по 4.200 л. годишно, плюсъ 480 л. безотчетно пжтни... (Единъ прѣдставителъ: Намалено е! — Министъръ Д-ръ Василь Радославовъ: Има много измѣнения; тѣй щото, по-хубаво е послѣ да говорите по това!) Нѣма зараръ! На мнѣние съмъ да се

увеличи даже тѣхната заплата, даже такава да бѣде каквато взематъ управителитѣ въ окръжнитѣ болници. На мнѣние съмъ на околийскитѣ лѣкари по двама въ околия платитѣ да бѣдѣтъ по 5.400 л., разбира се, безъ да искатъ пари за прѣглеждане на болни и да сѣ принудени винаги да сѣ по обиколка. Ще имаме за 168 лѣкари 90.720 л., като запазвамъ прѣдвиденитѣ въ бюджетопроекта фелдшери... (Димитъръ В. Мантовъ: Прѣдвидени сѣ повече!) Толкозъ по-добре. (Д-ръ Лазаръ Догоровъ: Трѣбваше да чакате доклада, защото сме направили значителни измѣнения! — Илия Д. Вълчевъ: Фелдшеритѣ сме увеличили двойно!) Въ таквъ случай азъ ще свършѣ по § 1-й съ забѣлѣжка, че би било желателно, полицейскитѣ стражари у насъ да се употребяватъ повече за тѣхното назначение, отколкото да служатъ на голѣмцитѣ и отколкото да се употребяватъ за салтанатъ. Г-да депутатитѣ отъ Шуменския окръгъ може да ви засвидѣтелствуватъ, че тамошниятъ окръженъ управител, като трѣгне по обиколка изъ окръга, пуца единъ коненъ стражаръ прѣдъ файтона, другъ слѣдъ файтона и трети на файтона. Г-нъ Божилъ Райновъ знае, че привечеръ, като мине човѣкъ по край неговата кѣща, непрѣмѣнно ще види до кѣщата му да стоѣтъ двама стражари. (Божилъ Райновъ: Азъ не съмъ видѣлъ какъ пактува Шуменскиятъ окръженъ управител, но можъ да кажъ, че когато азъ бѣхъ тамъ, нѣмаше стражари до кѣщата му.) Единъ окръженъ управител трѣбва да се отнася добре къмъ народа, а не да го прѣслѣдва. Съ присѣкрбие ще констатирамъ, че хора като Кожухарова въ околията щомъ станахъ управители и управници захванахъ да употребяватъ стражаритѣ за своя угода. (Константинъ Досевъ: Кожухаровъ, види се, Ви вади очитѣ, затова говорите така!) Лѣжете се, като казвате, че ми вади очитѣ! (Константинъ Досевъ: Злоба имате противъ него!) Никаква злоба нѣмамъ къмъ него! (Константинъ Досевъ: Той не е въ положение да Ви направи зло!) Азъ просто ще констатирамъ това, което е, и ще искажъ желание да не бѣде по-нататѣкъ... (Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Сава Иванчовъ: Направѣте интерпелация, г-нъ Краевъ!) Това не е въпросъ за интерпелация. Съжалявамъ, че не разбирате тия нѣща. Азъ ще ви кажъ, че когато се разисква единъ бюджетъ, (Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Сава Иванчовъ: Това сѣ частни дертове!) депутатитѣ иматъ право да критикуватъ управлението. И ще ви кажъ, че този сжщиятъ окръженъ управител отиде да агитира за избирането на г. Д-ръ Провадалиева въ Шуменската околия. (Петъръ Н. Даскаловъ: Тогава да го обѣсимъ!) Не сте ли вие, г-да, които най-много възставахте противъ намѣсата на властѣта въ изборитѣ? (Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Сава Иванчовъ: Свършихте ли, г-нъ Краевъ?) Свършихъ, г-да, като пожелавамъ, щото духътъ на икономии да ръководи всичкитѣ ви рѣшения и да правимъ икономии тамъ, гдѣто е възможно, а не кѣдѣто можемъ да попрѣчимъ на добрия ходъ на управлението.

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Сава Иванчовъ: Г-нъ Георговъ има думата!

Илия Георговъ: Г-да народни прѣдставители! При бюджета на Министерството на Вжтрѣшнитѣ Дѣла, както и при другитѣ бюджети, които ни се прѣдставятъ отъ сегашното правителство (Не се чуе. — Гласове: На трибуната!)

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Сава Иванчовъ: Елате на трибуната, г-нъ Георговъ!

Илия Георговъ: (Отива на трибуната.) Г-да народни прѣдставители! Въ бюджета на Министерството на Вжтрѣшнитѣ Дѣла, както и въ другитѣ бюджети, които ни се прѣдставятъ отъ сегашното правителство, сж направени съкращения въ личния съставъ по единъ механически начинъ. Сегашното правителство е намалило заплатитѣ на всичкитѣ чиновници съ извѣстенъ процентъ. (Димитъръ В. Мантовъ: Не е вѣрно!) Така сжщо, то е направило въ видъ на заемъ голѣми процентови одръжки пакъ на сжщитѣ чиновници. (Паскалъ Гълъбаровъ: Тукъ не е въпросътъ за одръжкитѣ; тѣ сж башка!) Но въ тия съкращения, то не е взело въ внимание, че съкращенията, които се правятъ на чиновницитѣ, отъ подначалникъ надолу, сж такива, щото тѣ не ще могатъ да живѣятъ съ заплатитѣ, които ще ги получаватъ. Освѣнъ това, министерството не е взело въ внимание, че тия съкращения ще иматъ извѣстно влияние — съкращенията въ данния случай на личния съставъ на Министерството на Вжтрѣшнитѣ Дѣла — ще иматъ извѣстно влияние на търговията, на дребната промишленостъ. Като се правятъ такива съкращения на всички чиновници, като се почне отъ министра и се свърши съ разсилния и писаря, нѣма съмнѣние, казвамъ, че слѣдъ това всички тия чиновници ще намалятъ своитѣ поръчки и покупки, и, вслѣдствие на това, ще се намали и джирото на търговцитѣ и на нашитѣ занаятчии. А това ще да влоши още повече и така лошото положение на нашитѣ търговци, на нашитѣ занаятчии.

Подиръ това, както личниятъ съставъ на Министерството на Вжтрѣшнитѣ Дѣла, така и личнитѣ състави на другитѣ министерства, иматъ да даватъ на Българската Народна Банка, и слѣдъ тия съкращения, които се правятъ, тѣ не ще могатъ редовно да си исплащатъ погашенията и лихвитѣ на Българската Народна Банка. Това е лошото влияние, което ще иматъ такива едни съкращения върху икономическото състояние. Азъ мисля, че правителството можеше да постигне сжщитѣ резултати, даже по-голѣми, ако съкратѣше бюджета съ по-голѣми суми, ако то би ни прѣдставило нѣкои добри обмислени реформи, напр. ако министерството бѣше съкратило окръжитѣ съ 7, тъй както се прѣдлага отъ г. главния секретаръ при Министерството на Вжтрѣшнитѣ Дѣла, който много добръ знае отъ опитъ, че държавниятъ организъмъ нѣма да се поврѣди, ако се намалятъ окръжитѣ съ 7. Освѣнъ това, Министерството на Вжтрѣшнитѣ Дѣла можеше да постигне една значителна икономия, ако бѣше прѣобразувала полицията. Азъ мисля, че за да се запази редътъ, щѣше да бѣде достатъчно половината отъ онова число стражари, пѣши и конни, което сега имаме,

Освѣнъ това, азъ мисля, че, съ исключение на София, би могло да се унищожатъ всичкитѣ длѣжности на полицейскитѣ пристави, тъй като у насъ полицейскитѣ пристави, понеже постоянно се смѣняватъ, не знайтъ асж и полицейската служба. Въ провинцията, ако би се централизирила полицейската служба въ рѣдѣтъ на околийскитѣ началници, азъ мисля, че тѣ бихж могли да запазятъ реда и само съ старшитѣ стражари, безъ полицейскитѣ пристави. Старшитѣ стражари сж, които, като стоятъ дълго врѣме на служба, знайтъ най-добръ полицейската служба. Нашитѣ полицейски пристави сж повечето партизани; тѣ се занимаватъ съ прѣслѣждане на политическитѣ противници на правителството; така щото, ако длѣжността на полицейскитѣ пристави се унищожи, нѣма отъ това да пострада редътъ.

Вижда се, че тукъ съкращенията, които ни се прѣдлагатъ, сж направени много набързо и г. Министърътъ на Вжтрѣшнитѣ Дѣла е ималъ, види се, повече работа съ управлението на партията си, та не е могълъ да прѣдстави нѣщо по-обмислено, съ което да може да съкрати своя бюджетъ. По тия причини, азъ мисля, че съкращенията съ процентитѣ иматъ лошо влияние върху икономическото състояние на страната, когато можеше бюджетътъ да се съкрати много по-добръ, ако Министерството на Вжтрѣшнитѣ Дѣла бѣше намалило окръжитѣ съ 7 и ако бѣше прѣобразувало полицията, по начинъ, щото въ провинцията да нѣма длѣжности на полицейски пристави. Такова е моето мнѣние върху въпроса за прѣобразуванията, които би трѣбвало да се направятъ въ бюджета на Министерството на Вжтрѣшнитѣ Дѣла.

Никола Бакевъ: Г-да прѣдставители! Откакъ се е отворила тази сесия, прѣдметъ на разговоръ между гражданитѣ, били тѣ търговци, земледѣлци или занаятчии, все е за икономии, за икономическото положение на страната и за бѣдѣщитѣ мѣрки, които Народното Събрание ще вземе по този въпросъ. Всички чакатъ да се направятъ нѣкои икономии по разнитѣ отрасли на управлението, да се намалятъ разнитѣ чиновнически служби, заплатитѣ на тия чиновници и пр.; всички, казвамъ, тия работи се очакватъ да станатъ, безъ да се гледа на политически убѣждения, и всички заедно трѣбва да работимъ да се намалятъ тия излишни служби и да се намалятъ заплатитѣ на чиновницитѣ. (Иванъ Г. Поповъ: Това именно и правимъ.)

На първо мѣсто, за да се направятъ икономии, трѣбва да захванемъ отъ дневнитѣ пари на народнитѣ прѣдставители. Напрѣдъ се говори, но не се прие да се намалятъ дневнитѣ пари на прѣдставителитѣ отъ 20 на 15 л., или, както каза г. Краевъ, на 10 л. да се намалятъ на тукашнитѣ прѣдставители, които идватъ въ Събраниято много късно и пакъ взиматъ по 20 л. И когато днесъ страната се управлява отъ Либералната партия, най-вече може да станатъ икономии, защото отъ единъ протестъ отъ 1894 год., който е подписанъ отъ г. Д-ръ Вачова, отъ г. Радославова и др., се вижда, че Либералната партия, когато дойде на власт, иска да направи дневнитѣ пари на прѣдставителитѣ отъ 20 на 15 л., а сжщо и министритѣ да получаватъ по 12.000 л., както е било по-напрѣдъ; освѣнъ това, да се

намали армията на 26.000, да се намалжт квартирнитъ пари (Нѣкой отъ прѣдставителитъ: Това вече не е генерални дебати!) За да можемъ да направимъ икономии по другитъ министерства, най-напрѣдъ трѣбва да направимъ икономии въ Министерството на Вжтрѣшнитъ Дѣла. И най-напрѣдъ, г-да прѣдставители, трѣбва да направимъ икономии отъ себе си, отъ нашитъ дневни, като ги намалимъ, защото всѣки ще ни каже: „Какво ще направите вие, когато за себе си не намалявате!“ (Петъръ Н. Даскаловъ: Тази пѣсенъ сто пкти вече става я слушае!)

По § 1-й, г-да прѣдставители, достатъчно обширно се исказа г. Краевъ. Азъ ще кажъ само, че г. Министърътъ на Вжтрѣшнитъ Дѣла е намѣрилъ за по-добръ да се закрижт околитъ: Павликенска, Трѣвненска и Голѣмо-Конарска.

Г-да народни прѣдставители! Въ 1889 год., когато се откри нашата, Павликенска околия, съ центръ Паскалевецъ, имаше нужда отъ тази околия, и въ 1895 год. се взехъ нѣколко села, та се присѣдинихъ къмъ тази околия. Азъ не могъ да се начуджъ, защо сега г. Министърътъ на Вжтрѣшнитъ Дѣла иска да закрие тази околия, когато хората тамъ чакатъ да иматъ сѣдия. . . (Нѣкой отъ прѣдставителитъ: Когато дойде въпросътъ за тия околии, тогава говорѣте!) Когато тамъ има земледѣлческа каса, и сега всички тия работи нѣма да ги има, щомъ като се закрие околията и се растуржт нейнитъ села по всички други околии. Околията се прави за улеснение на населението, а окржзитъ може да се закрижт. (Сотиръ Календеровъ: Азъ съмъ пкъ на противното мнѣние!) Даже въ 1893 год. единъ отъ сегашнитъ министри се исказа, че когато се направи централната линия, тогазъ ще може да се закрижт нѣкои окржзи.

За намалението заплатитъ ще кажъ, че трѣбва да стане намаление само на тия чиновници, които получаватъ отъ 1.000 л. нагорѣ, а за другитъ, които получаватъ по-малко отъ тази сума, какво намаление ще имъ се направи, когато ще плащатъ толкозъ даждия, като патентъ, одржжи за пенсия и пр.? Най-послѣ, като имамъ прѣдъ видъ, че трѣбва да се направжт икономии отъ самитъ министри и вѣрвамъ даже, че ще се съгласжт на тази плата, която обяви тогазъ програмата на Либералната партия, азъ съмъ убѣденъ, че ще направите, както намаление на службитъ, така сжщо и намаление на заплатитъ, и това ще бжде добро за населението.

Тодоръ К. Шипковъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ посрѣщамъ съ особено удоволствие намалението, което г. Министърътъ на Вжтрѣшнитъ Дѣла е направилъ въ своя бюджетъ. Това намаление възлиза на една сума отъ около 900.000 л. Щѣше да направи, обаче, г. Министърътъ на Вжтрѣшнитъ Дѣла два пкти и три пкти по-хубаво, ако това намаление възлизаше на 2.000.000 л. Прѣдъ видъ на особеното положение, въ което се намираме, азъ мислж, че тия икономии може да се направжт. Първата икономия, която може да се направи е — капитална икономия — е намаление на окржзитъ. (Нѣкой отъ прѣдставите-

литъ: За разнообразие, трѣбва да има и малко глупости!) Ние имаме 22 окржга въ една твърдъ малка страна. Въ Белгия, страна два пкти повече населена, гдѣто окржжитъ управители иматъ три пкти повече работа, има само 8 окржга; въ Франция, страна съ около 40-милионно население, има 84 департамента. Прѣдъ видъ, че у насъ се направихъ вече държавни желѣзници, азъ мислж, че сегашнитъ окржзи може да се намалжт много хубаво, ако не както парламентарната комисиия бѣше прѣпоржчала на правителството, то поне най-малко на 14. И миналиятъ режимъ, когато дойде, общаваше извѣстни икономии, но тѣ се видѣхъ на тогавашната лѣвица много малки и лѣвицата по сжщия начинъ, както сега, бичуваше дѣсницата. И което е още по-чудно, че г. Арсениевъ, докладчикъ по бюджета на Министерството на Вжтрѣшнитъ Работи, въ 1894 год., въ VIII-то Обикновено Народно Събрание, самъ е подписалъ единъ протестъ и е възставалъ противъ дѣсницата, загдѣто излиза съ едно намаление отъ 2—3.000.000 л., които г. Гешовъ направи тогава въ бюджета. Тогава г. Арсениевъ настояваше на едно намаление най-малко отъ 12.000.000 л. Този протестъ, който подиръ малко ще ви се прочете отъ одного отъ лѣвицата, е подписанъ отъ 30—40 души; този протестъ е подписанъ най-напрѣдъ отъ Д-ръ Вачова, който е настоявалъ толкова наложително да се намалжт окржжията, да се намалжт министерскитъ заплати отъ 18 на 12.000 л., да се намали стражата, да се намали и войската. Прѣдъ видъ, че съображенията сега сж много полесни, отколкото сж били тогава, ние ще направимъ много хубаво, ако бждемъ послѣдователни и настояимъ затова именно сега, когато тѣзи тогавашни народни прѣдставители, които сж взели инициативата въ 1894 год., сж сега въ дѣсницата. Сега прѣдѣдателствующиятъ въ генералнитъ дебати най-силно е настоявалъ тогава за тия икономии. Либералната партия, която е взела инициативата прѣзъ 1894 год. за икономии, сега, въсползувана отъ властуването, може да ги реализира, и ние наистина ще ги реализираме, ако намалимъ окржжията. Не е ли смѣшно, г-да, да имаме окржзи, както е, напр., Севлиевския, съ двѣ околии и всички избиратели сж само 21.586? Вземете Свищовския окржгъ, пакъ съ двѣ околии, Никополска и Свищовска, и съ избиратели 21.908; вземете най-сетнѣ Ломския окржгъ съ 28.000 избиратели; вземете Ловчанския съ 29.000 избиратели; вземете Разградския, тоже съ 29.000 избиратели. (Димитъръ В. Мантовъ: Имашъ грѣшка!) Тѣ сж избиратели само. (Д-ръ Лазаръ Дагоровъ: Колко население има?) Ломскиятъ окржгъ 28.061 избиратели. (Нѣкой отъ прѣдставителитъ: Ломската околия!) Не, Ломската околия има само 11.442 избиратели. Това е официаленъ листъ, дошъл-ненъ сега. Желателно е, прочее, понеже сега разискваме бюджета на Министерството на Вжтрѣшнитъ Работи, да направимъ тия намаления, а не да ги правимъ само на книга, както ги направихъ народияцитъ. Азъ имамъ на ржка рапорта на парламентарната комисиия — мислж, че и г. Вълко Нейчовъ бѣше въ нея. (Вълко Нейчовъ: Прѣпоржчахме на правителството да направи по мѣрка, каквато се намѣри за възможна. Готовъ рапортъ имате и сега вие нѣма,

освѣтъ да приложите нашитѣ рѣшения!) Този рапортъ прѣд-
вижда слѣдующитѣ деветъ окрѣзи, а именно: Софийски, Плов-
дивски, Старо-Загорски, Бургаски, Варненски, Русенски, Тър-
новски, Плѣвенски и Врачански. Азъ мислѣхъ, че ние мо-
жемъ да прибавимъ окрѣзи като Кюстендилски, даже окрѣзи
като Силистренски и Хасковски, защото всѣкогажъ ради-
калното намаление отъ 22 окрѣзи на 9 може да произведе
нѣкаква пертурбация. Ако, обаче, не ги намалимъ на 9, то
нека ги намалимъ на 14. Азъ съжалявамъ, че г. Министерътъ
на Вътрѣшнитѣ Работи, ако и партията да обѣщаваше такова
нѣщо, ако и да е правила такава декларация, не се въс-
ползува отъ тоя случай да направи туй хубаво нѣщо и
за партията, и за страната, като намали окрѣзитѣ на
14 или 12 или най-сетнѣ на 9. Съ тия намаления,
г-да, ще може много лесно да подобримъ качеството
на (Иванъ Ст. Кирковъ: На терешето!) окрѣжнитѣ
управители. Ако има нѣщо, което е дискредитирало
правителството въ нашата страна и посредствомъ прави-
телството да е заставено населението да гледа малко нѣщо
съ криво око и на Върховния Глава, то сж именно некомпетентнитѣ окрѣжни управители и околийски началници,
които имаме въ страната. Единъ окрѣженъ управитель
прѣдставлява не само министерството, но и Господаря —
Върховния Глава. Тия управители, когато не отговарятъ на
назначението си, дискредитиратъ въ очитѣ на населението
и министерството и Върховния Глава (Единъ прѣдста-
витель: Имало и върховенъ глава! — Смѣхъ.) Държа-
венъ Глава. Азъ ще ви кажъ единъ случай за единъ окрѣ-
женъ управитель — не е нужно да споменавамъ имена.
Единъ окрѣженъ управитель прѣди нѣколко години искаше
да направи зиафетъ. Той бѣше испратилъ въ градоветѣ
отъ своя окрѣгъ да му внесхтъ по 100 л. за този зиафетъ.
Понеже повечето отъ тия граждани не щѣхъ да присѣтству-
ватъ на зиафета, тѣ сж отказали. Тогазъ окрѣжниятъ упра-
витель, слѣдъ като ги испсувалъ по единъ много безобра-
зенъ начинъ, казалъ: „азъ ще ги накарамъ да заплатхтъ
нѣколко пѣти това отказване“. И, наистина, слѣдъ нѣколко
врѣме сж искали една сума отъ по 200—400 л. отъ тия
господа за не знахъ какви си допълнителни патенти — нѣщо
свършено беззаконно. Когато гражданитѣ оспорихъ това,
окрѣжниятъ управитель има смѣлостта, безъ едно писмено
прѣдварително съобщение, да секвестрира пасищата на тия
граждани, да запечатва даже и каситѣ имъ. (Миланъ
Макавѣевъ: О, нещастна Българио! — Смѣхъ.) Когато
ставатъ тия нѣща вие може да разберете, съ какво ува-
жение гледа населението на окрѣжнитѣ управители. Г-нъ
Иванчовъ въ своята си рѣчь по отговора на Тронното Слово
бѣше казалъ, че щомъ като имаме свободни избори народ-
ниятъ суверенитетъ е запазенъ. Г-да! Дотогава, докогато
ние имаме толкова много окрѣжни управители и околийски
началници, и окрѣжни управители и околийски началници,
които никакъ не отговарятъ на важнитѣ постове, които
занимаватъ, нѣма да бѣме свободни избори. (Констан-
тинъ Досевъ: Когато имаме такива депутати, никога
нѣма да се оправимъ!) Ако върватъ, че ще имаме сво-
бодни избори, вие се лъжете. Само тогава вие ще имаме

свободни избори, когато затворимъ окрѣжнитѣ управители
и околийскитѣ началници въ врѣме на избори. Азъ имамъ
личенъ опитъ отъ единъ такъвъ околийски началникъ, който
има смѣлостта по единъ най-безобразенъ начинъ да нагруби
едного отъ гражданитѣ. Той показа съ своето поведение,
че не е достоенъ за единъ жандармъ, а не за околийски
началникъ. (Петъръ Н. Даскаловъ: Семковъ по-умно
говори отъ Васъ!) Има лица въ това събрание, които сж
станали толкова отекчителни. (Петъръ Н. Даскаловъ:
Ти си такъвъ!) Азъ не съмъ дошълъ тукъ, г-нъ Даска-
ловъ, да вдигамъ рѣка, както ми се диктува отъ министритѣ,
защото не назначавамъ чиновницитѣ като Васъ! (Петъръ
Н. Даскаловъ: Азъ не назначавамъ чиновници!) Съ те-
лефона ги назначавахъ. (Петъръ Н. Даскаловъ: Ти
говоришъ по-глупаво и отъ Семкова! Ще вземъ рѣчта отъ
стенографитѣ...) Азъ не съмъ дошълъ да говорѣхъ тукъ
тѣй, както ти мислишъ! (Петъръ Н. Даскаловъ: За
мое щастие има стенографи, които пишхтъ рѣчта ти!)

И така, първото нѣщо, което азъ забѣлѣзвамъ по бю-
джета на Министерството на Вътрѣшнитѣ Работи, а най-
вече по този параграфъ, е, че окрѣжията трѣбва да се на-
малхтъ на 14, ако не и на по-малко. Тия окрѣжия, които
ще се закрихтъ да бждхтъ: Врачанския, Ломския, Татаръ-
Пазарджишкия, Разградския, Свищовския, Силистренския, Сев-
лиевския, Трънския и Хасковския. Намалимъ ли тия окрѣ-
зи, ние ще можемъ на направимъ една икономия повече
отъ 100.000 л. и на всѣки окрѣженъ управитель ние може
да дадемъ за по-голѣмата му работа и по 1.000 и 2.000 л.
повече. Освѣтъ това, щомъ като ги намалимъ, ние, естествено,
ще изискваме и извѣстенъ цензъ за тѣхъ. Напр. нѣма
да се назначава за окрѣжни управители лица, които не
сж имали висше образование. Не трѣбва да се стараемъ
да централизираме властта: колкото повече се децентра-
лизира, толкова повече народътъ може да бжде свободенъ.

Петъръ Н. Даскаловъ: Ами ти наопаки говоришъ!
Защо искашъ намалението на окрѣзитѣ? Знаеш ли какво
нѣщо е централизация на властта?

Тодоръ К. Шипковъ: Съ намалението на окрѣзитѣ
ние ще постигнемъ тая цѣль.

Сотиръ Календеровъ: Съ това ще я централизираме!

Тодоръ К. Шипковъ: Нѣма да я централизираме.

Константинъ Досевъ: Я ни кажи нѣщо отъ онази
рѣчь на банкета въ Бургазъ! (Смѣхъ.)

Тодоръ К. Шипковъ: (Продължава.) Сега, да дойдемъ
за разнитѣ параграфи по тази глава. Прѣди всичко, азъ
мислѣхъ, че платата на министра трѣбва да се намали отъ
15.000 л., както е прѣдвидена отъ комисията, на 12.000 л.
Вие знаете, че когато се организира нашата държава, ба-
зата на която се поставихъ платитѣ на министритѣ бѣше
12.000 л. и 6.000 л. за началницитѣ на отдѣления. И
вие знаете, че блаженитѣ години, годинитѣ когато имаше
излишъкъ, бѣхъ именно тия години, когато ние се придър-
жахме до първата организация. Щомъ като захванахме да
уголѣмяваме числото на персонала, да уголѣмяваме запла-
титѣ послѣдвахъ онѣзи недоимъци, онѣзи дефицити, за
които г. Министерътъ на Финанситѣ ни говори. Той ни

каза, че прѣзъ Стамболовия режимъ е имало 57.000.000 л. дефицитъ, а въ Стоиловия режимъ — 27.000.000. Е молижъ ви се, какъ ще покриемъ тия дефицити, ако не вземемъ да направимъ радикални икономии? Ние трѣбва да намалимъ, г-да, нашитѣ расходи, най-много на 75.000.000 л. Дотогава, докогато не направимъ това, никога нѣма да имаме добръ уреденъ финансовъ бюджетъ. Налозитѣ, които сж сега въ страната, ни доставляватъ единъ недоборъ повече отъ 25%, а доказано е отъ най-голѣмитѣ финансиста на свѣта, че щомъ като единъ данѣкъ доставлява повече отъ 10% недоимѣкъ, той е непоносимъ за населението. Ние имаме повече отъ 40.000.000 недобори и тия недобори сж резултатъ именно, защото населението е обрѣменено повече, отколкото трѣбва. Ние никога нѣма да поправимъ нашия кредитъ съ закончегата такива, каквито сж внесени въ Народното Сѣбрание; ние нѣма да го поправимъ съ одрѣжки, нѣма да го поправимъ и съ 7% намаления на заплатитѣ, нито пъкъ съ десетѣка. Ние ще го поправимъ ето какъ: нека двѣ години г. Финансовиятъ Министръ има единъ бюджетъ, който да достави единъ излишѣкъ за всѣка година по 2—3.000.000 л. Тогава нѣма да отидемъ да молимъ хората да имъ залагаме желѣзници и държавни приходи, за да ни направѣтъ заемъ; тѣ сами ще дойдѣтъ да ни правѣтъ заеми. Тѣй се повдига кредитътъ на една държава. Мислижъ, че настоящето министерство, което е имало 9—10 мѣсеци врѣме да изучава българския бюджетъ, трѣбваше да ни прѣдстави именно такива намаления, съ които да оправдае тия тѣхни искания въ 1894 год. Сега добра воля сжществува и у министритѣ, сжществува и у болшинството и нѣма защо най-сетнѣ да се казва, че каквото и да иска лѣвицата, каквото и да прѣдлага лѣвицата, тя не го прѣдлага искрено, а го прави само за реклама; че искрени сж само дѣсницитѣ и че лѣвицитѣ го правѣтъ само и само да шиканиратъ правителството.

Д-ръ Кирикъ Н. Провадалиевъ: Вие даже неправите частъ отъ лѣвицата!

Тодоръ К. Шипковъ: Г-да! Ние сме членове на едно общество, ние и вие, всички прѣзъ врѣме на изборитѣ най-тържественно сме обѣщали извѣстни икономии на населението.

Иванъ Я. Поповъ: Правѣтъ се! Ти самичѣкъ констатирашъ, че има такива!

Д-ръ Кирикъ Н. Провадалиевъ: Вие нищо не сте обѣщавали. Не Ви познаватъ избирателитѣ!

Тодоръ К. Шипковъ: Сега, понеже г. министрътъ е взелъ инициативата да направи доста значителни икономии въ туй, азъ ще се радвамъ. А пъкъ ние видѣхме при разискване бюджета на Върховното правителство, че г. Министръ-Президентътъ настояваше за 3.000 л. прѣдставителни. Азъ ще се радвамъ, казвамъ, понеже имамъ причини да вѣрвамъ, че г. Радославовъ, като водителъ на Либералната партия, щомъ лѣвицата изисква да направи отъ себе си това пожертвование, той, който никога не е работилъ за пари, който отъ всички наши министри е най-бѣденъ, той, казвамъ, ще покаже патриотизмъ и ще се откаже отъ 15.000 л. и ще се задоволи съ 12.000 л.

(Паскалъ Гължбаровъ: Ако дойдѣтъ други, не ще можѣтъ да живѣятъ съ толкова!)

Втората длѣжностъ, която искамъ да се направи намаление въ тоя параграфъ, е длѣжността ревизоръ. Въ централното управление има единъ прѣдвиденъ ревизоръ съ плата 5.580 л. Сега, азъ не можъ по никакъвъ начинъ да си обясня значението на този ревизоръ. Тази длѣжностъ не сжществува въ първитѣ наши бюджети; тя се е установила или тя се е въвела въ нашия бюджетъ само прѣди нѣколко години при обстоятелства съвършено извънредни: тогава, когато Министрътъ на Вжтрѣшнитѣ Работи не можеше да има пълно довѣрие на своитѣ окръжни управители и на своитѣ околийски началници, тогава, когато Министрътъ на Вжтрѣшнитѣ Работи искаше да има всичко въ рѣката си. Е молижъ ви се, тия извънредни обстоятелства вече не сжществуваатъ. Когато ние имаме окръжни управители, когато имаме околийски началници, какво значение ще има единъ ревизоръ? Министрътъ си има окръжни управители и си служи съ тѣхъ. Ако най-сетнѣ той нѣма довѣрие въ окръжнитѣ управители, нека да ги отчисли; така сжщо има и околийски началници, които се контролиратъ отъ окръжнитѣ управители. Най-сетнѣ ние имаме въ това министерство 2—3 отдѣления: може да се испрати единъ отъ тия началници за да направи ревизия. Така щото, азъ съмъ за закриването на тази длѣжностъ ревизоръ въ общото управление на Министерството на Вжтрѣшнитѣ Работи.

За писари и разсилни въ общото управление, въ централното управление, се прѣдвиждатъ 20.000 л. И тази е много голѣма сума; може много лесно, безъ никакво уронване на респективнитѣ длѣжности, да се намали на 15.000 л.

Въ отдѣла административно-полицейски, освѣнъ регистръ-архиваръ, ние намираме така сжщо и помощникъ на регистръ-архиваря. Г-да! Въ едно министерство, гдѣто има 3 отдѣления и въ всѣко отдѣление като има по единъ регистръ-архиваръ, защо да има въ всѣко отдѣление и помощници регистръ-архивари? Белкимъ единъ не е достатѣченъ?

Сжщото може да се каже и за младшитѣ подначалници. Азъ не съмъ боравилъ въ министерствата, толкова и за длѣжностъ не съмъ ламталъ, за да знажъ. Азъ констатирамъ, както е тукъ.

Сега, да дойдемъ на окръжнитѣ управления. Г-да народни прѣдставители! За разни окръжни управители на страница четвърта освѣнъ пѣтнитѣ и дневнитѣ безотчетно по 1.200, 960 и 600 л. се прѣдвиждатъ сжщо и прѣдставители на Пловдивския, Варненския, Русенския и Бургаския окръжни управители. Азъ искамъ да знажъ значението на тия прѣдставители. Азъ мислижъ, че може много лесно да се унищожѣтъ съвършено безъ да се накръни достойнството на окръжнитѣ управители, обаче пѣтнитѣ да се задържѣтъ. Така щото, съвършено съмъ за прѣмахването на прѣдставителнитѣ пари.

Сега за градоначалствата. Азъ съмъ за градоначалствата, ако тѣ бѣхъ учреждения, учредени както въ Виена, каквито сж даже въ Сърбия, въ Франция и другагдѣ. Азъ

мислѣ, че прѣди нѣколко врѣме испратихъ се особени пратеници за да изучѣтъ полицейската уредба въ Австрия. Тамъ, когато нашитѣ прѣдставители сж влѣзли въ полицейскитѣ помѣщения, показали имъ се разнитѣ досиета и сж видѣли въ тѣхъ работи, които сж ги очудили. Тѣй както сж нашитѣ, тѣ не постигатъ цѣльта си и азъ се радвамъ, че сж ги закрили. (Паскалъ Гължбаровъ: Нѣма градоначалства!) Има само въ София.

Сега, да дойдемъ до полицейскитѣ стражари. Миналата година сме имали 3.170 души; тази година сж намалени на 3.050 души. Парламентарната комисия прѣпоръчваше това намаление да стане още по-голѣмо — на 2.580 души и азъ поддържамъ това послѣдно намаление. Г-да народни прѣдставители! Въ София се прѣдвиждатъ 370 души стражари, за едно население отъ 50.000 жители. Ние имаме 370 души полицейски стражари; значи на всѣки 135 души се пада по единъ стражаръ. Въ Лондонъ полицията възлиза на 13.000 жители, съ население отъ 4.300.000 и тамъ се пада на всѣки 330 души единъ полицейски стражаръ. (Петъръ Н. Даскаловъ: Полицията въ Лондонъ възлиза на 13.000 жители! Не знаешъ какво говоришь!) Въ Парижъ съ население 2.300.000, има 6.000 полицейски стражари или на 380 души единъ стражаръ. Пъкъ тукъ въ България, въ София, най-мирната страна, въ Столицата, имаме на всѣки 135 души население единъ стражаръ. И знаете ли, че едно значително число отъ тия стражари служатъ за слуги на разнитѣ началници? Напр. какво по-обидно нѣщо за единъ министъръ може да бѣде освѣнъ факта да има прѣдъ кѣщата му постоянно единъ полицейски стражаръ? Министритѣ въ една страна сж най-популярнитѣ хора и всѣки, който види прѣдъ кѣщата на министра да стои стражаръ, вади заключение, че този министъръ ще бѣде много омразенъ, много непопуляренъ, че се страхува да не го убийтъ хората.

Друго нѣщо, което прави много лошо впечатление между населението, е употрѣблението на стражаритѣ за изпълнение длѣжноститѣ на прости слуги. Онзи день въ най-главната улица срѣцнахъ единъ старши стражаръ и подъ рамената си носеше зеленчукъ. Гледката на старши стражаръ много лошо впечатление правѣше. Ако поддържаме затова стражаритѣ, тогава тѣ изгубватъ значението си. Така щото, стражаритѣ намѣсто да иматъ това количество нека увеличимъ тѣхното качество и тогава стражаритѣ нѣма да пазятъ министритѣ, нѣма да правятъ избори, по ще пазятъ правата на гражданитѣ, както на всѣкъждѣ другадѣ. И азъ мислѣ, че ако искаме да имаме съвършено добра полиция, ние трѣбва да я вземемъ отъ рѣцѣтъ на Вжтрѣшното Министерство и да я направимъ мѣстна полиция, тѣй както е на всѣкъждѣ на западъ, както всички градове иматъ своя собствена полиция, подъ прѣматата команда на кметствата, а не на околийскитѣ началници. Направѣте вие само тия икономии, именно: намалѣте платата на Министра на Вжтрѣшнитѣ Работи, прѣмахнѣте ревизора отъ централното управление, прѣмахнѣте всѣки помощникъ на архивар-регистратора, прѣмахнѣте младшитѣ подначалници, намалѣте окръжията на 14, или 12, или 9 и полицията отъ 3.050

на 2.585 души, и вие ще направите намаление отъ едно перо, отъ 3.804.800, тѣй както комисията го дава, на 280.000 л. Азъ прѣпоръчвамъ на Народното Събрание тази икономия.

Цвѣтко В. Таслаковъ: Г-да народни прѣдставители! Дѣйствиелно, ние ставаме отекчителни единъ на другъ, по кои сж причинитѣ на това? Това сж кѣснитѣ засѣдания и, второ, разнородното говорене на опозицията. И тя не може да се съгласи ораторитѣ да говорѣтъ едни върху едно, други върху друго за да не бѣдѣтъ отекчителни. Така, единъ излиза на трибуната и исчерпва всичко, което има да каже по своему, а ония, които оставатъ подирѣ, прѣдхвкватъ казаното. Ето защо, намъ е неприятно да слушаме да се говори едно и сѣщо нѣщо. И азъ ще просѣ извинение още отъ сега, ако повторѣ нѣкои работи, които сж казани отъ прѣдговорившитѣ.

Бюджетопроектътъ, който ни се прѣдставя тукъ отъ Министерството на Вжтрѣшнитѣ Работи, не може току тѣй да се погледне съ такова опозиционно око, съ каквото сме гледали на всички други внесени законопроекти. Мнозина казахъ, че трѣбва да признаемъ, и слѣдъ като кажѣтъ, че трѣбва да признаемъ това, захванѣтъ да нападатъ. Тази маниера мене не ми харесва. Когато се разглежда бюджетътъ, всички трѣбва да туримъ рѣка на сърце, да се истеглимъ отъ партизанско землище — да се изразѣ съ думитѣ на г. Вѣлка Нейчовъ, който вѣроятно прѣвежда теренъ на землище. Бюджетътъ, г-да народни прѣдставители, е единъ законъ надъ законитѣ или законъ *par excellence*, въ който ние винаги трѣбва да гледаме въобще политиката на правителството, не само финансовата, но и вжтрѣшната, даже и външната. Едно министерство, което е излѣзло на червената маса, съ силата на едно народно прѣдставителство, абсолютно законно избрано, ще може да направи не само тия намаления, които прѣдставя, а още повече, защото министритѣ, които се опиратъ, които иматъ задъ себе си поддрѣжката на народа, чрѣзъ неговото народно прѣдставителство, ще иматъ куража да прокаратъ намаленията, които тѣ намѣрѣтъ за цѣлесобразни. Макаръ да не се разисква тукъ въпросътъ по принципъ, както казахъ по-прѣди, понеже много нѣща се казахъ, нѣма да ми намѣрите за кусуръ, ако наведѣ нѣща, които сж принципиални.

Г-да народни прѣдставители! Като направимъ сравнение между бюджета на Министерството на Външнитѣ Дѣла и този сега на Вжтрѣшнитѣ, ще забѣлѣжимъ контраста, който много личи. Г-нъ Министърътъ на Вжтрѣшнитѣ Работи прѣдвижда значителни намаления; а това какво ни показва? Това ни показва, че той, ако и всички да му оспоряватъ, да нѣма болшинството на народа задъ себе си, все таки формално има задъ гърба си едно болшинство въ народното прѣдставителство, което го поддържа; той расчита на една партия, разглежда въпроситѣ по-сѣщественно по отношение на бюджетнитѣ намаления безъ да се тревожи, тогава, когато такова нѣщо не се забѣлѣзва въ бюджета на Външното Министерство: тамъ не смѣятъ да покѣтѣятъ параграфитѣ, защото такива намаления не сж удобни, сѣчатъ кѣдѣ. Наистина, врѣмето на г. Министра на Вжтрѣшнитѣ Работи е било

кратко да се занимава повече съ своя бюджетъ, но и това, което прѣдставлява, не е малко.

Ще се съгласите, г-да, че не е тъй леко да кастрите заплатата на чиновниците. Когато намалявате заплатата, било на окръженъ управителъ, било на началникъ или на какъвто и да е, трѣбва да обмислите добръ и да вземете въ внимание неговото становище, като единъ органъ въ държавната машина, и тогава да се прѣдвиди неговата заплата. Туй е много лесно отъ 5.000 л. да турите 2.000, но дали съ това не правите чиновника жалко орждие, дали не го тиквате къмъ разврата, който се казва рушветъ, дали нѣма да го направите немарливъ и пр? Ето защо, върху заплатитѣ, изложени тукъ, азъ нѣма да говоря нищо. Съжалявамъ само за една практика, която може да е принципиална и не може да се измѣни, че бюджетътъ не се внася като другитѣ закони прѣдварително въ Събранието да се разисква по принципъ, да се искажътъ съображения, мнѣния и тогава да се внесе въ комисията, която, като разгледа испжкналитѣ тукъ мнѣния, нѣкои може да приеме, които сж за приемане, а които не сж за приемане, да ги отхвърли. А сега бюджетътъ е въ комисията, ние всички не сме имали достатъчно врѣме да отидемъ тамъ и да се искажемъ, остава да се искажемъ тукъ, но тукъ не може да се направи нищо добро, ще бждътъ нахвърлени много мнѣния, но нищо цѣлно не може да се направи. Азъ повтарямъ, че нѣма да се докоснж ни най-малко върху заплатитѣ на чиновниците, както тѣ се прѣдвигдатъ тукъ.

Колкото се отнася до заплатата на министра, понеже по-рано е била 12.000 л., струва ми се — ако нѣма друга работа, която азъ не знамъ — съ 12.000 л. министърътъ може да мине. Колкото се отнася до другитѣ чиновници, азъ приемамъ заплатата имъ да остане тъй, както е приета и ще гласувамъ за нея. Друго нѣщо е, когато е въпросътъ за числото на чиновниците; тамъ е камени преткновения, гдѣто трѣбва да се спремъ. Не е главно заплатата, която уронва бюджета. Платѣте добръ чиновника, направѣте го сигуренъ на службата, искайте отъ него да бжде честенъ и акуратенъ и вие ще имате държавната машина добра да функционира. Но когато чиновникътъ знае, че е уволняемъ всеки пътъ, когато се смѣнява министерството, той гледа работата си прѣзъ прѣсти. Първото нѣщо, което прави лошъ чиновника намѣсто да гледа доброто и благото на държавата е, че трѣбва какъ и какъ да служи за орждие, щото неговиятъ министъръ, неговата партия да се задържи повече на властъ или, ако не е назначенъ, да го назначи на служба; ако той е опозиционеръ влиза въ редоветъ на буйствующитѣ елементи и прави всичко да може да докара шефа си на властъ, да го назначи пакъ. Ето защо, ще се съгласите, че докогато нѣма строго опрѣдѣленъ щатъ за чиновниците, докогато нѣма законъ, който да опрѣдѣля числото и заплатата на чиновниците, да имъ създаде положение несмѣнимо, не можемъ да искаме и добръ уреденъ бюджетъ. Това като казвамъ, азъ ще посочж на нѣкои намаления въ числото на чиновниците, които, ако и да не съмъ могълъ съвсѣмъ тѣтателно да изслѣдвамъ, увѣренъ съмъ, че,

прѣдъ видъ на настоящитѣ нужди, можемъ да се лишимъ отъ тѣхнитѣ ржцѣ.

Тукъ, г-да, на всѣко отдѣление се прѣдвигда началникъ, прѣдвигда се по единъ старши и по единъ младши подначалникъ, прѣдвигда се регистраторъ-архиваръ и помощникъ на регистраторъ-архиваря и, най-послѣ, прѣдвигдатъ се писари. Ако има единъ началникъ на отдѣление, който ще се занимава само съ работата, при когото народнитѣ прѣдставители и други голѣмци отъ разни мѣста не дохождатъ да му гълчжтъ, да го оставятъ безъ работа, да го забъркватъ, ще работи повече съ другитѣ свои подчинени, безъ да има и старши, и младши подначалници. Въ всѣко едно отдѣление да исхвърлимъ старшитѣ и младшитѣ подначалници. Съ това ни най-малко нѣма да куца работата въ министерството.

Като дойде да разгледаме въпроса до окръжнитѣ управления изобщо, струва ми се, че заплатата на окръжнитѣ управители трѣбва да прѣдвидимъ не по степени, както е въ бюджетопоекта, а по градове — кой въ какъвто градъ живѣе. Ще се съгласите, че въ София единъ окръженъ управителъ, когато не може да мине съ 600 л. мѣсечно, въ Ловечъ може да мине съ 250—300 л. Окржнитѣ управители тукъ трѣбва да има по-добра заплата да прѣкарва добръ и да остава нѣщо за черни дни. А за другитѣ градове, гдѣто животътъ е по-евтинъ, заплатитѣ може да се намалжтъ. (Константинъ Липовански: Кажете сумата!) Кажете я вие. — Може така сжщо да се направи, щото тамъ, гдѣто има окръженъ управителъ, да нѣма околийски началници.

Сжщото можемъ да направимъ и съ заплатитѣ на околийскитѣ началници. Прѣдставителнитѣ на окръжнитѣ управители и околийскитѣ началници да се исхвърлжтъ.

Колкото се отнася до длжността на полицейскитѣ пристави, тѣ, както и министърътъ е направилъ, да се исхвърлжтъ. Сега, обаче, като че се замѣняватъ съ така нарѣченитѣ въ Стамболово врѣме околийски войнски началници, които сетнѣ Стоиловъ прѣименува. Сега, ако ще бждътъ пакъ околийски войнски началници, не знамъ защо ще ги туримъ въ Министерството на Вжтрѣшнитѣ Дѣла, при всичко че и безъ тѣхъ може. И тогава, когато сжществуважъ тия длжности, наборнитѣ списъци бѣхж объркани, и сега вървамъ, пакъ сжщото ще стане. Съ тѣзи списъци се занимаватъ кметоветѣ, а околийскитѣ началници ги провѣриватъ. Това е ставало много години на редъ и съ въвеждането на службата, която г. Военниятъ Министъръ е искалъ, пакъ не се е подобрило това положение; значи, тѣ сж излишни и азъ моля да се не прѣдвигдатъ.

Числото на стражаритѣ, г. г. прѣдставителитѣ ще признажтъ, че е голѣмо, особено въ София. Казватъ, че въ Столицата има около 400 души стражари; имало и петъ участъка. Азъ мисля, че 20—25 души стражари на участъкъ сж достатъчни. Когато полицията види зоръ да усмирява скандалитѣ има на расположение войската, която може да повика на помощ. Съ тия стражари да се разнасятъ съобщенията и да се прѣкрятъ скандалитѣ. Да ги намалимъ на 125—150 души, но, за да се направи това, трѣбва

да се внимава въ тяхното назначение, трѣбва непрѣмнно да има цензъ, и ако е вѣрно, както казватъ нѣкои, че сесията щѣла да се продължи слѣдъ новата година, азъ вѣрвамъ, че може да се внесе единъ Законъ за чиновниците, който да уреди този въпросъ. Взематъ единъ човѣкъ отъ агла, отъ нивата или отъ гората и го правятъ полицейски стражаръ. Ами че той не знае най-напрѣдъ хората, кѣшитѣ и улицитѣ и искате да изпълнява добръ длъжността си! Той най-напрѣдъ не е въ състояние да изучи устава, да изучи своята работа. Ето защо, българскитѣ граждани, когато видятъ стражаръ, настрѣхватъ имъ космитѣ, защото знаятъ, че като не знае законитѣ, той може да си позволи да бие, арестува и пр. Тѣй сѣщо ще забѣлѣжж, че не е прѣпоръчително, когато българскитѣ министри пътуватъ да ги придружаватъ стражари или пъкъ да стоятъ прѣдъ кѣшитѣ имъ. Още по-лошо бие въ очи, когато слѣдъ министритѣ отиватъ стражари, като че каратъ комити — тѣй се изразяватъ българскитѣ граждани.

Другъ единъ въпросъ, доста важенъ за икономитѣ, които може да станжтъ въ това министерство, е въпросътъ за намалението на окръжитѣ. Азъ имахъ честта да прочетъ една рѣчь на г.министра Пешева, въ качеството му на народенъ прѣдставителъ и опозиционеръ въ Стамболово врѣме, не помнѣж коя година. Било е въпросъ за закриването на Севлиевския окръгъ. Г-нъ Пешевъ се е искалъ, че не бивало да се занимаватъ съ закриването на окръзи по части тукъ или тамъ, а трѣбвало да се изучи добръ нашата страна въ географическо, етнографическо и икономическо отношения; трѣбвало по-скоро да се направятъ нашитѣ желѣзнопътни линии, да се направятъ добри пѣтища и тогазъ само могло да се помисли за едно коренно прѣобразование, за едно териториално подраздѣление на други основи. Когато, казва, направимъ нашата централна линия, когато съобщенията ще се улеснятъ, тогава ще помислимъ за това и ще направимъ нужнитѣ съкращения. Покойниятъ министъръ Стамболовъ тогава се е съгласилъ съ желанието на г. Пешева и ми се струва, че днесъ е врѣме да се направи това. Днесъ имаме съобщения по-добри, имаме линии, могли сме да изучимъ какво е състоянието на населението, какъ диктуватъ неговитѣ интереси, кое село къмъ коя околия да отиде и колко да бжджтъ окръжитѣ. Заради това, ако сега не е направено нѣщо въ бюджета, защото, може би, врѣме не е достигнало, азъ се надѣвамъ, че г. Министърътъ на Вътрѣшнитѣ Дѣла ще внесе единъ законопроектъ за закриването на нѣкои окръзи. Прѣдложението, както е внесено, не съмъ съгласенъ да се приеме, защото, като излиза отъ частна инициатива, може да се направи погрѣшка отъ лични дертове или отъ желание за реклама; а когато министерството внесе законопроектъ, то ще изучи по-внимателно работата. Така щото, накрая, азъ ще гласувамъ тѣй както се прѣдставлява сега бюджетътъ, съ съкращенията които казахъ.

Тодоръ Табаковъ: Г-да народни прѣдставители! Нѣкои отъ г. г. прѣдговорившитѣ, когато говорихъ по § 1-й отъ бюджета на Министерството на Вътрѣшнитѣ Дѣла, като искахъ да станжтъ нѣкои намаления, които не сж прѣд-

видени въ бюджетопроекта, основахъ се на пѣкаквъ протестъ, който билъ даденъ въ 1894 год., и чрѣзъ него искахъ да установятъ това, че тия намаления трѣбва да се направятъ, защо това било мнѣнието на членоветѣ на Либералната партия, която сега властвува. Азъ мислѣхъ, че не ще бжде безинтересно, ако се узнаятъ всичкитѣ точки на тоя протестъ, за да се види, дали мнѣнието на тия г. г. прѣдговоривши, че заслужва да стане това намаление е уважително или не, дали тогавашното врѣме може да бжде сходно съ сегашното и дали тази икономия може да се направи сега въ таквъ или въ другъ размѣръ. Протестътъ е доста кратъкъ, и азъ ще го прочетъ и ще направѣжъ нѣкои бѣлѣжки. Тоя протестъ е написанъ на 16-й декемврий 1894 год. и е подписанъ отъ 29 души народни прѣдставители, отъ които има трима-четирима, които не принадлежатъ на дѣсенницата; другитѣ сж отъ Либералната партия на чело съ г. Д-ръ Вачова. Тогава тия прѣдставители, като сж се вбодушевявали отъ идеята, че трѣбва да станжтъ намаления, и понеже болшинството ги е истезавало съ пощни засѣдания, принудили се да напуснатъ демонстративно засѣданието и направили протестъ.

Въ тоя протестъ е казано: „Подписанитѣ, народни прѣдставители отъ VIII-то Обикновено Народно Събрание, прѣдъ видъ на тежкото и лошо финансово и икономическо положение на страната ни и прѣдъ видъ на належащата пужда отъ облекчение данѣния товаръ на населението, което може да се постигне съ намаление расходитѣ въ държавния бюджетъ, поискаме, както при генералнитѣ дебати по бюджетопроектитѣ, внесени отъ правителството, така и при гласуването на отдѣлнитѣ бюджети по разнитѣ вѣдомства, слѣдующитѣ възможни намаления: 1) намаление дневнитѣ на народнитѣ прѣдставители отъ 20 л. на 15 л.; 2) намаление платитѣ на министритѣ отъ 18.000 л. на 12.000 л.; 3) намаление платитѣ на чиновникитѣ отъ всичкитѣ вѣдомства, които получаватъ отъ 3.600 л. нагорѣ поне съ 5%; (Иванъ Я. Поповъ: Сега 7%!) 4) намаление контингента на армията отъ 35.000 на 26.000 души; 5) закриване длъжността на подсекретаръ при Министерския Съвѣтъ; 6) унищожение генералскитѣ чиновове, каквито нѣмаме по военното вѣдомство, длъжности, които се изпълняватъ сега отъ сѣществующитѣ подполковнически чиновове, което не съотвѣтствува на дѣйствиущето положение; 7) унищожение квартирнитѣ пари на офицеритѣ въобще, което съставлява една сума отъ 800.000 л., като се урегулиратъ точно заплатитѣ имъ; 8) унищожение гарнизоннитѣ пари на офицеритѣ отъ Софийския гарнизонъ, което съставлява една сума отъ 250.000 л.“

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Сава Иванчовъ: Това все по § 1-й ли е? Говорѣте за работи, които се отнасятъ до бюджета на Министерството на Вътрѣшнитѣ Дѣла!

Тодоръ Табаковъ: Това е по § 1-й. (Чете.) „9) унищожение длъжноститѣ на полицейски пристави въ околийскитѣ градове, които въ сегашния бюджетъ се прѣименуватъ на помощници на околийскитѣ началници, назначавали отъ запасни офицери; 10) намаление поне съ 25% броя на полицейскитѣ стражари, пѣхотни и конни;

11) унищожение на безусловните фондове, особено оня по Министерството на Вътрешните Работи отъ 80.000 л.“

Прѣскачамъ нѣколко параграфа и дохождамъ слѣдъ това до заключението: (Чете.) „Но прѣдъ видъ на туй, че болшинството въ Народното Събрание отъ консерваторитѣ, слѣдъ като бѣ дало прѣдварително писмено задължение, че ще гласува слѣпо и безрасждно всичко, каквото му прѣдложи правителството на г. Стоилова, за да изпълни даденото задължение, се видѣ принудено, прѣдъ настоятелнитѣ и енергически разисквания отъ меншеството за икономия по бюджетитѣ, да прибѣгне до едни сръдства недостойни и беззаконни, като се мъчи да ни изгонва съ силата на разсилнитѣ и разни доведени отъ Пловдивъ сопаджи изъ оградата на Народното Събрание, като ни изтезва съ ношни засѣдания до 3 часътъ слѣдъ полунощ.“ . . .

Ето и сега имаме ношни засѣдания. (Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Сава Иванчовъ: Знаете ли, че досега 7 души сж говорили все отъ опозицията? Съ първия параграфъ се занимаваме 5 часа!) — (Продължава.) „И съ крайно пристрастие отъ страна на прѣдсѣдателя на Народното Събрание, умислено не ни дава дума за да говоримъ и разискваме по намаления въ бюджетитѣ, па и когато нѣкой отъ насъ успѣе да вземе думата, болшинството не го оставя за да искаже спокойно и свободно мнѣнието си, и по такъвъ начинъ насила и крадешкомъ ношно врѣме гласува бюджетитѣ на разнитѣ министерства, безъ да допусне и най-малкото намаление, като прѣдварително рѣши, въпрѣки чл. 121-й отъ Конституцията, да гласува тия бюджети не статья по статья, а на цѣли глави и отдѣли, съдържащи цѣль купъ расходни материи отъ разни категории и видове; то, за да стоваримъ отъ себе си голѣмата отговорност прѣдъ осиромашелото население и прѣдъ избирателитѣ си и за да оставимъ всичката тая отговорност върху болшинството на Народното Събрание и на правителството на г. Стоилова, както и да избѣгнемъ отъ позора на подобно едно явло и безсѣвѣстно тѣпчене на народнитѣ и държавни интереси, съ настоящето си високо протестираме. Всичкитѣ искани отъ насъ намаления възлизатъ приблизително на около 12.000.000 л., което дава едно сръдно намаление данъкътъ на всѣкой платецъ съ по 24 л.; тогачъ, когато отъ друга страна се внасятъ закони за акциза и др., чрѣзъ които ставатъ непоносими увеличения на данъцитѣ.“

Константинъ Досевъ: Сега имаме 9 милиона и толкова!

Димитъръ В. Мантовъ: 104 милиона бѣше тогава бюджетътъ!

Константинъ Панайотовъ: Съ сѣченето на монетитѣ! (Прѣрѣкание.)

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Сава Иванчовъ: Моля ви се, г-да, дайте възможност на г. Табакова да прочете протеста.

Александъръ Арсениевъ: 104 милиона бѣше тогава бюджетътъ!

Тодоръ Табаковъ: Протестътъ е подписанъ отъ: (Чете.) „Д-ръ Д. К. Вачовъ, Н. Ненчовъ, Ат. П. Краевъ, Т. Табаковъ, И. Петровъ, Я. С. Чучарковъ, К. Ранковъ,

Н. Рухчевъ, Хр. Кюркчиевъ, А. Арсениевъ, А. Ангеловъ, Ст. Калъповъ, П. Николовъ, А. Шоповъ, В. Недѣлевъ, П. Чорбаджиевъ, М. Макавѣевъ, А. Златевъ, Хр. Топузановъ, Н. К. Ковачевъ, Х. Н. Кючуковъ, М. Карабелевъ, В. Радановъ, Ж. Стояновъ, Хр. Копкилевъ, В. Бърневъ, К. Досевъ, Н. Киселковъ, В. Поповъ“.

Александъръ Арсениевъ: Кажете, колко бѣше тогава расходниятъ бюджетъ!

Тодоръ Табаковъ: Недѣйте се възмущава! Съ той протестъ вие лѣгахте избирателитѣ си!

Константинъ Досевъ: Само стамболовщина може да говори това!

Тодоръ Табаковъ: Бѣдѣте послѣдователни, г-да! Тая програма е печатана въ печатницата на Либералния клубъ. Въ нея е казано министритѣ да получаватъ 12.000 л., а не 18.000. Това е вашата програма! Това е писано отъ васъ, г-да! Кѣдѣ е програмата ви?

Петъръ Н. Даскаловъ: Вие сте грѣшни хора — покайте се!

Александъръ Арсениевъ: Кой увеличи платитѣ на чиновницитѣ?

Петъръ Н. Даскаловъ: Стамболовщината!

Константинъ Панайотовъ: Не гледайте стамболовщината, гледайте себе си! Защо сте подписали?

Петъръ Н. Даскаловъ: Правимъ намаления!

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Сава Иванчовъ: Моля, назете тишина, г-да прѣдставители!

Тодоръ Табаковъ: Кажете да ме не прѣкъсватъ. Азъ не знамъ колко е билъ бюджетътъ тогава, но искамъ туй, което сте писали, да бѣдете послѣдователни, да го изпълните. Тоя протестъ е написанъ въ бюрото на Либералната партия, съ съгласието на г. Радославова и Пешева. Тѣ сж, които сж се възмущавали тогава, защо министритѣ да получаватъ 18.000 л. Сега трѣбва да се съгласятъ да получаватъ 12.000 л. Либералната партия е агитирала съ тия работи. (Паскалъ Гълъбаровъ: Ама Грековъ ще дойде на власт и не може съ 12.000 л.!) Така сме агитирали съ г. Щиркова. Нека му мисли той.

Сега, г-да, като оставямъ на страна, дали ще вземѣтъ министритѣ по 12.000 л., азъ ще се спрѣ на единъ въпросъ, именно, че въ бюджета сж прѣдвидени суми и за тия окръзи, на които се иска закриването съ частни прѣдложения, а пакъ има проектъ внесенъ за закриване на Павликенската, Голѣмо-Конарската и други околии, за които никакви суми не се прѣдвиждатъ, отъ което излиза, че, съ непрѣдвиждането суми въ бюджета за тия околии, въпросътъ се прѣдрѣшава, защото Събранието не се е още произнесло: трѣбва ли да се унищожатъ. Трѣбвало би да се прѣдвидѣтъ тия суми за околицитѣ, че каквото ще да бѣде. Съ това комисията е направила една голѣма грѣшка, гдѣто е дала суми по-голѣми, отколкото е искало самото министерство. Напр., за пристави при станциитѣ министърътъ иска трима, а комисията му дава 18.000 л. за 10 души пристави да ги употребѣи гдѣто трѣбва. Слѣдъ това, дадено му е за 36 полицейски пристави 64.800 л., за да ги употребѣи, гдѣто намѣри за нужно, когато министерството не

иска това. Значи, бюджетарната комисия, вмѣсто да прави намаление, дава му пристави да ги употреби кждѣто иска. Той ще ги употреби само за партизански работи.

Въ заключение, азъ намирамъ, че сега болшинството не само истезава народнитѣ прѣдставители, като ношно врѣме гласува и прокарва бюджета, но не имъ дава и думата да говорѣтъ по бюджета. (Нѣкой отъ болшинството: Какъ да не Ви даватъ думата! Нали говорите? Засрамѣте се!) И намѣсто да прави намаление въ бюджета кждѣто трѣбва, то, напротивъ, увеличава още. Министритѣ трѣбва да намалѣтъ заплатитѣ си по примѣра на Негово Царско Височество. Въ 1894 год., когато бѣше цвѣтущо положението, когато нито Князѣтъ, нито министритѣ имахъ намѣрение да намаляватъ заплатитѣ си, тогазъ тѣ искахъ да се направи намаление на министерскитѣ заплати. Добрѣ, ако искате да бъдете послѣдователни трѣбваше сега, ако не на половина, то поне на 12.000 л. да ги намалите, а не да правите увеличение. (Наскалъ Гълъбаровъ: Одрѣжки има и отъ тѣхъ!) Одрѣжкитѣ пакъ ще си ги вземѣтъ до година. Нека намалѣтъ заплатитѣ си. (Александъръ Арсениевъ: Цифритѣ сж окръжлени!) Народѣтъ, когото вие лъжете. . . (Иванъ Я. Поповъ: Много плачешъ за народа!) Плачж. (Петъръ Н. Даскаловъ: Вие го тероризирахте!) Днесъ вие отидохте да закривате болницитѣ, въпрѣки вашата програма. (Прѣдсѣдателствующия Д-ръ Сава Иванчовъ: Говорѣте по § 1-й. Когато дойде редъ за болницитѣ, тогава ще се говори!) Приставитѣ, които комисията е приела, 36, да се прѣмахнатъ, защото сж излишни. Това като казвамъ, ще моля г. г. прѣдставителитѣ, не само тия, които сж подписали протеста, но и другитѣ, да бждѣтъ послѣдователни, да се придържатъ о програмата и протеста, който сж дали, и да искатъ отъ министритѣ да намалѣтъ заплатитѣ си на 12.000 л.

(Прѣдсѣдателското мѣсто заема подпрѣдсѣдателятъ Йовъ Титоровъ.)

Вълко Нейчовъ: (Отъ трибуната.) Г-да! Правило е не само за насъ, но за всички човѣци, които иматъ щастието да се наслаждаватъ отъ една конституция, што при гласуването на единъ отдѣленъ бюджетъ, на кой и да е министъръ, да се кажѣтъ достоинствата или недостоинствата на управлението на този министъръ и да се установи, доколко той заслужава довѣрието на ония, които ще гласуватъ бюджета му. Азъ не щж да отидж да прѣдѣквямъ и повтарямъ това, което е казано досега въ подробности, а ще се ограничж тукъ и ще оставѣмъ фактитѣ да говорѣтъ, като ще се постарамъ да избѣгвамъ всѣкакви фрази, съ които бихъ ви отекилъ.

Почвамъ. Телеграмата отъ Панагюрище. (Смѣхъ.) Искане се бюджетъ за стражари, иска се бюджетъ за полицейски пристави, за министерството на полицията — трѣбва да кажж моитѣ възгледи, съ факти въ рѣка, до колко това министерство на полицията заслужава довѣрието ми да му гласувамъ единъ бюджетъ. „Нощесъ . . . (Министъръ Д-ръ Василь Радославовъ: Отъ кого е тая телеграма?) Телеграмата е подписана отъ кмета на гр. Панагюрище съ № 507

на Панагюрското кметство. „Нощесъ . . . (Прѣдсѣдателствующия Йовъ Титоровъ: Направѣте интерпелация за това, г-нѣ Нейчовъ! Сега можете да говорите само по бюджета!) Това е по бюджета! (Прѣдсѣдателствующия Йовъ Титоровъ: Азъ Ви поканвамъ да говорите по прѣдмета!) Азъ говорѣмъ по бюджета! (Илия Д. Вълчевъ: Искамъ да чужъ твоето мнѣние!) Никждѣ не е умѣстно толкозъ, колкото при разискването на единъ бюджетъ да се каже едно управление какво е. (Константинъ Панайотовъ: Оставѣте да говори ораторѣтъ! — Петъръ Н. Даскаловъ: Човѣкѣтъ толкозъ знае!) Азъ ви моля да чуete телеграмата. Ето я. „Нощесъ, пиана шайка отъ около 20 души, подъ закрилата и насѣкването на полицията, нападна кжщата ми и почна да троши портата да влѣзе и ме убие.“ (Прѣдсѣдателствующия Йовъ Титоровъ: Г-нѣ Нейчовъ! Ако искате да Ви слуша Народното Събрание, трѣбва да говорите по бюджета.) Абсолютно по бюджета говорѣмъ! Азъ искамъ съ това да докажж, че г. Радославовъ не заслужава единъ бюджетъ. Това искамъ да докажж. (Димитъръ В. Мантовъ: Не можемъ да слушаме такива дивотии!) Искате да ви кажж фрази безъ смисълъ, искате бюджетъ да управлявате България, искате да плашатъ на полицията — азъ ще ви кажж, че не заслужавате да управлявате България.

Христо Ив. Поповъ: Г-нѣ министърѣтъ е тукъ! Вие най-малко имате право да говорите за полицията!

Прѣдсѣдателствующия Йовъ Титоровъ: (Звъни.) Моля, г-да!

Вълко Нейчовъ: Азъ ще говорѣмъ по бюджета!

Христо Ив. Поповъ: За вашия министъръ не говоримъ нищо. Протестирамъ! Тия които сж най-гнусни, искарате ги най-честни.

Константинъ Панайотовъ: Оставѣте човѣка да говори, бе джанжмъ!

Христо Ив. Поповъ: Той има телеграма лъжлива!

Вълко Нейчовъ: Моля ви се, г-да, азъ говорѣмъ по бюджета съ факти на рѣка. (Шумъ.) Моля Ви, г-не прѣдсѣдателю, сторѣте тишина!

Петъръ Н. Даскаловъ: И азъ имамъ друга телеграма, която опровергава тази, и искамъ да я прочетж.

Константинъ Панайотовъ: Прочетете я и Вие.

Петъръ Н. Даскаловъ: Той лъже! Азъ имамъ телеграма, която опровергава това.

Вълко Нейчовъ: Азъ не искамъ да ме учите, какъ да говорѣмъ! Азъ разбирамъ моя мандатъ.

Петъръ Н. Даскаловъ: Не го разбирате! Телеграмата Ви е лъжлива. Недѣйте дрънка бабини деветини!

Славчо Бабаджановъ: Болшинството иска да прави обструкция!

Прѣдсѣдателствующия Йовъ Титоровъ: Съдиѣте си на мѣстата, г-да! — Г-нѣ Нейчовъ! Ще говорите по бюджета!

Вълко Нейчовъ: Азъ говорѣмъ по бюджета!

Г-да! Позволѣте ми да кажж слабото си слово по бюджета.

Прѣдсѣдателствующия Йовъ Титоровъ: По бюджета говорѣте. Телеграми нѣма да четете!

Вълко Нейчовъ: Азъ говорѣхъ по бюджета. Вие искате по бюджета комплименти ли да казвамъ?

Константинъ Досевъ: Ако не говори по бюджета, отпемѣте му думата, г-не прѣдсѣдателю! Съ маймунѣ нѣмаме работа. (Глъчка.)

Вълко Нейчовъ: (Чете.) „Азъ изгърмѣхъ за да прѣдизвикамъ помощъ...“

Константинъ Липовански: Телеграми не искаме да слушаме!

Христо Конкилевъ: Нѣма Стоилова тукъ — нека поне той да се искаже!

Прѣдсѣдателствующий Йовъ Титоровъ: Г-нъ Нейчовъ! Ще говорите ли по бюджета или не?

Вълко Нейчовъ: Азъ говорѣхъ по бюджета.

Прѣдсѣдателствующий Йовъ Титоровъ: Това не е по бюджета! (Шумъ.)

Вълко Нейчовъ: Това е все по бюджета.

Константинъ Липовански: Нѣма да слушаме телеграми!

Вълко Нейчовъ: За полицията се харчѣтъ тия пари, за които ще гласуваме.

Иванъ Я. Поповъ: Направѣте интерпелация!

Вълко Нейчовъ: Азъ абсолютно говорѣхъ по бюджета.

Константинъ Липовански: Нѣма да Ви слушаме!

Петъръ Н. Даскаловъ: Я отнемете, г-не прѣдсѣдателю, думата на тоя ораторъ, който не знае да говори!

Вълко Нейчовъ: Азъ имамъ право да говорѣхъ по бюджета и вие нѣмате право да ми взимате думата! Азъ по бюджета говорѣхъ!

Иванъ Я. Поповъ: Тия работи ти можеше съ интерпелация да искажешъ!

Константинъ Липовански: Телеграми не искаме да слушаме!

Прѣдсѣдателствующий Йовъ Титоровъ: Г-нъ Липовански! Молѣхъ Ви се, недѣйте смущава.

Константинъ Липовански: Телеграми нѣма да слушаме!

Прѣдсѣдателствующий Йовъ Титоровъ: Нека прочете телеграмитѣ! (Протести отъ дѣсницата.)

Константинъ Панайотовъ: Оставете човѣка да говори!

Константинъ Досевъ: Не Ви е срамъ! Да излѣзе Стамболовъ...

Константинъ Панайотовъ: Той иска да каже, че за такава полиция не иска да гласува да ѝ се даджѣт пари или бюджетъ. Оставете го да говори!

Министъръ Д-ръ Василъ Радославовъ: Той лъже! Той е шарлатанинъ! Заявявамъ го тукъ.

Константинъ Панайотовъ: То е другъ въпросъ. (Отъ дѣсницата: Долу Нейчовъ! — Глъчка.)

Прѣдсѣдателствующий Йовъ Титоровъ: По бюджета ще говорите, г-нъ Нейчовъ!

Вълко Нейчовъ: Г-не прѣдсѣдателю! Това е по бюджета. Азъ имамъ право да прочетѣ телеграмата. (Шумъ.)

Прѣдсѣдателствующий Йовъ Титоровъ: Г-нъ Нейчовъ! Говорѣте по прѣдмета.

Вълко Нейчовъ: На прѣдмета съмъ; абсолютно на прѣдмета съмъ!

Константинъ Липовански: Телеграми не искаме да слушаме!

Цвѣтко В. Таслаковъ: Ще слушате!

Прѣдсѣдателствующий Йовъ Титоровъ: Това не е по прѣдмета, г-нъ Таслаковъ!

Цвѣтко В. Таслаковъ: Не е вѣрно, г-не прѣдсѣдателю!

Константинъ Липовански: Вѣрно е! (Глъчка.)

Вълко Нейчовъ: (Чете.) „...за да прѣдизвика помощъ...“ (Тропане отъ дѣсницата.) „благодарение.“ (Силно тропане.)

Сторѣте ми честъ, г-да, да ме изслушате! (Шумъ.) Азъ говорѣхъ по прѣдмета, абсолютно по прѣдмета. Никой не е повече на прѣдмета, колкото азъ сега.

Константинъ Липовански: Какво общо има тая телеграма? Туй е лъжа!

Сотиръ Календеровъ: Не е една телеграма — има 5-6!

Константинъ Липовански: Вие искате стенографитѣ да му запишѣтъ това, което той иска да чете!

Прѣдсѣдателствующий Йовъ Титоровъ: По прѣдмета говорѣте, г-нъ Нейчовъ!

Вълко Нейчовъ: Азъ, г-не прѣдсѣдателю, говорѣхъ по прѣдмета и направѣте тишина за да говорѣхъ. (Константинъ Липовански: Нѣмашъ думата!) Вие искате отъ българскитѣ данъкоплатци милиони, а азъ ще ви кажѣ, че не ги заслужавате, че г. Радославовъ не заслужава да му се отпуща тия милиони. Ето доказателствата. (Викове: Лъжешъ!) Ето ги, ето ги! (Сочи на телеграми.)

Прѣдсѣдателствующий Йовъ Титоровъ: Г-нъ Нейчовъ. Ще говорите ли по бюджета?

Вълко Нейчовъ: Азъ говорѣхъ по бюджета.

Прѣдсѣдателствующий Йовъ Титоровъ: Не е истина!

Вълко Нейчовъ: Истина е, и вие нѣмате право да ме прѣкъсвате.

Константинъ Липовански: Това, което искате да говорите, е само за реклама!

Прѣдсѣдателствующий Йовъ Титоровъ: Молѣхъ Ви се, г-нъ Нейчовъ, да говорите по бюджета. (Глъчка.)

Вълко Нейчовъ: Азъ говорѣхъ по бюджета. Нѣма защо да ми се молите. (Шумъ.) Сторѣте миръ, молѣхъ Ви се, за да кажѣ думата си по бюджета.

Панайотъ Г. Чорбаджиевъ: Да донесѣтъ на трибуната и една книга отъ доклада на парламентарната комисиия, та да чете и за шпионитѣ на стамболовщината! (Шумъ.)

Вълко Нейчовъ: Менѣ ми казватъ, че ще ме распѣдѣтъ изъ България. Азъ съмъ навикналъ да се не плашѣ вече. (Иванъ Я. Поповъ: Това е марионетка! Тукъ нѣма...) Азъ говорѣхъ по бюджета. Въ ролята на народенъ прѣдставител имамъ право да произнасямъ факти отъ тая света трибуна, за да докажѣ, какъ се управлява България!

Иванъ Я. Поповъ: Направѣте интерпелация!

Прѣдсѣдателствующий Йовъ Титоровъ: За това нѣщо направѣте интерпелация, а сега говорѣте по бюджета.

Вълко Нейчовъ: Не е за интерпелация! Това е тамъ за бюджета!

Прѣдсѣдателствующий Иовъ Титоровъ: Говорѣте по бюджета!

Вълко Нейчовъ: Азъ говорѣмъ по бюджета и ще четъ телеграмитѣ. (Иванъ Я. Поповъ: Бае Вълко! Нѣма да те слушаме!) Азъ по бюджета ще говорѣмъ. (Иванъ Я. Поповъ: Не е това по бюджета!) По бюджета с. (Чете.) „Азъ изгърмѣхъ за да прѣдизвикамъ помощъ отъ съсѣдитѣ...“ (Тропане отъ дѣсницата.)

Прѣдсѣдателствующий Иовъ Титоровъ: (Звъни.)

Атанасъ П. Краевъ: Г-не прѣдсѣдателю! Азъ Ви моля да оставите оратора да говори, защото при вотирането на бюджета... (Шумъ.)

Прѣдсѣдателствующий Иовъ Титоровъ: Моля Ви се, г-нъ Краевъ, не сте Вие, който ще ме учите!

Христо М. Топузановъ: Вие защо не оставяте оратора да говори? (Шумъ.)

Прѣдсѣдателствующий Иовъ Титоровъ: Азъ знамъ какво правя!

Христо М. Топузановъ: Вие искате бюджетъ и трѣбва да знаемъ, за какво ще ви дадемъ бюджетъ!

Константинъ Досевъ: Тебе не те ли е срамъ. да защищавашъ единъ пияница? Той се е напилъ!

Прѣдсѣдателствующий Иовъ Титоровъ: Моля Ви се, г-нъ Досевъ! (Глъчка.)

Вълко Нейчовъ: Азъ не правя друго, освѣнъ вършя моя мандатъ.

Прѣдсѣдателствующий Иовъ Титоровъ: Г-нъ Нейчовъ! Моля, говорѣте по бюджета.

Вълко Нейчовъ: Азъ говорѣмъ по бюджета. Искате цифри и азъ ще кажа за управлението. То е анджакъ по бюджета. (Чете.) „Азъ изгърмѣхъ, за да прѣдизвикамъ помощъ отъ съсѣдитѣ, (Тропане.) благодарение на които азъ и сѣмейството ми се отървахме отъ расправата на тази шайка“. (Глъчка.)

Цвѣтко В. Таслаковъ: Цѣлата политика на правителството обсъжда!

Прѣдсѣдателствующий Иовъ Титоровъ: Тишина, г-да! Г-нъ Нейчовъ! Нѣма нужда телеграми тукъ да се четатъ, които сж прѣдметъ на интерполация.

Христо Конкилевъ: Оставете го, най-сетнѣ.

Прѣдсѣдателствующий Иовъ Титоровъ: Моля Ви се, г-нъ Конкилевъ, вънъ ги четохме всички.

Константинъ Панайотовъ: Ние искаме да се запишѣтъ въ протокола!

Вълко Нейчовъ: (Чете.) „Подобни нощни нападения и прѣслѣдвания на мирнитѣ граждани...“ (Шумъ.)

Константинъ Панайотовъ: Не чуваме!...

Прѣдсѣдателствующий Иовъ Титоровъ: Това на прѣдмета ли е, г-нъ Нейчовъ?

Вълко Нейчовъ: Абсолютно на прѣдмета!

Прѣдсѣдателствующий Иовъ Титоровъ: Вие, г-нъ Нейчовъ, разигравате комедии тукъ.

Петъръ Н. Даскаловъ: Той е пиянъ. Дрънналъ му е малко!

Вълко Нейчовъ: (Чете.) „Подобни нощни нападения и прѣслѣдвания на мирнитѣ граждани често ставатъ“ (Глъчка.)

(Миланъ Макавѣевъ: Оставете го, бе джанго! Той развалениѣ елементи въ града съ полицията на чело и отъ самитѣ полицейски, а обиритѣ и убийствата не се откриватъ отъ послѣднитѣ. Моля въ интереса на властта и гражданитѣ, избавѣте ни отъ тия золуми.“ Това е телеграмата. Г-нъ Министърътъ на Вжтрѣшнитѣ Дѣла има една идентична телеграма.

Министъръ Д-ръ Василъ Радославовъ: Азъ знамъ, че нѣма нищо.

Вълко Нейчовъ: Тая телеграма е подписана отъ кмета. (Шумъ.) Друга една телеграма получихъ, въ която се казва: (Чете.) „Вчерашната телеграма на кмета изразява хилядната частъ отъ золумлущитѣ, които вършатъ ежедневно надъ честнитѣ граждани всичкитѣ полицейски органи. Молимъ застъпѣте се въ Събранието за безопасността на нашитѣ съграждани и ваши избиратели.“ Подписали: Иванъ Бобековъ, (Гласове: А а а! Крикаритѣ!)

Иванъ Я. Поповъ: Иванъ Бобековъ! По-добъръ името не споменувай. (Глъчка.)

Вълко Нейчовъ: Подписали сж: Иванъ Бобековъ, Г. Тутевъ, Сапунджиевъ, Шоповъ, Зумпаловъ, Пенчо Г. Мухлевъ, Несторъ Г. Юруковъ, Х. Симовъ, Марко Нѣмски и Дриновъ.“ Всичкитѣ сж ония отъ Панагюрскитѣ граждани, които сж въ сжщото врѣме съ имота и живота си, както и всички Панагюрци и всички български граждани, едни отъ най-добритѣ защитници на отечеството и на Прѣстола.

Иванъ Г. Поповъ: Пещерскитѣ околийски началникъ, който уби Алека Константиновъ. Вижте, какви хора сж подписали!

Деню Маневъ: Той пусна убийцитѣ на Алека Константиновъ.

Вълко Нейчовъ: (Чете.) „На 5-й того — друга телеграма подъ № 4.080, официална телеграма отъ кмета Гуговъ, има и г. Министърътъ на Вжтрѣшнитѣ Дѣла идентична телеграма — „шайкаджитѣ съ нѣколко стражари счутили главата на жителя Георги Джуновъ, когато си отивалъ за дома. Сжщитѣ нея вечеръ нападатъ къщата на Никола Неновъ, и като не хванали него, улавятъ сина му и го набиватъ. Снощи стражарѣтъ Чуклевъ счупва вратата на дюкяна на Георги Тухчиевъ, влиза вжтрѣ и съ шашката си разсича главата на сина му“. (Миланъ Макавѣевъ: Ужасни работи!) „И тия нови подвизи на полицията ви донасямъ.“ (Миланъ Макавѣевъ: Има ли още?)

„Нападнати сж дюкянитѣ и то вечерно врѣме, когато не е още срѣдъ нощъ на Добри Великовъ, Георги Филиповъ, Абаджиевъ и Стояна Проклювъ и обрани сж“. Дордѣто полицията е ходила да върши нападения по къщитѣ на хората, да напада мирнитѣ граждани, лоши човѣци отиватъ да нападатъ дюкянитѣ и да ги обиратъ и макаръ нѣкои граждани да сж намѣрили да викнатъ на помощъ полицията, но тя не се явила.

Вдовицата Пена Шопова връщала се отъ тепавицата съ топъ шаякъ на рамото си, уловена е пакъ отъ сжща такава шайка, подъ покровителството на полицията пакъ и съ нейното прѣмо знание, да ѝ вземѣтъ шаяка. (Нѣкой

отъ прѣдставителитѣ: Малко уважение къмъ народното прѣдставителство!

Има друго. Антонъ Н. Зяпковъ въ Поибрене (Гласове: Хх!) намѣрилъ се е една нощъ нападнать въ къщата си отъ една тълпа човѣци съ полицията на чело, и между полицейскитѣ, които сж прѣдвождали шайката, фигуриралъ старшиятъ стражаръ Павелъ Галатионовъ. Г-нъ Министърътъ на Вжтрѣшнитѣ Дѣла знае какъвъ е човѣкъ, защото и азъ си направихъ длъжността на единъ миролюбивъ човѣкъ, та съобщихъ това на г. министра. Павелъ Галатионовъ е подъ сѣдъ за попържни на високата особа на Негово Царско Височество Княза. Той е пуснатъ подъ гаранции и направенъ старши стражаръ да чува мира и тишината на гражданитѣ. Този човѣкъ, който прѣдвождаше шайката да напада тоя сѣщия Антонъ Н. Зяпковъ, да напада и плаши и дѣцата му, затова, той, Антонъ Зяпковъ се е оплакалъ на прокурора, и прокурорътъ делегиралъ околийския началникъ, а околийскиятъ началникъ делегиралъ сѣщия този старши стражаръ Галатионовъ да отиде да разслѣдва. Павелъ Галатионовъ отишълъ въ Поибрене да разслѣдва по начинъ, какъвто вие знаете. И този Антонъ Зяпковъ въ писмото си до менъ казва, че слѣдъ като цѣла нощъ кметътъ Тодоръ П. Дончевъ и старшиятъ стражаръ Павелъ Галатионовъ ходихъ да трошятъ портитѣ по къщитѣ да търсѣтъ жени, дойдохъ у мене, нападнахъ сина ми и го бихъ въ дюкина. Днеска ме тури подъ арестъ да ме изслѣдва и отказахъ да казвамъ, защото сѣщиятъ разбойникъ, който е нападналъ къщата ми, него сж испратили да ме изслѣдва. Азъ ви избавямъ отъ нуждата да четъ цѣло това пространно писмо на Антона Зяпковъ. Той е единъ отъ ония български граждани, който плаща най-хубавъ данъкъ на държавата, който има единъ синъ излѣзълъ сега изъ редоветѣ на войската и други го замѣщава. Но има и друго. Да не позволи да стане митингътъ, свиканъ отъ кмета, да даде отчетъ за състоянието на кметството и за финансовото положение на Панагюрската община. Той казва, „въпрѣки активната намѣса на полицията днесъ се състоя митингътъ“ и пр.

Виждате, г-да, каква полиция имаме и за каква полиция ни се иска бюджетъ. Казахъ азъ, че полицията прѣдставлява единъ брой твърдѣ голѣмъ, по отношение на онзи брой, който, мисль, е достатъченъ да гарантира отечеството докато тѣ, стражаритѣ, се ограничаватъ да пазятъ тишината, а не да я развалятъ. Всички вие виждате, че стражаритѣ не вѣрватъ единъ по единъ, а когато потърсѣтъ помощъ нѣйдѣ, виждате, че отиватъ по три-четворица и прѣсѣрѣщатъ всички онѣзи, които отиватъ на фурна и на вода. И тѣ сж поставени да чуватъ морала, а пакъ тѣ го развалятъ. (Единъ отъ разсилнитѣ му донася една телеграма.) Не можъ да разберъ писмото! (Смѣхъ. — Петъръ Н. Даскаловъ: Азъ ти я пращамъ да я прочетешъ!) Не можъ да я прочетъ.

Азъ си направихъ дълга по единъ твърдѣ благопристоенъ начинъ да съобщъ на г. Министра на Вжтрѣшнитѣ Работи, за тия нещастни случки въ Панагюрище, Поибрене и по цѣлата Панагюрска околия. Г-нъ мини-

стерътъ благоволи да каже, че е взелъ мѣрки да прѣкрати тия нѣща, вършени отъ страна на полицията, но въпрѣки тия обѣщания отъ страна на министра, тия бесчиния продължаватъ и сѣмъ прѣдизвиканъ на трибуната, по случай разискването на бюджета на Министерството на Вжтрѣшнитѣ Дѣла, да ги искажъ. Азъ нѣма да се впускамъ по бюджета да казвамъ нѣща, по които сѣмъ държалъ бѣлѣжки, по сѣмъ убѣденъ, че г. Министърътъ на Вжтрѣшнитѣ Дѣла, който се въодушевява отъ добри намѣрения по своето управление, ще вземе мѣрки да се прѣкратѣтъ тия безредици, които могатъ да иматъ послѣдници за оплакване. Още тая вечеръ или утрѣ ще отпраща телеграма до Поибрене, Панагюрище и околната въ тая смисль. — Азъ, като народенъ прѣдставител тамкаменъ, можъ да кажъ това — всички си притовете оржистото и който ви нападне въ униформа да биете на месо. (Илия Д. Вълчевъ: Това Ви е запаятъ!) И, г-да, нека почитаемиятъ Министъръ на Вжтрѣшнитѣ Дѣла, както и неговитѣ колеги, да се не съмнѣватъ, че тѣзи нѣща сж възможни. Азъ сѣмъ отъ ония, които най-напрѣдъ ще оплакватъ тѣзи нѣща, и, за да не се случѣтъ, г. министърътъ трѣбва да вземе мѣрки да се не повтаря това.

Съ телеграмитѣ свършихъ.

Азъ сѣмъ чулъ отъ устата на Пазарджишкия прокуроръ, изрично, прецизно казано, че ние трѣбва да оплакваме, че имаме такава полиция. Полицейскитѣ иматъ назначение между друго да спомагатъ на правосъдието, да се произнесе, а тѣ постоянно го лъжатъ. Не е кабилъ отъ единъ полицейски агентинъ да се получатъ прави показания. И моля на всички снисхождението ви да направѣ една забѣлѣжка. Азъ сѣмъ на мегданъ да отговарямъ на вѣрка неточность. Този сѣщиятъ стражаръ, Павелъ Галатионовъ и другъ единъ пѣши стражаръ, нѣкой си Стоянъ х. Манчовъ, бѣхъ ме спримчили за една телеграма, която сѣмъ отпращилъ до Негово Царско Височество въ Рилския мѣнастиръ и ме принуждавахъ да телеграфирамъ, че било лъжа. Азъ направихъ саморжчно обяснението, цитирахъ фактитѣ прецизно и молихъ да се прати това саморжчно писмо на г. Министра Радославова. Дали началникътъ е пратилъ това мое писмо и дали г. Радославовъ го е прѣдалъ на Негово Царско Височество, азъ не знажъ; не знажъ дали г. Радославовъ е пратилъ моитѣ бѣлѣжки или ги е скрилъ миндеръ-алтѣнда.

Г-да! По тия съображения азъ отказвамъ категорически да вдигна рѣка да гласувамъ за бюджета на г. Радославова. Когато видѣхъ, че г. Радославовъ сѣдне да управлява България по законитѣ, а не по произволъ, тогава ще му ржкоплѣщѣхъ, и когато пакъ дойдъ на тая трибуна — ако имамъ честта да дойдъ тукъ пакъ като прѣдставителъ, или пъкъ като частно лице — той ще има въ моята скромна личность единъ отъ най-добритѣ негови приятели, единъ отъ най-убѣденитѣ.

Иванъ Я. Поповъ: Когато ще управлява като Стоиловъ ли?

Миланъ Макавѣевъ: Прѣзъ 1898 год. Осжгдахте ли полицията? Вие гласувахте за бюджета!

Вълко Нейчовъ: Азъ съмъ осмъждалъ повече Стойловата полиция, отколкото сега Радославовата.

(Прѣдсѣдателското мѣсто заема прѣдсѣдателътъ Жечо А. Бакаловъ.)

Министъръ Д-ръ Василъ Радославовъ: Г-да народни прѣдставители! Телеграмитѣ, които г. Вълко Нейчовъ искаше тукъ да чете, за да подкрѣпи своето послѣдно заключение, че нѣма да гласува за бюджета на Министерството на Вътрѣшнитѣ Работи, сж съ съмнително съдържание. Прѣди нѣколко дена, самиятъ г. Нейчовъ ми донесе една телеграма, отъ която азъ бѣхъ получилъ копие и въ която нѣколко отъ лѣжесѣдиниститѣ се оплаквахъ отъ управлението. Трѣбва да отбѣлѣжж, че едни и сѣщи лица, които по сръдъ пладиѣ бѣхъ нападали г. Матакиева, идхъ да се плачхъ отъ беззакония, вършени ужъ въ Панагюрище, отгдѣто никой досега не е слушалъ за произволи на властѣта. Азъ прѣдполагамъ, че, да се испращатъ тия оплаквания, трѣбва безъ друго г. Нейчовъ да е телеграфиралъ, да има поводъ да злолови управлението. Панагюрскиятъ пачалнякъ, по едно подобно оплакване, ми рапортира, че въ тоя градъ нищо нѣмало и той се очудва на тоя шумъ. Най-послѣ, г. Нейчовъ може да направи запитване за случаитѣ, за да мож по-редовно и подробно да отговорѣ на укоритѣ. Инакъ, абсурдно е, за дѣйствиата на нѣкой си старши стражаръ въ Панагюрище, да се напада управлението. (Цвѣтко В. Таслаковъ: Не е единъ случай, а сж хиляди!) Може, най-послѣ, да е вѣрно, че едно лице, което азъ не познавамъ и което било давано подъ сѣдъ за оклеветяване и оскърбление Негово Царско Височество, да е назначено за старши стражаръ. Окржжитѣ управители, които назначаватъ стражата, по прѣдставление на околийскитѣ началници, може да сгрѣшхъ твърдѣ лесно; обаче, това не дава никакво право на г. Нейчова да дойде тукъ, на трибуната, когато се разисква бюджетътъ, да осмъжда цѣлата политика на правителството, специално опая на Министра на Вътрѣшнитѣ Работи, освѣнъ, ако дѣйствуваме несериозно. Такова обвинение може да има цѣна за Поибренчане, но не и за Народното Събрание, гдѣто прѣдставителитѣ трѣбва да излизатъ съ проверени факти. Азъ още нищо не съмъ проверилъ. Е тогава, какво да отговорѣ на тая телеграма? Да излѣжж, не мож, ако и да знаѣ още отсега, че той не е правъ. (Вълко Нейчовъ: Азъ съмъ правъ, абсолютно! — Миланъ Макавѣевъ: Ти бѣше правъ и за аржонеца, но той излѣзе вагабонтинъ!) Вѣрвамъ, че г. Нейчовъ нѣма да вотира за бюджета на Министерството на Вътрѣшнитѣ Работи; това той каза още миналата недѣля, прѣди да даде телеграмата. Обаче, не съжالياмъ ни-най-малко за това.

Сега, нека кажж нѣколко думи по бюджета на Министерството на Вътрѣшнитѣ Работи.

Г-да народни прѣдставители! Трѣбва да признаѣ, че не чухъ нищо сериозно по бюджета на Вътрѣшното Министерство. Надѣвахъ се, особено отъ г. Краева, който много се канѣше, че има да прѣдстави работи сжществени и сериозни, но и г. Краевъ говори по бѣлѣжки и безъ бѣлѣжки, и отъ говоренето му разбрахъ, че заплатата на

министра да бждѣла само 12.000, а не 16.000 л.; че главниятъ секретаръ не трѣбвало да взема толкова, а 5.000 л.; че началникътъ трѣбвало да има заплата отъ 4.800 л. и т. н. Обаче, защо това? Ей тѣй само — такова било неговото мѣние! Г-нъ Краевъ, може би, има и право да мисли така, до когато не вотираме единъ законъ, съ който да се опрѣдѣли твърдата цифра, неизмѣнната цифра за заплатитѣ на чиновницитѣ и азъ крайно съжالياмъ, че нѣмахъ врѣме да направѣ единъ законопроектъ за заплатитѣ на чиновницитѣ и да го внесѣ още въ тая сесия. Защото въ това отношение, както чиновницитѣ, сжщо така и народнатѣ прѣдставители, сж за съжаление: първитѣ за това, че не знаѣхъ сръщу какво служхъ, а вторитѣ — защото си губѣхъ само врѣмето. (Цвѣтко В. Таслаковъ: Азъ мислѣ, че Вие трѣбваше да внесете тоя законопроектъ, за да не говорите тукъ, че говоримъ несериозни работи!) Най-послѣ, всѣки законопроектъ трѣбва да бжде добръ обмисленъ. Защото, ако правѣ прѣдложение за закриването на нѣкои околии и много неприятности се създаватъ. Ето три околии искамъ да се закрихъ прѣдъ видъ на икономии, и злѣчката на много е закипѣла. А какво щѣше да бжде, ако имаше прѣдложение за закриване на много окржзи и околии? Трѣбва да се обмисли тая реформа, и тогава да се настоява за нея. Ето защо, въпросниятъ законопроектъ не е внесенъ въ Събранието. (Константинъ Панайотовъ: Тогава нѣма защо да се бърза съ закриването и на третѣ околии!) Подобръ нѣщо, отколкото нищо. Изисква се, прочее, врѣме за по-обширно прѣобразование. Нека се даде нѣжното за обмисляне врѣме на правителството. (Цвѣтко В. Таслаковъ: Въ оппозиция, какво правѣхте?) Сега положението е измѣнено много. Съ отварянето на централната линия, съ новото направление на работитѣ, трѣбва да направимъ нѣщо друго. Нека се не бърза. А да се инсинуира, че Севлпевскиятъ окржгъ не се закривалъ, защото билъ родния градъ на г. Пешева, не е много разумно. (Иванъ Бѣлиновъ: Ваши хора направихъ тоя прѣдложение!) Вие сте подписали прѣдложението, защото имате цѣль. Много добръ разбираме. (Цвѣтко В. Таслаковъ: Трѣбваше да мислите, когато пишехте програмата!) То не е Ваша работа.

Г-да народни прѣдставители! Бюджетътъ на Министерството на Вътрѣшнитѣ Работи е прѣдставенъ съ много голѣми намаления. Единъ бюджетъ отъ 7.000.000 л., прѣдставлява намаление приблизително на 1.000.000 л. Бюджетътъ на Министерството на Вътрѣшнитѣ Работи остава тъкмо, какъвто е билъ въ 1886 и 1887 год. А това не е малко. Освѣнъ туй, имѣ нѣкои измѣнения отъ комисията, съ която се съгласихъ прѣдварително.

Г-нъ Табаковъ, който чете протеста на Либералната партия, въ оппозиция на единъ разсипнически режимъ, мисли да искара непослѣдователността ни; обаче, опитътъ му не е удаченъ. Напротивъ, съ това той ни направи честь, защото се доказа, че само Либералната партия е самостоятелна, когато стои въ оппозиция, да излѣзе да се застъпи за правдата. Трѣбва да се знае, че тоя протестъ накарѣ слѣдующата година г. Гешова да намали бюджета на 3—4.000.000 л. Засега, когато Либералната партия е на власт, не може

да се каже друго, че тя е крайно послѣдователна, че тя намали бюджета. (Болшинството: Вѣрно!)

Г-да народни прѣдставители! Не правимъ намаления само съ процентитѣ, не, а вървимъ систематически. Засега закриваме 300 и толкова мѣста. Нека другъ Министъръ на Вжтрѣшнитѣ Работи направи както мене, и азъ ще му се поклонѣ. Но, бждѣте увѣрени, че другъ послѣ мене ще увеличи бюджета на министерството. (Цвѣтко В. Таслаковъ: Какъвто дойде!) Съгласенъ съмъ съ г. Таслакова Въ бюджета направихме онова, което бѣше възможно. Недѣйте ни кара да направимъ всичко отведнажъ. Малко ли е, като се закриватъ околийски и полицейски пристави 84, помощници на полицейски пристави въ София 5, градски началници 3, помощникъ на градски началникъ 1, секретари на иностранната кореспонденция 4, ревизоръ 1, инспекторъ на полицията 1, стражари 190 души, околийски началници 3, всичко повече отъ 300 мѣста? Какво искате повече? Азъ даже мислѣхъ, че и туй, може би, ще да е рисковано за службата. Врѣмето ще ни докаже. Ония, които не сж доволни отъ направенитѣ икономии, искатъ да закриемъ Министерството на Вжтрѣшнитѣ Работи. Ако би било това възможно, наистина щѣхме да имаме една икономия отъ 7.000.000 л.!

Колкото до намека на г. Таслакова, че сме закривали противъ програмата си болници, ще кажжъ, че закриването имъ става по самата нужда. Напр. въ Брѣзово за 6 мѣсеци е имало 10 души болни. Има ли основание да се държи въ Брѣзово болница? Тя сама се закрива. (Константинъ Панайотовъ: Защо се гуди заплата за болнитѣ!) Да, по бѣднитѣ нищо не плащатъ. Защо и общинитѣ нищо не сж заплащали до сега за бѣднитѣ болни. Освѣтъ писмо-писание, нищо друго. Защото общини като Варна, Русе, по нѣколко хиляди лева има да плащатъ, обаче, нѣма да платѣтъ никога. По-добрѣ да не плащатъ нищо. (Иванъ Московъ: Вѣрно! По-хубаво!) И тѣй, вие виждате, че дѣйствиата ни сж тѣкмо по програмата ни. Ние сме послѣдователни, доколкото може да бжде това въ сериозни работи.

Неотричамъ, че искахъ 12.000 л. годишна заплата на г. г. министритѣ, а 16.000 л., както сме поставили въ бюджета. Но сега виждамъ, че изъ единъ пжтъ не трѣбва да замахваме съ сѣкирата. Дайте заплата на българскитѣ министри — за личности не говорѣжъ — но дайте имъ прилична заплата. (Тодоръ Табаковъ: Защо карахте Стоилова да получава 12.000 л.? — Миланъ Макавѣевъ: Защото тогава нѣмаше одрѣжки!) Ако намалите заплата на министритѣ на 1.000 л., тѣ ще получаватъ около 700 л. мѣсечно. Ето защо и комисията е оставила заплатитѣ на министритѣ 15.000 л. Азъ не протестирамъ за намалението, защото искамъ икономията. Днешното министерство има най-добрата воля, не само да помогне за подобрѣние финансирѣ на страната, като направи нужнитѣ намаления, но да отиде по-далеко. Вие видѣхте, че, по мое прѣдложение, се вотира отмѣлението на чл. 30-й отъ Закона за чиновницитѣ за тримѣсечното възнаграждение на уволненитѣ чиновници, по закриване на длѣжноститѣ имъ. Отъ туй за държавния ковчегъ се спечели една сума отъ по-

ловишъ милионъ. Впрочемъ, намалили сме тамъ, гдѣто е било възможно да се съкрати, безъ ущърбъ на работата. Напр. виѣсто двама ревизори по Министерството на Вжтрѣшнитѣ Работи, прѣдвиждаме само единъ ревизоръ. А тая длѣжностъ е полезна и твърдѣ необходима за доброто управление. Това се знае. Защото много въпроси се явяватъ, по които истината трѣбва да се издири на самото мѣсто.

Инспекцията на полицията тоже е необходима, но сега за сега, за една-две години, може да се прѣкара безъ нея. Ще видимъ какъ ще трѣгне работата безъ инспекторъ; да ли нѣма да се поврѣди въ качеството на стражата, както и въ нейната стойностъ, безъ инспекция отъ министерството направо.

Въ Столицата градоначалникътъ имаше помощникъ, — изваждаме го; приставитѣ имажъ помощници — изваждаме ги; стражаритѣ сж началени съ 200 души. Повече намаления не бѣше възможно да се направѣтъ, особено сега, когато прѣзъ цѣла България сж построени желѣзници, и по станциитѣ, ако не повече, то поне по единъ стражаръ трѣбва постоянно да караули, освѣтъ ако искаме да излагаме честта и живота на пасажеритѣ. Трѣбва да заблѣжжъ, че бюджетарната комисия сама е гласувала една сума отъ 5.000 л., за възнаграждение на станционнитѣ стражари. Това нѣщо е нужно, за да не поставяме одърпани стражари по гаритѣ. Това се пази и въ Турция. Другъ е стражара на станцията Мустафа-Паша, и другъ е въ града Мустафа-Паша. Не можемъ, прочее, да намалимъ, както иска г. Шинковъ, стражата съ 1.000 души. Другъ е въпросътъ, ако учредимъ отдѣлна градска стража. Но и градскитѣ общини не сж въ положение за сега да прѣдприемѣтъ учредението на градска стража, благодарение на досегашното лошо хозяйство.

Градскитѣ началства въ първостепенитѣ градове се закриватъ. Не че нѣмаше нужда отъ тѣхъ, но за икономии ги закриваме. Занапрѣдъ ще натоваримъ околийскитѣ началници да изпълняватъ длѣжността на градскитѣ началници. Тая е причината, по която не може да се закрижѣтъ мѣстата на околийскитѣ началници въ първостепенитѣ градове, както искатъ нѣкои отъ г. г. ораторитѣ.

И дума не може да става за отнемане пжтнитѣ на окръжнитѣ управители, на които, ако отнемемъ и околийския началникъ, ще остане окръгъ безъ управление. (Атанасъ П. Краевъ: Иматъ пристави!) Давате ми 36 полицейски пристави, които азъ не искахъ, съ специална мисия. И тѣй, полицията ще остане само отъ нѣколко стражари, срѣщу които толкозъ много вика г. Нейчовъ. Тѣй че, не мислимо е, да се прѣдприеме едно прѣобразование въ тоя случай.

Азъ мислѣхъ, че намаленията, които сж направени отъ министерството, съ ония поправки, направени отъ комисията, сж прѣдостатъчни засега. Това признаватъ, както виждамъ, всички г. г. народни прѣдставители, безъ разлика на убѣждения. Ораторитѣ, които взехжъ думата да говорѣтъ противното, ми се вижда, направихжъ това само тѣй да хвърлятъ укоръ, гдѣто си нѣма мѣстото, и да ни упрекнѣтъ въ непослѣдователностъ. А щомъ всички сме съгласни за намаленията, освѣтъ г. Нейчовъ, който по принципъ е

против мене, ще моля щото § 1-й отъ бюджета ни да се гласува съ измѣненіята, направени отъ комисията. (Ржкоплѣскане отъ дѣсницата.)

Константинъ Досевъ: Г-да народни прѣдставители! Слѣдъ това, което каза г. Министърътъ на Вжтрѣшнитѣ Работи, много малко ми остава да добавя. Азъ ще дамъ само нѣкои възражения на г. г. ораторитѣ отъ лѣвицата, които говорихъ по този въпросъ, за да отхвърля обвиненіята, които тѣ хвърлятъ върху нашата партия.

Всѣкому е извѣстно, г-да прѣдставители, че нашата партия е воювала толкозъ години противъ разсишничеството на държавната нара, направено отъ миналитѣ режими, и си е турила за задача, прѣди всичко, икономия въ държавния бюджетъ. Това бѣше необходимо, защото тия, които днесъ оплакватъ „милиа“ народъ и осаждатъ днешния бюджетъ, прѣснахъ всичко, каквото имаше държавата; хвърлихъ я въ единъ голѣмъ дългъ, и сега, защото ние взимаме всичкитѣ мѣрки, за да извадимъ страната отъ тази пропастъ, лъжатъ се по-горещи по-усърдни да осаждатъ тия мѣрки. Сжщитѣ тия хора, които сж направили пропастъта, сега не одобряватъ тия мѣрки, които се взематъ, за да се извади страната отъ тази пропастъ. За доказателство, че нашата партия не само е говорила, но е и работила по този въпросъ, служи протестътъ ни, който г. Табаковъ има добрината да прочете. Както каза г. Министърътъ на Вжтрѣшнитѣ Работи, този протестъ ни прави честъ; ние благодаримъ на г. Табакова, че го прочете; той не ни изобличава, защото не сме непослѣдователни, а, напротивъ, ние сме напълно послѣдователни. Затова говорѣтъ доказателствата. Ние сме говорили, че искаме 12 милиона лева икономия и първата грижа на настоящето министерство, като дойде на властъ, бѣ да изпълни думата си. Ако искаме тия 12 милиона лева да направимъ икономия, нѣма съмнѣние, че то не може да стане въ една сесия, защото реорганизация въ управлението не се прави въ два или три мѣсеци, или въ една година. Реорганизацията, която ще даде голѣма икономия, ще стане когато се изучи дълбоко и всеотранно; а това, което бѣше възможно да се направи сега, настоящето правителство го направи. Бюджетътъ тѣй внесенъ, прѣдставлява, както напомни г. министърътъ, онзи бюджетъ, който се е прѣдставялъ на Народното Събрание прѣди 12 години и който, отъ 1887 год. насамъ, прѣзъ режима на Стамболова, режимъ обожаванъ отъ г. Табакова, възлѣзе на неимовѣрна цифра. Той падна толкозъ тежко на плещитѣ на Българския народъ, щото бѣше вече непоносимъ. Азъ ще си послужа само съ бюджета отъ 1893 год., вотиранъ отъ VII-то Обикновено Народно Събрание, първа и послѣдна сесия, отъ който ще се види, че дѣйствително най-малко г. Табаковъ и неговитѣ съпартизани могатъ да говорѣтъ противъ този бюджетъ, който ни се прѣдстави днесъ. Бюджетътъ, вашиятъ бюджетъ, г-нѣ Табаковъ, за който сте гласували Вие, бюджетътъ за Министерството на Вжтрѣшнитѣ Работи за 1894 год. е билъ 9.351.000 л., (Сотиръ Календеровъ: Имало е отъ кждѣ да се плаща!) тогазъ, когато сегашната цифра на бюджета, имайте добрината да я видите, е само 6.920.000 л. Отъ седемъ

милиона до 9.351.000 л. е 2½ милиона по-долу. И ако по Министерството на Вжтрѣшнитѣ Работи отъ вашия разсишнически режимъ сега е направено 2½ милиона лева икономия, то нѣма съмнѣние, че цифрата 12 000.000 л., която ние претендираме, е вече постигната, а че е постигната, се доказва отъ общия балансъ. Общиятъ бюджетъ за расходитѣ на държавата прѣзъ 1894 год. е билъ 102.000.000 л. Като извадимъ ония расходи, които казвате вие, че сж направени за сѣчене на пари, оставатъ 92.000.000 л. (Константинъ Панайотовъ: Не е истина! Тѣ бѣхъ 15.000.000 л.) Сега въ бюджета расходътъ е 80.000.000 л. Какво ще ми кажете на това, г-нѣ Табаковъ? Имате ли още куража да укорявате тия, които лѣкуватъ ранитѣ, нанесени отъ вашата партия? Това може да го говорите за Стамболиститѣ, тия хора, които сж забравили себе си. (Ржкоплѣскане. — Константинъ Панайотовъ: Тогава Мината, Желѣзницитѣ и Държавната Печатница бѣхъ въ общия бюджетъ!) Ние сме свикнали на васъ; ние не можемъ да очакваме отъ тия хора, които тѣжкахъ правата на гражданитѣ, мжчихъ всички граждани и опропастихъ държавнитѣ финансии, не можемъ да очакваме, казвамъ, отъ тѣхъ да кажѣтъ нѣщо добро. На мене едно ми прави впечатление, че както вашата фракция, така и другитѣ фракции отъ почитаемата лѣвица, не се осмѣлихъ да оспорѣтъ тоя бюджетъ въ лицето на своитѣ тузове, а го направихъ въ лицето на своитѣ опашки и то достойно прѣдставлявани отъ г. Шипкова. Не можахъ да кажѣтъ нѣщо свѣстно. (Константинъ Панайотовъ: Вие баре кажете!)

Уважаемитѣ г. г. Каравеловъ, Д-ръ Даневъ и Кличовъ имажъ добрината сами да признажѣтъ въ бюджетарната комисия, че противъ тоя бюджетъ нѣма какво да се каже. Единъ човѣкъ, който разбира какво нѣщо е икономия и каквъ бюджетъ трѣбва да бжде прѣдставенъ по Министерството на Вжтрѣшнитѣ Работи, не може да излѣзе да говори противъ тоя бюджетъ. Единъ човѣкъ, който е ходилъ въ Америка да продава тереше, може да говори така за бюджета. (Прѣдсѣдателъ: Г-нѣ Досевъ! Ограничете се да говорите само по прѣдмета!) Сжщиятъ тоя човѣкъ на банкета въ Бургазъ е говорилъ такива нѣща, които, ако бѣхте го чули, вие сами щѣхте да се смѣете. (Димитъръ Н. Провадалиевъ: Той самъ се смѣе. — Тодоръ К. Шипковъ. Смѣхъ се на Вашитѣ глупости и на Вашата надмѣнностъ!) Той говори за разни върховни глави, за централизация, за унищожение на окръжни управления, за регистри-архивари, и тѣмъ подобни. Отъ всичкото негово говорене, ако бѣше тукъ бившиятъ Тутракански народенъ прѣдставителъ, г. Абрашевъ, навѣрно и той би избѣгалъ задъ вратата, за да го не чува. (Смѣхъ.)

Г-нѣ Таслаковъ взе думата да говори тоже противъ тоя бюджетъ; обаче, той самъ си противорѣчи. Той казва, че не е хубаво да се намалява на чиновницитѣ, защото намалението заплатитѣ на чиновницитѣ, безразборно, е такава рана, която ще принесе само зло на страната. Азъ съмъ съгласенъ съ него, че ние не можемъ да гледаме така леко на тия работи --- да намаляваме безразборно заплатитѣ и моето собствено мнѣние е да не намаляваме

заплатитъ на чиновниците — ако искате добър работник платете му — и ако не беше тая финансова криза, ако не беше тая държавна нужда за пари, нѣма съмнѣние, че ние нѣмаше да прибѣгнемъ до това нѣщо. Но той, като говорѣше за това, въ сжщото врѣме обърна и другото листо и каза: „че тамъ намалѣте толкова и толкова, защото това трѣбва тъй да бѣде, тамъ намалѣте толкова“ и въ заключение казва, че ще гласува за бюджета. Г-нъ Таслаковъ излѣзе много по-добросъвѣстенъ въ своитѣ сжждения по тоя въпросъ, отколкото неговитѣ другари.

Единъ отъ ораторитѣ, г. Бакевъ, и той, види се, нѣмаше за цѣль да говори противъ бюджета, но имаше за цѣль да защитава своята околия, която се закрива. Азъ мислѣхъ, че нѣмаше нужда да се говори това по бюджета и нѣма да му отговарямъ затуй, защото, щомъ говоримъ за икономии, ще бѣде нелѣпо да настояваме да се не закриватъ нѣкои околии. Искаме да закриваме окръзи, а околицитѣ да оставимъ.

Още едно има, което азъ не искамъ да прѣмину безъ отговоръ. Г-нъ Вълко Нейчовъ, който излѣзе на трибуната да говори по бюджета, взе да чете една телеграма, съ която да оправдае своето желание, своето намѣрение да гласува противъ бюджета. И какво ни расправя? Говори ни за нѣкакви си скандали въ Поибрене и Панагюрище, въ които взела участие полицията. И защото полицията взела участие въ тия скандали, то полиция не трѣбвало да има; трѣбвало да се унищожатъ жандармитѣ и, слѣдователно, да не ставатъ такива нѣща. Азъ мислѣхъ, г-да прѣдставители, че ще се съгласите съ мене, че Панагюрскиятъ народенъ прѣдставитель най-малко право има да говори за полицията, защото той бѣше депутатъ въ VIII-то и IX-то Народни Събрания и гласуваше бюджетитѣ на г. Стоилова за управители като Писанова и Пѣва. (Вълко Нейчовъ: Не съмъ вдигалъ ржка ни за единъ!) Моля ви се, Вие вотирахте за полицията на Стоилова, полиция, която се управляваше отъ Писанова и хора съ хиляди прѣстѣпления; вие вдигахте ржка тогава, вотирахте бюджета за полиция която съсѣще министра Стамболова на улицата и която уби Константинѣна на срѣдъ пжтия. И единъ отъ убийцитѣ Ви телеграфира днесъ за нѣкакви скандали! (Ржкоплѣскане отъ дѣсницата.) Но това е бесчестно!

И колко бѣше чудно още, г-да народни прѣдставители, че за да прочете тия телеграми, той най-много се насърчаваше отъ г. г. стамболиститѣ. (Константинъ Панайотовъ: Зарадъ да му отговорите!) Тѣй ли? Ще ми позволите ли да си послужа съ народната поговорка: (Христо Ив. Поповъ: Да се яви Стамболовъ между тѣхъ ще ги исплюе всички! — Смѣхъ.) „Търкулило се гърнето и си намѣрило похлупака“. Вие си служехте съ тия нѣща. (Константинъ Панайотовъ: Никой не ги одобрява, а само намекнахме на г. министра Радославова, за да му отговори!) Азъ нѣма какво повече да ви отекчавамъ. И г-нъ Нейчовъ бѣше достоенъ прѣдставитель на Стоиловия режимъ и на кринкаритѣ. (Вълко Нейчовъ: Правосъдието е омило кринкаритѣ!) Тогава Вие мълчахте. Прокуроритѣ, за които поменахте Вие, сж казвали противъ по-

лицията; тия прокурори, които не можахъ да ни извадятъ на явѣ прѣстѣплението, извършено отъ Писанова и компанията, които убихъ Алека Константинова.

Вълко Нейчовъ: Не може прѣстѣпленията на Стоилова да оправдайтъ ония на Радославова!

Прѣдсѣдателъ: Г-нъ Вълко Нейчовъ! Не прѣкъсвайте оратора.

Вълко Нейчовъ: Г-нъ Радославовъ, сегашното правителство нѣма по-искренъ приятелъ отъ мене, на условие да върши (Глъчка. Не се чува.)

Константинъ Досевъ: Сега, може би, г. Нейчовъ да е правъ въ тия нѣща; колкото и да сж малки тия скандали и азъ ги осжждамъ. Обаче, г. Нейчовъ трѣбваше да има прѣдъ видъ, че Татаръ-Пазарджикскитѣ окръгъ не се е отървалъ още отъ стамболовщината. (Смѣхъ.)

Константинъ Панайотовъ: Нѣма да се отърве отъ вашитѣ . . .

Константинъ Досевъ: Вие знаете отъ изборитѣ, които станахъ, че тамъ, гдѣто имаше стамболовщина натрапена, тамъ станахъ скандали, станахъ смущения. (Ржкоплѣскане.)

Константинъ Панайотовъ: Въ допълнителнитѣ избори въ Татаръ-Пазарджикъ пакъ се избрахъ Стамболовисти.

Константинъ Досевъ: Казвайте каквото искате. Отъ вашата стамболовщина три пжти съмъ интерниранъ и 10 пжти затварянъ.

Прѣдсѣдателъ: Г-нъ Досевъ! Говорѣте по бюджета.

Константинъ Досевъ: Слѣдъ тия малки възражения къмъ г. Нейчова, сега ще дамъ малки възражения и на г. Краева.

Азъ съмъ напълно съгласенъ въ много работи съ г-на Краева, но само тогава ние ще гласуваме заедно съ него за тия намаления, които той показва, и то не за всички, а само за ония отъ чиновниците, които получаватъ отъ 3.600 л. нагорѣ, когато ще се внесе единъ законопроектъ за опрѣдѣление щата на чиновниците. Нѣма да се съглася на ония намаления, които той показва и за ония чиновници, които получаватъ по-долу отъ 3.600 л.; защото вървамъ г. Краевъ ще се съгласи, че съ 2.100 л. единъ околийски началникъ не може да живѣе, не може да се поддържа. Единъ човѣкъ, който е прѣдставитель на властѣта въ една околия, който е изложенъ на много разноски, вѣнъ отъ дрѣхитѣ, ако му дадете 2.100 л., мислите ли, че той ще може да живѣе? Г-нъ Краевъ казва: „ние ще намѣримъ хиляди такива“. Да, съгласенъ съмъ съ Васъ, г-нъ Краевъ, ще намѣримъ хора, които да работятъ; които ще дойдатъ за толкова, но ще дойдатъ такива, които, като не ще си покриватъ разносцитѣ, ще крадатъ отъ тебе и отъ мене, за да покриватъ разносцитѣ си. Въ такъвъ случай ние ще бждемъ виновнитѣ; защото ще въведемъ развратъ. Тѣй щото, азъ мислѣхъ, че недобрѣ, че много леко е погледнато отъ г. Краева, ако мисли, че тази мѣрка е необходима да се приложи.

Вѣнъ отъ това, той намекна за стражаритѣ, че имало излишни, защото нѣкои отъ управителитѣ си служели съ тѣхъ, за да ги иматъ задъ гърба си по двамина и особено хора наши приятели, какъвто е Шуменскиятъ управитель

г. Кожухаровъ. Най-напрѣдъ, г. Краевъ, ако сравни числото на стражаритѣ, които сме имали до 1894 год. и сетнѣ въ 1898 год. и бюджета, който се прѣдставя днесъ, ще види, че има едно намаление на стражаритѣ повече отъ 500 души. Когато е направено подобно намаление толкось голѣмо, азъ мисля, че г. Краевъ ще се съгласи, че не ще останатъ стражари излишни, за да ходятъ на расходка съ окръжнитѣ управители. Ако окръжниятъ управитель отиде по изпълнение на своитѣ служебни обязанности и вземе стражари съ себе си, азъ мисля, че не е наше право да дириимъ колко стражари да вземе съ себе си, дали единъ или двама, затова, защото не е наша отговорността по туй управление. Самиятъ окръженъ управитель, който носи отговорността за управлението на окръга прѣдъ своя министъръ, той трѣбва да държи сметка за своитѣ дѣла и да взима стражари толкова по своитѣ работи, колкото му трѣбватъ. А така сжщо наемнахте Вие, г-нъ Краевъ, че прѣдъ вратата на Кожухарова стоели двама души стражари. Вѣрно е, но не прѣдъ вратата. Вие експлоатирате този въпросъ. Кожухаровата къща се намира близо при улицата, на кръстопътъ, и тамъ е имало винаги стражаръ, защото е далечъ отъ полицейския участъкъ, и се счита за единъ постъ. Тамъ и сега има единъ стражаръ постоянно да стои. Обаче, за онзи, другиятъ стражаръ, който стои при къщата на Кожухарова, азъ мисля, че управительтъ винаги трѣбва да има при себе си единъ стражаръ, съ който да си служи за да го праща да му носи телеграмитѣ, писмата и т. н. И този случай най-малко Вие, г-нъ Краевъ, имайте право да го експлоатирате; да ни давате да разберемъ, че това не го говорите отъ искрено побуждение, за да прѣмахнете единъ недѣтъ въ нашето управление, единъ лошъ обичай въведенъ отъ нашата ад-

министрация, но за да натякнете на едно лице, противъ което Вие възставахте да не отиде въ Шуменъ за окръженъ управитель.

Прѣдлагамъ да се прѣкратятъ дебатитѣ.

Прѣдсѣдатель: Г-нъ Досевъ прѣдлага да се прѣкратятъ дебатитѣ. Моля тия г. г. народни прѣдставители, които приематъ да се прѣкратятъ дебатитѣ по § 1-й, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Дебатитѣ се прѣкратяватъ.

Божилъ Райновъ: Засѣданието да се отложи за утрѣ!

Прѣдсѣдатель: Ще турж на вотиране § 1-й отъ глава I на бюджета на Министерството на Вътрѣшнитѣ Дѣла. Моля тия г. г. народни прѣдставители, които сж съгласни да приематъ тоя параграфъ тѣй, както се докладва отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Иванъ Московъ: Правж прѣдложение да се вдигне засѣданието!

Прѣдсѣдатель: Има прѣдложение за да се вдигне засѣданието.

Понеже часътъ е миналъ 5, ще турж на вотиране това прѣдложение. Моля тия, които сж съгласни да се вдигне засѣданието, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Болшинство.

Има да съобщж на г. г. народнитѣ прѣдставители, че е постѣпилъ законопроектъ за данѣнитѣ върху занятията за 1900 год. Ще се тури на дневенъ редъ.

За утрѣшното засѣдание за дневенъ редъ остава остатъкътъ отъ днешния дневенъ редъ, плусъ тия съобщения, които се направихж въ днешното засѣдание.

Обявявамъ засѣданието за закрыто.

(Закрыто въ 1 часътъ слѣдъ полунощъ.)

Прѣдсѣдатель: Жечо А. Бакаловъ.

Секретари: { Д-ръ Пеню Динчевъ.
Коста Ранковъ.
Д-ръ Христо Йордановъ.
Миланъ Макавѣевъ.
Иванъ Бѣлиновъ.
Д-ръ Петъръ Гудевъ.

Подпрѣдсѣдатели: { Д-ръ Сава Иванчовъ.
Йовъ Титоровъ.

Секретари: { Владимиръ Недѣлевъ.
Д-ръ Йорданъ Ц. Нейовъ.
Д-ръ Кирикъ Н. Провадалиевъ.
Д-ръ Василъ Дочевъ.
Д-ръ Фоти Симеоновъ.
Кръстанъ Доцевъ.

Началникъ на Стенографическото Бюро: Т. Хр. Гължбовъ.